

Ken
Anderson
Smělý jako
beránek

PASTOR
SAMUEL LAMB
A CINSKÁ
PODZEMNÍ CÍRKEV

S T E F A N O S

KEN ANDERSON

SMĚLÝ

JAKO BERÁNEK

Bold as a Lamb

Czech Edition

Copyright 2015 Voice Media

info@VM1.global

Web home: www.VM1.global

All rights reserved. No part of the publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic, or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. For permission requests, email the publisher, addressed “Attention: Permission Coordinator,” at the address above.

This publication **may not be sold, and is for free distribution** only.

Ken
Anderson
Smělý jako
beránek

PASTOR
SAMUEL LAMB
A ČÍNSKÁ
PODZEMNÍ CÍRKEV

S T E F A N O S

*Mojí rodině a všem,
kteří společně se mnou
sdílejí zájem o Čínu
a hlubokou lásku
k Samuelu Lambovi.*

A LENG vystoupil z autobusu na Čung-šan 5 a váhal. Kolem něho projela šňůra nákladních aut a taxíků. V Kuang-čou, stejně jako ve všech čínských městech, řidiči motorových vozidel nevěnují chodcům téměř žádnou pozornost.

„Ulice Ta-ma-čan je velice úzká,“ řekl mu Wu San, přítel z chemické laboratoře na univerzitě. „Auta tam nejezdí a dostaneš se tam malou bránou.“

A Leng uviděl bránu, a než se přiblížila další řada aut, opatrně vstoupil do vozovky. Objevil se autobus, ale zastavil na zastávce, aby nabral cestující. Zvonky jízdních kol zvonily. Nebezpečně se blížící taxi přejelo do druhého jízdního pruhu. A Leng uskočil stranou, a jen taktak, že ho nesrazilo jízdní kolo, jehož nadávající jezdec málem ztratil rovnováhu. Došel až k bráně, o níž mluvil Wu San, a skrze ní pohlédl na Ta-ma-čan. Připadala mu nesmírně starobylá.

Už jako chlapec měl rád staré a úzké ulice. Popošel pod vyčnívající kůly s prádlem, třepetajícím se ve večerním vánku. Před dveřmi domů seděly rodiny, starci vyhlíželi s prázdným výrazem na ulici a do minulosti, matky prosévaly rýži, psi dřímali.

O kousek dál stál shluk mužů. Několik z nich hrálo hlučnou hru madžong, podobající se na první pohled dominu, avšak mnohem složitější, ostatní je pozorovali. Obchůdky s textilem, tabákem a nejrozličnějším zbožím. Ze stánků podomních obchodníků se linula směsice vůní vepřového, ryb, dušené rýže

a zeleniny. Nevšimavě ke všem zvukům a vůním šel A Leng dál, s očima upřenýma na čísla domů – 63, 49...

„Dej si pozor, ať to nepřejdeš,“ upozornil ho Wu San. Není snadné najít vchod, proto se dobře dívej a hledej číslo 35.“

A Leng zvolnil krok, ano, tady to je. Dům číslo 35. Ale i kdyby přehlédl malé číslo, dům by našel, protože z poschodí slyšel zpěv velkého počtu lidí.

*Utrpení je službou našemu Pánu
Naše i jeho slzy se dotýkají nebe
Jsme děti jeho Slova
je nám dána veškerá milost*

Slova písně i její melodie ve studentovi vyvolaly zvláštní pocity. Konfucius kdysi řekl: „Poezie probouzí, hudba naplňuje.“ Co by asi uctíváný filosof řekl, kdyby slyšel zpěv těchto křesťanů? Jak zvláštní myšlenky A Lenga napadaly! A Lenga – studenta, vědce, materialisty a ateisty konce osmdesátých let...

Došel až k úzkému, neutěšenému schodišti a váhal, než si jeho oči přivykly tmě. Malé neonové světlo nahoře na schodišti spoře, ale přece jen dostatečně osvětlovalo siluety téměř tuctu lidí sedících na betonových schodech.

„Kostel?“ zeptal se A Leng lidí. „Přítel mi řekl, že se po těch schodech dostanu do kostela.“

„Ano, buďte vítán,“ odpověděla žena úplně dole.

„Pán s vámi v tento nádherný večer, jenž učinil.“ Pokynula mu, aby se posadil na schod hned pod ní. Protože to byla první A Lengova návštěva na Ta-ma-čan 35, nevěděl, že tito lidé stejně jako on přišli pozdě. „Buďte vítán,“ opakovala žena.

„Pojďte si sednout sem k nám,“ zavolal shora nějaký muž. „Všechna místa nahoře už jsou obsazena.“

„Ale mladí vždycky dokážou udělat ještě jedno místo,“ řekla

žena mile. Přitiskla nohy ke zdi a pokynula A Lengovi, aby šel dál. Ostatní ho protlačili do mezery a on pomalu postupoval po schodech nahoru.

Když zpěv skončil, uslyšel A Leng z reproduktorů mužský hlas. Byl silný, energický, autoritativní, ale laskavý. „Vítáme vás ve jménu našeho Pána Ježíše. Jste-li mezi námi poprvé, buďte vítáni dvojnásob! Poznáte, že naším jediným cílem je zvěstovat evangelium a vzájemně se vyučovat, jak žít křesťanským životem.“

Přimáčkнутý těsně ke zdi schodiště vystoupil A Leng nahoru a vešel do úzké chodby, přeplněné dalšími lidmi, sedícími na úzkých lavičkách nebo židličkách velikosti sedadla jízdního kola. Elegantní žena ve venkovských kalhotách a prostém mandarínském kabátku se na něho podívala a usmála se. Na okamžik se zamyslel, zda ji neviděl na fakultě mezi profesory. Muž vedle ní, pravděpodobně její manžel, byl tak zabrán do studia cyklostylovaných poznámek, že A Lenga vůbec nezpozoroval.

Děvče v jeho věku vyšlo ze dveří vedoucích do malé místnosti, v níž na prostoru pro padesát lidí se tísnilo víc jak sto lidí. A Lengovu pozornost upoutal její vzhled. Byla to přitažlivá dívka se zvědavýma a chytrýma očima. Byla oblečena jako studentka a vlasy měla na zádech spleteny do copu. Mile se na něho usmála, jako by se už znali, i když tomu tak nebylo.

„Jste tu poprvé,“ zašeptala. Nebyla to však otázka, nýbrž pozdrav. „Jak vidíte, tady na spodním patře máme video, ale vy asi budete chtít jít nahoru. Dnes večer přišlo zase hodně studentů.“ Usmívala se a oči jí zářily. „Snad pokaždé se dovedou zmáčknot a udělat ještě jedno místo.“

A Leng se podíval na video. Muž právě ohlašoval: „Jako další píseň, kterou budeme chválit našeho Pána, si najdete číslo 63 ze zpěvníku Duchovní Písně.“

„Tudy,“ ukázala dívka a otočila se směrem ke schodišti vedoucímu do druhého poschodí.

*Chvalte Pána! Chvalte Pána!
Ježiš je náš Vykupitel!*

Lidé kolem A Lenga začali zpívat pomalejším tempem než ti nahoře. Byla to pro něj úplně nová zkušenost, ale nepřekvapila ho. Slyšel, že křesťanství je náboženství, jehož učení je zprostředkováváno různým způsobem. Kromě toho, ještě než se plně začal věnovat akademické dráze, se učil na basu a hrál v neorientální tonice.

Provedení nebylo nijak zvláštní, ve skutečnosti byl zpěv poněkud disonantní.

*Zpívej země
o jeho úžasné lásce!*

Ne, byla to píseň, jež tryskala přímo ze srdcí těchto lidí.

Kdosi poklepal A Lengovi na rameno a ukázal na děvče, čekající u schodiště. Na okamžik upadl do rozpaků, protože na ni úplně zapomněl. Popošel až k ní a opatrně se přitom snažil nešlápnout nikomu na nohu.

Nahlédl do malé místnosti u schodiště, vedoucího do druhého poschodí. Lidé tam seděli jako by tam byli vtěsnáni nějakým strojem. Okolo stěn v místnosti byly desky, které, jak se později dozvěděl, po ukončení shromáždění bylo třeba vrátit na místo, aby pastorovi poskytly soukromí pro noční odpočinek. Místnost byla úplně holá jako skladiště malého obchodu. Lednička, která stála v pravém rohu, byla posunuta tak, aby umožnila sledovat video. Na prosté železné pastorově posteli sedělo pět žen a dítě. Dítě drželo v rukou zpěvník otočený vzhůru nohama a dělalo, že z něj zpívá jako ostatní.

*Vzdejte mu chválu
On je Prorok, Kníže a Král*

A Leng zjistil, že schodiště do druhého poschodí je ještě přeplněnější než do prvního. Dívka ho upozornila: „Snažte se nepošlapat moc lidí.“ Dala mu kopii poznámek ke kázání a vrátila se dolů pro další opozdilce.

Jako Pastýř

Ježíš bude chránit své děti

Když A Leng stoupal po schodech, ohlédl se a zdálo se mu, že nad skromnou pastorovou obytnou částí vidí jakési skladiště. Teď sloužilo jako balkon, kam se vešlo téměř třicet lidí. Vpředu tohoto balkonu, pohodlně jako v lóži na koncertě, seděla mladá rodina, oblečená v šatech typických pro společenskou vrstvu obchodníků.

Cbvalte Pána! Cbvalte Pána!

Rozblašujte jeho moc!

Cbvalte Pána! Cbvalte Pána!

Cbvalte ho radostnou písní!

A Leng vnímal osudovost této chvíle. Pocítil něco víc než pouhou zvědavost. Byla to zvláštní radost z toho, že sem přišel. Když se konečně dostal až nahoru, uviděl *muk sí*, pastora, o němž Wu San mluvil s takovým nadšením. Zpíval ze všech nejhlasi-těji, protože měl na pódiu před sebou mikrofon.

Byl menší postavy a velice hubený. Zdravá autorita jeho srdečného a zvučného hlasu však A Lenga přitahovala. Připomínal mu oblíbeného profesora, který na univerzitě učil sociologii.

„Zrekapitulujme si týden,“ řekl pastor. „Cožpak někdo z nás nemá žádný důvod k tomu, aby chválil Pána?“

A Leng viděl souhlasné pokyvování hlav. Několik lidí kolem odpovědělo tichým amen. A Leng si všiml, že zpěv nebyl dopro-

vázen klavírem, jak si prvně myslel, ale z velkého kazetového magnetofonu. Vždyť do tak přeplněné místnosti by se klavír nevešel, ani kdyby ho pověsili ke stropu.

Jeho pozornost upoutala jiná uvaděčka, opět mladá žena. Přesvědčovala skupinku mladých lidí, aby se ještě víc stěsnali. Když se jim to podařilo, A Leng uviděl, že každá lavice má na konci vysunovací část, kterou lze použít pro usazení další osoby. Ulička byla zablokována, protože vpravo i vlevo byla plná lidí.

Posadil se a letmo nahlédl do cyklostylovaných poznámek. Téma večerního kázání znělo: „Bůh, který žije“. Jak zvláštní téma pro národ oddaný ateismu a bohu existujícímu jen ve zkumavkách a stanovenému vzorcem! A tolik lidí se o toto téma zajímá!

Bůh, který žije! A Lenga zamrazilo v zádech. Když mu Wu San několikrát vyprávěl na koleji o Bohu, A Leng nikdy vážně nepřemýšlel o realitě takového božství. Ale uprostřed těchto radostných lidí si začínal myslet, že Wu Sanův Bůh asi bude skutečný.

Prohlédl si zběžně osm a půl stránky poznámek složených do malé brožury.

1. Vnitřní pochybnost by neměla hledat vnější důkaz.
2. Bůh se stává reálným, když se reálnou stane víra.
3. Jedině život Božích dětí je pravým životem.
4. Každá lidská bytost má právo na víru v pravého a živého Boha.

Nemohl se dočkat, až *muk si* začne mluvit.

Vpředu po celé ploše malého pódia seděli lidé, nechali pouze místo pro řečníka a kazatelnu, stojící na podstavcích dole mezi posluchači.

A Leng už dřív viděl kostely, ale interiér žádného z nich se nepodobal tomuto. „Tomuhle říkáte kostel?“ šeptem se zeptal mladíka vedle sebe.

„Domácí církev,“ odpověděl mladý muž. „Slyšel jsem, že se o ní mluví jako o největší domácí církvi v Číně. Jistě je nejznámější. Tento dům je už mnoho let sídlem pastora Lamba. Pastor Lamb však ještě nikdy nemluvil o její velikosti nebo význačnosti,“ dodal mladý muž. „Je to pokorný člověk a mnoho lidí si ho pro to váží.“

Pastor přistoupil k mikrofonu. „Budeme se modlit,“ řekl a zavřel oči. Také mnozí jiní zavřeli oči a sklonili hlavy. A Leng se dál rozhlížel kolem sebe.

„Náš Bože, chválíme tě,“ začal *muk si*.

„Amen,“ zašeptal mladík.

„Také se modlíte?“ zeptal se ho A Leng.

Mladík zřejmě vyrušený vzhledl.

„Oh, promiňte,“ dodal A Leng šeptem.

„Modlíme se k Bohu společně.“ Mladík zase sklonil hlavu a zavřel oči.

Pastor ukončil modlitbu a začal kázat. „Máme opravdu živého Boha. Jeho živé Slovo je věčně neproměnné a pravdivé.“

A Leng si pamatoval z přednášek literatury v prvním ročníku verše Rudyarda Kiplinga:

*Pohanské modly z bláta
nazývají velkým bohem...*

Toho večera však jeho mysl byla otevřená pro rozhodnutí. Ještě nikdy něco podobného nazažil. Znal lidi navštěvující chrámy, z nichž však nikdy nevyzařovala taková radost, jakou viděl v místnostech na Ta-ma-čan. Už dříve slyšel kněze, ale žádný z nich nepředával svou víru s takovou autoritou, jako tento *muk si*.

„Bible nám říká, že všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy,“ pokračoval pastor. „Nevysvobodíte se od pochybností,

dokud se neosvobodíte od hříchu. Nemůžete najít víru, dokud nenajdete ospravedlnění.“

A Leng tato slova porovnával se slovy jednoho ze svých profesorů: „Náboženské představy lidstva jsou mrtvé a musí být pohřbeny. Musíme odklidit mrtvolu, bez ohledu na naše sentimentální pocity a iluze, že je v ní ještě život.“

A Leng se v mysli vrátil do dětství, kdy ho matka učila v domácí svatyni zapalovat kadidlo před fotografií jejího zemřelého otce. Připomněl si, jak ji zranilo, když se jednou vrátil ze školy a řekl jí, že ho učitel před celou třídou zesměšnil za to, že se k této modloslužbě přiznal a že mu učitel s hněvem poručil, aby si vyčistil hlavu od náboženství.

„Jiná věc je mít přirozené pochybnosti,“ pokračoval pastor. „Bůh si cení upřímného hledání. Všechno zkoumejte, dobrého se držte, říká nám Bible. Máte-li tento druh pochybností, pak je tu pro vás naděje. Ale přicházejí k nám mladí lidé, jejichž mysl je programována k pochybování. Za víc jak dvacet let vězení mám dost zkušeností s tímto způsobem ovlivňování. Ale Bůh moji mysl chránil. Ani jednou moje víra nezakolísala. Ani jednou!“

Dvacet let ve vězení? O tom mu Wu San nic neřekl.

A Leng začal být podezíravý. Nejsou tato slova úvodem k protistátnímu učení? A nejsou tito lidé podvratným živlem, maskujícím se zvenku náboženstvím? Nepřiměl ho Wu San lstí, aby přišel na Ta-ma-čan 35?

A Lengova starší sestra kdysi byla v Rudé gardě a přineslo jí to jen mnoho úzkosti, strachu a rozčarování. Nic takového pro něho. Nikdy.

Ale pastor pokračoval. „Když nás náš svrchovaný Stvořitel učinil, zanechal nám – slovy jednoho francouzského filosofa – uvnitř prázdné místo.“

A Leng se otočil a chtěl se dotknout paže mladého muže vedle sebe, ale ovládl se.

„Židům 11 nám říká: Věřit Bohu znamená spolehnout se na to, v co doufáme a být si jisti tím, co nevidíme. Pochybnosti o pravdě neznamenaají omyl. Odmítnutí víry neodůvodňuje pochybnosti. Bůh nám ve svém Slovu dává jasný návod, jak se dostat z jámy pochybnosti na zcela pevný základ živé víry. Klíč k tomu najdeme v Římanům 10,7.“

Posluchači listovali ve svých Bibliích. A Leng nikdy Bibli neměl a List Římanům mu nic neřikal.

„Společně si to přečtème,“ řekl pastor.

A Leng polohlasně oslovil mladého muže vedle sebe: „Jste křesťan?“

„Tři měsíce,“ odpověděl. „Také se jím chcete stát?“

„Nejsem si jist.“

„Po shromáždění bude diskuzní skupina. Taková skupinka pomohla mně. Budete-li chtít, mohu vám být nápomocen.“

A Leng seděl tiše několik minut. Kázání pokračovalo, ale už ho neposlouchal, protože soustředěně přemýšlel o mladíkově nabídce.

„Budete-li si to přát,“ řekl mu mladík.

Tak se stalo, že A Leng, hledající student bez iluzí, našel světlo, jemuž se tak dlouho vzpíral, a stal se jedním ze stále rostoucího zástupu čínských mladých lidí, jež přišli ke spasení na Ta-ma-čan 35.

2

SAMUEL LAMB se za mučedníka nepovažuje. Společně s Watchmanem Nee a Wang Ming-taem je však pro Čínu 20. století symbolem oddanosti a poslušnosti za každou cenu. Čína je ve skutečnosti zemí s nesčíslným množstvím křesťanských hrdinů. Léta, která tito lidé prožili ve vězení, budí bázeň u všech vlažných členů církve.

„Všichni jsme mnoho vytrpěli a obstáli jsme pouze díky Boží milosti,“ říká jeden laický pracovník církve. „Pronásledování pokračuje i dnes a nikdo neví, jaké nás čeká v budoucnosti, avšak ve srovnání s tím, co jsme už přestáli, připadá nám jako léto proti zimě. Snažíme se nyní prakticky využít vše, co jsme se naučili, chceme poslouchat našeho úžasného Pána a sloužit mu věrně a pravdivě.“

„Možná máme štěstí,“ říká jiný. „Tolik jsme vytrpěli a máme tak málo, že je pro nás křesťanství tou nejlepší možnou alternativou v životě. Kdybychom žili v bezpečí a dostatku, jako křesťané na jiných místech, možná by bylo naše učednictví méně upřímné.“

„Nesmíte zapomenout, že křesťanská víra je nejryzejší, je-li prověřena ve zkouškách,“ říká jeden starý bratr, jenž prožil víc jak deset let v pracovním táboře. „Hlavním účelem modlitby není získat bohatství, útěchu a pozemské zabezpečení, ale víra a modlitba z nás formují opravdové následovníky Pána, jenž je pro nás příkladem utrpení jako smyslu života. Prožil jsem mnoho temných dní, ale také jsem zakusil, jak v dobách nejistoty a strachu dokáže být Boží světlo jasné. Jsem si jist, že díky tomu, co jsem prožil, se mi Pán stal daleko vzácnějším. A co víc bych si mohl přát?“

Ačkoliv pastor Lamb nijak svou minulost neskryval, většina lidí, kteří v osmdesátých letech na Ta-ma-čan 35 přišli, a to především mladých jako A Leng, nic o jeho minulosti nevěděli. Na bohoslužby je dovedla jejich vlastní duchovní nouze a svědectví jiných lidí.

Pokud pak přicházeli pravidelně, zcela určitě se o pastorových zkušenostech z minulosti dozvěděli, protože v kázáních používal ilustrace z celého svého křesťanského života. Avšak jen lidé jemu nejbližší mohli říci, s jak těžkým srdcem kázal a vyučoval, vždyť věděl, že ho kdykoliv může policie opět zavolat k výslechu.

Vyslýchán byl několikrát. Často byl tento Daniel moderní doby předvolán na policejní stanici hned na sedmou hodinu ráno, a jako malý chlapec, jenž se špatně choval ve škole, byl ponižujícím způsobem odveden úředníkem do místnosti určené k výslechu.

Mnohokrát se Samuel díval na tuto místnost, na tytéž špinavé, holé zdi s několika málo vývěskami. Za psacím stolem plným lejster seděl policejní úředník.

„Dobré ráno,“ pozdravil poněkud přívětivě. „Dobré ráno,“ odpověděl Samuel.

Do místnosti vešel muž s podnosem a na něm konvici s horkým čajem a dvěma šálky, což je charakteristickým rysem čínské pohostinnosti. Nalil čaj do jednoho šálku a podal ho úředníkovi za stolem. Letmo se podíval směrem k Samuelovi.

Policejní úředník poslal muže příkře pryč, ten se však ještě jednou ohlédl za Samuelem a jejich oči se na okamžik setkaly. Nebyl tento muž někdy na Ta-ma-čan 35?

Úředník se choval k Samuelovi dál přívětivě, což Samuel považoval pouze za velkopanskou masku. „Jak se jmenujete?“

Samuel si povzdechnul. Kolikrát už na tomto místě na tu otázku odpovídal.

„Lam Hin Go,“ odpověděl.

„Máte také další jména?“

„Lin Sien-ka. Máte to v záznamech.“

Úředník si rukou přitáhl kartotéku a otevřel ji. „Ach, ano, tady.“ Strčil palec dovnitř. „Jste člověk s mnoha jmény.“

„Jak sám dobře víte, jména se mění podle dialektu.“

„Ano, ano, velmi správně.“

Aby předešel dalšímu výkladu, pastor řekl: „Určitě si pamatujete, protože jste si to už dříve poznamenal, že moji nejbližší přátelé a spolupracovníci mi říkají Samuel Lamb.“ Úředník zvedl hlavu. Veškerý dovedně předstíraný příjemný výraz jeho obličeje byl

ten tam. Upřel na pastora pronikavý a zlobný pohled. „Jenom imperialisté mohou používat takové jméno jako Samuel Lamb. Jaké je? Evropské? Americké?“

„Jak jsem vám už řekl dříve – „

„Odpovězte mi,“ přerušil ho úředník.

„Samuel Lamb je moje křesťanské jméno.“

„Křesťanské? Cože?“

„Členové Boží rodiny v mnoha částech světa si také mohou vybrat takové jméno.“

„Takové jméno je zneuctěním Číny.“

Samuel se zdržel jakéhokoliv komentáře.

„Narodil jste se jako imperialista, nejste rodilý Číňan.“

To už také Samuel opakovaně slyšel při předchozích setkáních, ale odpověděl pokojně: „Jak jste už dříve zapsal do svých záznamů, narodil jsem se v Makau 4. října 1924. Moji rodiče byli křesťané a oba byli čínští občané. Dědeček z matčiny strany byl lékárník v Čao Čching. Byl –“

„Váš otec i dědeček emigrovali do Ameriky. Váš dědeček se zasloužil o špatnou pověst našeho lidu v imperialistických zemích, protože si otevřel v Detroitu prádelnu.“

„Můj otec se proti dědečkově vůli vrátil. Zapsal se do semináře a připravoval se na kazatelskou službu. Byl baptistickým kazatelem v Makau, kde jsem se narodil.“ To vše už v kartotéce na úřednickové stole bylo zapsáno a také mnohokrát znovu zopakováno.

„Za invaze Japonců jste uvízli v Číně jako v pasti, jinak byste byl bohatým majitelem prádelny v Americe. Není to pravda?“ Úředník se suše zasmál, aby svoje slova zdůraznil.

„Říkal jsem vám to při posledním setkání, a také několikrát před tím,“ odpověděl Samuel. „Dostal jsem pozvání, abych učil na škole v Hongkongu, ale rozhodl jsem se zůstat v Číně.“

„A uskutečňoval imperialistické cíle,“ odsekl úředník.

„To ne, pane.“

„Poslyšte,“ pokračoval a přitom si zapaloval další cigaretu od hořícího nedopalku právě vykouřené. „Čína byla zaplavena armádou imperialistů. Říkalo se jim misionáři. Nemám pravdu? Misionáři, ve skutečnosti agenti americké, anglické a německé vlády. Celý svět žízni po krvi našich lidí. Vy a vaše rodina jste také byli jejich agenti!“

Zatímco byl Samuel vyslýchán, připojila se malá skupinka přátel ke sborovým spolupracovníkům na Ta-ma-čan 35.

„Dej pastorovi Lambovi odvalu,“ modlil se jeden z nich.

„Pomoz mu, aby viděl, že tam nestojí sám,“ prosil jiný, „že je to Pán Ježíš, který je vyslýchán jako tenkrát před Pilátem.“

„Amen,“ tiše potvrzovali klečící věřící.

Nemodlili se pouze oni. Muž při práci v továrně na nudle vzhlédl od stroje a tiše se přimlouval. Matka kojící novorozeně s pohledem upřeným na Bibli, kterou právě odložila, vyhlášovala biblická zaslíbení pro jejich pastora. V jednom bytě v lepší vilové části na Chaipchongské ulici si paní domu klekla před židli u jídelního stolu a stejně jako předešlého večera při modlitební chvíli ve shromáždění se hlasitě modlila: „Pastor Lamb nám řekl, že jsi Satana porazil navždy, když Ježíš zemřel na kříži...“

Skupina modlící se ve shromáždění začala zpívat:

*Utrpení je službou našemu Pánu
Naše i jeho slzy se dotýkají nebe
Jsme děti jeho Slova
je nám dána veškerá milost*

Pastor Lamb si byl vědom této podpory. Pulz měl normální, ruce se mu netřáslly. Důvěra v Pána upevňovala jeho ducha.

„Proč zůstáváte vůči státu v neposlušnosti?“ trval na svém vyšetřovatel. „Zdá se, že jste za dvacet let, v nichž se naši

revolucionářští učitelé tak věrně snažili napravit vaše myšlení, nepochopil význam poslušnosti.“

„Nikdy se nestalo, že bych neposlechl,“ prohlásil Samuel. Okamžik váhal a pak dodal: „A ani jednou se nestalo, že bych neposlechl svého Pána.“

Vyšetřovatel se postavil tváří v tvář pastorovi. „Čínská revoluční vláda po vás nechce, abyste se vzdal poslušnosti Boha.“ Trhnul sebou, protože sám použil slovo Bůh. „Žádáme po vás pouze, abyste se připojili k organizaci „Vlastenecká církev“ a sjednotili se s lidovou církví, která se v této zemi rychle rozrůstá.“

„Ve Vlastenecké církvi je mnoho dobrých pastorů,“ odpověděl Lamb. I k tomuto problému se už dříve vyjádřil. „Ke své lítosti jsem však zjistil, že jsou v ní také vedoucí, jejichž teologie popírá správnost Bible a plné, neomezené božství našeho Boha. A moje zodpovědnost pastora mi nedovoluje stát se členem takové organizace.“

„Vy křesťané jste ubohá sebranka,“ posmíval se úředník. „Pere se mezi sebou jako děti. Všichni chcete mít svoje vlastní hračky. Slavná revoluce s takovým zbytečným dělením skončuje. Jak se všichni nazývali? Baptisté, metodisté, luteráni, presbyteriáni. Všechny rozdílly mezi nimi jsou pryč, když jsou sloučeni ve Vlastenecké církvi, kterou vy zavrhuje.“

Samuel neodpovídal. Netoužil po sporech. Přál si jednotu mezi věřícími.

„Vaše ilegální církev byla už jednou zavřena a vy nás donutíte, abychom ji zavřeli znovu,“ hrozil úředník.

„Naše nepatrná budova není církev,“ odpověděl pastor Lamb. „Je to pouze místo, kde se opravdová církev společně schází k bohoslužbám a ke společenství. Když jste tenkrát budovu zavřeli, naši věřící se scházeli ve svých domech, a lidé, kteří měli zájem, přicházeli k Ježíši dál.“

Úředník se chvíli soustředěně díval do kartotéky. Pak ji zavřel a odešel z místnosti. Pastor Lamb ještě chvíli čekal a pak odešel také. Vrátil se na Ta-ma-čan 35, kde svým díkuvzdáním zakončil přímluvné modlitby shromážděných věřících.

3

SAMUEL LAMB je se svou jedinečnou, plně rozvinutou sangvinickou osobností a pevnými zásadami přesvědčivým důkazem, že bylo v plánu Stvořitele lidstva, aby křesťanský život vzkvétal právě za velice nepříznivých okolností.

Věřící, že křesťan může počítat s Bohem, a na důkaz toho často cituje Izaiáše 49,1: „Slyšte mě, ostrovy, daleké národy dávejte pozor! Hospodin mě povolal z života mateřského, od nitra mé matky připomínal moje jméno.“

Říká, že křesťan, který netrpěl, je dítětem bez výchovy. Takoví křesťané nemohou přijmout nebo pochopit plnost Božího pozhánání. Pán jim není důvěrně blízký jako nebeský Otec, je spíše jen jejich známý.

Je jisté, že průměrný křesťan nebude nevyhnutelně procházet fyzickým útlakem. Pokud však Boží dítě chce žít životem oddaným Kristu a nehledat pozemské radosti a poklady, pozná z vlastní zkušenosti význam verše z Řím 8,17: „Trpíme-li spolu s ním, budeme spolu s ním účastni Boží slávy.“

Od chvíle svého narození v roce 1924 byl Samuel Lamb určen pro duchovní službu. Jeho rodové příjmení bylo Lam a při narození dostal jméno Lin Sien-ka. Sien znamená obětovat a kao znamená Beránek Boží. Alternativní fonetická transkripce je Lam Hin Go. V roce 1938 mu otec Paul Lam, dal ještě jméno Samuel. Takže podle rodného i křesťanského jména byl Samuel dvojnásobný beránek.

Samuelovi rodiče byli zbožní lidé a vytvořili mu pokojný

a šťastný domov, i když otec, jenž byl pastorem malého baptistického sboru v horách nedaleko Makaa, měl velice malý příjem. Jeho rodiče byli živými příklady důvěry a poslušnosti. Už v raném věku, aniž chápal teologii spasení, se rozhodl následovat jejich příklad. Chlapci jeho věku si hráli na letce nebo vojáky, Samuel však na kazatele, jako jeho otec.

Samuel byl drobné, malé a hubené dítě. Vlivem nadmořské výšky, stálých větrů vanoucích od Jihočínského moře a subtropického podnebí v Makau byl náchylný k infekcím dýchacích cest. Když mu bylo pět let, onemocněl. Vypadalo to jako běžné nachlazení, ale jeho stav se po matčiných lécích nelepšil, až se zhoršil natolik, že přestával dýchat a dusil se.

„Dali jsme mu ty nejlepší léky, které známe,“ řekl Paul Lam ženě. „Teď musíme předat svého syna Velkému Lékaři.“ Zbožný muž se prostě a jednoduše pomodlil. On i jeho žena očekávali zcela jistě, že se chlapec brzy uzdraví.

„Byl odevzdán Bohu,“ řekla matka slovy starozákonní Hannah. „A Pán ho nenechá zemřít.“

Ale chlapec se neuzdravil. Jeho stav se znepokojivě zhoršoval a otec poslal pro věřícího lékaře v Makau. Ten prohlédl nemocného chlapce a po několika minutách oznámil: „Obávám se, že váš syn má záškrť, místo abyste volali mne, měli jste ho ihned odvézt do nemocnice.“

Omráčená rodina nastoupila do najatého nákladního auta a vydala se na cestu z hor dolů do baptistické nemocnice v Makau. Strach rodičů rostl s každou mílí cesty a pronásledovala je myšlenka, že jejich syn cestu nepřežije.

„Testy potvrdily záškrť,“ oznámil v nemocnici rodičům lékař. „Jeho stav je mimořádně kritický.“

„Bude žít?“ zeptal se otec.

„Má tak pět procent šance, deset nejvíce.“

„Dá se ještě něco dělat, pane doktore?“

„Možná tracheotomie. Ale ani tehdy... Jako lékař a bratr v Kristu vám musím říci, že váš syn nemá téměř žádnou šanci na přežití.“ Matka začala tiše vzlykat.

„Musí-li náš syn zemřít, nebude lepší, aby byl doma, kde ho všichni mají tak rádi, a kde byl tolik šťastný?“ zeptal se Paul Lam manželky. Žena přikývla hlavou. Doktor váhavě svolil.

Odvezli tedy Samuela zpět domů do hor. Tam už čekali na zprávy sousedé a členové místního sboru. „Jste si jisti, že musí zemřít?“ zeptal se jeden starší sboru. „Nesmí se to stát pro nedostatek naší víry!“

Svolali ostatní k modlitbám. Otcové nechali práce, matky zabalily děti a všichni spěchali do pastorova domu. Po příkrých horských stezkách se s obtížemi dobelhali zestárlí věřící, mnohaletí svědci Boží moci, aby se připojili k prosebníkům.

Modlili se celou noc až do rozednění. Po neklidném spánku se za svítání vydal ustaraný doktor z města do hor, aby poskytl alespoň duchovní útěchu, když nemohl nabídnout fyzickou úlevu.

„Děkuji vám, že jste přišel,“ přivítal ho otec.

„Je...?“

„Podívejte se sám, co Pán udělal.“

Když lékař vešel do ložnice, uviděl Samuela jak snídá.

„To je zázrak!“ prohlásil. „Chvála Pánu!“

I když byl Samuel ještě malý, z toho, co se stalo, pochopil, že Bůh skutečně zasáhl do jeho života.

„Bůh se tě dotkl, protože tě potřebuje,“ řekla mu matka a připomněla mu slova z Izaiáše 49: „Ještě než jsi se narodil, Bůh tě povolal a zná tě jménem.“ Proto tedy Samuel byl ještě více utvrzen, že musí sloužit Bohu věrně a opravdově jako rodiče.

Rodina se přestěhovala do Kuang-čou, tenkrát známého jako Kanton, a Samuel zde začal chodit do soukromé internátní školy.

Zde však zůstali jen krátce, protože otce povolali ze sboru na ostrově Cheung Chou v Hongkongu. V Kantonu zůstal jen Samuel, aby dokončil základní školu.

Rodina v minulosti v Cheung Chou trávila dovolenou, proto měl Samuel už z dřívějšíka na tento ostrov spoustu krásných vzpomínek, na plující lodě, na toulky se sestrami po pobřeží a na odvážná dobrodružství s místními chlapci v nádherné přírodě...

Po několik let, kdy byl na internátní škole v Kantonu, jezdil za rodiči a sestrami pouze o prázdninách. Měl mnoho čínských kamarádů, a protože tenkrát byl Hongkong živou britskou kolonií, stala se mu angličtina druhou mateřštinou.

V roce, kdy dokončil základní školu, okusil Samuel poprvé utrpení, jež nevinným lidem působí válka. Jako každý jiný chlapec jeho věku rád pozoroval letadla. Potěšení z nich se však proměnilo v hrůzu, když se nad horizontem objevily hřmotící japonské vojenské letouny a vychrlily na Kanton bomby. Jižní Čína po staletí trpěla mandarínskými boji a zvláště krvavě platila za opiové války, toto však bylo něco jiného.

Chlapci se podařilo dostat se do bezpečí v Hongkongu. Ale japonská armáda postupovala dál jižní Čínou za pustošícími leteckými nálety, takže se návrat do Kantonu stal nemožným.

V Cheung Chou Samuel chodil do školy, kde místo klasické čínštiny byla hlavním předmětem angličtina. Po třech letech přešel na Queen's College v Hongkongu. Život v bohatém Hongkongu podněcoval Samuelovo světské smýšlení. Chodil zde na dlouhé procházky po proslulém Peak Trail a díval se dolů na město Hongkong a nádherný Kowloon, což je jedna z nejvelkolepějších podívaných na světě. Pozoroval těžkou dřinu na převozních lodích společnosti Star Ferry, plujících mezi Kowloonem a Hongkongem sem a tam ve tříminutových intervalech. Plachetnice i nákladní lodě se vztyčenými vlajkami zdobily zátku jako girlandy. Gigantické zaoceánské parníky kotvily v pří-

stavišti obloženém tretkami, aby pasažéři mohli vyrazit na břeh mezi krámky, a jako malé děti shánět „něco na památku“. I když v tu dobu Samuel vydával svědectví o svém vydání se Ježíši, bylo to svědectví jen částečné, a sám si neuvědomoval, jak silný vliv má na něho život v bohatství.

Jindy šel do obchodní čtvrti a procházel se mezi nebetyčnými věžáky obchodních domů. Když někdy ušetřil deset centů, což stačilo na lístek na okružní jízdu, jel trajektem Star Ferry na druhou stranu. Jen při mimořádné příležitosti si přivolal rikšu a nechal se odvézt do čtvrti Tsim Sha Tsui.

Ve škole si Samuel vedl dobře a jeho angličtina se vyrovnala angličtině studentů z britských rodin. Sám si někdy kladl otázku, co mu zabránilo stát se součástí tohoto světa blahobytu, a možná i jedním z hongkongských obchodních magnátů, které vídával v lesklých limuzínách nebo soukromých rikšách.

Na Queen's College si Samuel našel nové přátele a byli mezi nimi i křesťané. Většina jeho přátel pocházela z bohatých rodin a připravovala se na úspěšnou kariéru v obchodě. Přátelé ho brali do divadla, a také mu nabízeli cigarety a alkohol, což obojí odmítal a snažil se uchovat si pevný odstup, vštípený baptistickou výchovou. I když vůči světu dával najevo pohrdání, přesto po něm žíznil, a ve světském způsobu života viděl jednu z možností pro vlastní budoucnost.

Jen tak pro zábavu začal svým nejbližším přátelům stříhat vlasy. Přátelé zpočátku o jeho holičských schopnostech pochybovali, ale i když se Samuel nikdy stříhat vlasy neučil, jeho holičské umění se zdokonalilo a mnoho přátel ze školy pak vyhledávalo jeho služby.

Stříhání vlasů nebylo pro Samuela jen příjemnou změnou, ale také způsobem, jak si ve škole vylepšit své postavení. Neměl ani nejmenší tušení, že si ho tím svrchovaný Pastýř připravoval pro budoucnost.

V tu dobu Paul Lam přijal profesorské místo na Biblickém institutu v Singapuru. Věřil, že je to pro toto období jeho života Boží vůle, a také věděl, že tak může lépe zabezpečit rodinu. Matka zůstala doma a starala se o děti, což se stává v čínské společnosti často.

Otec pravidelně Samuelovi psal a naléhal na něho, aby se zapsal do hongkongské biblické školy. Připomínal mu, že se v bohatém Hongkongu může sám přesvědčit, jak mělký je život těch, kteří hledají bohatství a pohodlí místo služby a vydání se Kristu. Samuel sice slyšel otcova slova, ale byl si jist, že může být úspěšný v materiálním světě, a zároveň splnit svůj úkol na Boží vinici. Byl příliš mladý, aby pochopil, že člověk, který chce obchodovat s Bohem, nakonec vždy přijde zkrátka a ztroskotá.

V otcově nepřítomnosti měla na Samuelův život velice silný vliv matka. Protože všechny víkendy trávil doma, také hodně přilnul ke svým sestrám Aj Ling a Ai Tün. Všichni společně chodili v neděli na bohoslužby a večer s nimi matka zpívala křesťanské písně.

Starostlivá a bdělá matka mu uměla poradit i povzbudit jej. Byla mu nejen matkou, ale i přítelkyní. Zaznamenala jeho ochladnutí ve víře, avšak nikdy ho nekárala, nikdy mu nekázala a nikdy ho nepoučovala. Místo toho se za něho modlila a věřila, že Bůh má pro jeho život velkolepý plán. Věřila tomu od prvního okamžiku, kdy ho jako novorozeně poprvé držela v náruči.

Jednou, když už zase byl ve škole, stál Samuel u trajektové lodi a pozoroval příď lodi, rozrážející hladinu vody. Uvědomil si, že je to obraz jeho vlastního života. Svět ho vábí a jeho tělo je slabé, ale Bůh určil kurz jeho života a on se nesmí od něho odchýlit.

Pak přišel 7. prosinec 1941 a bombardování Pearl Harboru. Po víkendu, stráveném s matkou a sestrami, se Samuel vracel trajektem do Hongkongu. Kapitán trajektu náhle zastavil motor.

Pasažéři si nejprve mysleli, že motor přestal fungovat, ale pak uslyšeli hrozivý hukot bomb dopadajících na hongkongské letiště Kai Tak a další cíle v Kowloonu. Kapitán trajektu se musel rozhodnout. Má se vrátit do bezpečí v Cheung Chou nebo pokračovat do Hongkongu? Pasažéři na palubě kapitána přesvědčili, aby pokračoval do Hongkongu. Když se Samuel díval nazpět směrem k domovu, byly jeho myšlenky proniknuty strachem.

Během několika dní japonská armáda zaútočila na pobřeží a při postupu Hongkongem vraždila obyvatelstvo. Pokračující nálety zasáhly oblasti s převážně britským obyvatelstvem.

Kvůli bojům přestaly jezdit trajekty, a Samuel zůstal v Hongkongu jako v pasti. O večerech a víkendech, kdy se mu nesmírně stýskalo po matce a sestřích, věnoval mnoho hodin studiu Bible a modlitbám. Jeho víra se upevnila. Musel skutečně dojít do svého Bethel a postavit tam oltář obnovy vlastního srdce. S návratem k Božím slovu a modlitbě začal Bohu více důvěřovat.

Jednoho rána zazněla siréna a studenti spěchali do krytu, protože japonské bombardéry zaútočily na čtvrt v blízkosti školy, do které Samuel chodil. Samuel zůstal ve studovně. Stál u okna a pozoroval hrůznou podívanou. Nechtěl zbytečně riskovat, ale v tu dobu právě prožíval naprostou důvěru v Boží svrchovanost nad svým životem a uvědomoval si, že to nejnebezpečnější místo na světě může být bezpečným, jde-li člověk podle Boží vůle. Míjí-li Boží vůli, pak to nejbezpečnější místo může být naopak velice nebezpečným. Jednou bylo bombardování tak intenzivní, že se Samuel rozhodl hledat úkryt v baptistickém kostele, kam pravidelně chodil na bohoslužby. Chodíval tam obvykle každé nedělní ráno cestou, jež se vyhýbala kopcům. Toho rána však pocítil jasné vedení, aby šel jinou, mnohem neschůdnější trasou.

Když už byl na cestě, začalo bombardování. Za nepřetržitého

rachotu, přehlušujícího zvuk jeho vlastních kroků, se dal do běhu. Pak v blízkosti dopadla bomba. Za běhu se otočil a viděl, že dopadla přesně na místo, kudy by býval jindy šel. Radost mu naplnila srdce a hlasitě chválil Boha. Bůh ho učil důvěřovat za všech okolností.

Do Štědrého dne byl celý Hongkong pod naprostou kontrolou dobyvatelů. Trajekty opět začaly převážet. Samuel se vrátil do Cheung Chou, kde ho čekalo radostné shledání s matkou a sestrami. „Neustále jsme se za tebe modlili,“ řekla mu matka. „Věděly jsme, že tě andělé budou ochraňovat.“

Japonská nadvláda bránila normálnímu životu, a tak se Samuelova matka rozhodla pro návrat do Čao Čching v Číně, kde její strýc měl lékařskou praxi.

Samuelova rodina mohla opět vydat svědectví o síle víry. Prchající pluli na čtyřech lodích podél zátoky a pak po Perlové řece. Druhou noc je přepadli říční piráti. Obsadili a vydrancovali tři lodě, ale loď, na níž byla Samuelova rodina, doplula bez úhony.

Takto byl Samuel Lamb připravován pro budoucnost, jež od něj bude vyžadovat plnou míru lidské víry a hlubokou důvěru v Boží zaslíbení.

4

BYL rok 1942. Sbor baptistické církve ve Wu-čou se sešel k ranní bohoslužbě. Za klavírem seděl osmnáctiletý Samuel Lamb a jistými prsty procítěně hrál Ódu na radost z Beethovenovy Deváté symfonie. Misionář si na stupínku potukával nohou do rytmu a díval se do poznámek ke kázání. Jeho žena seděla v jedné z předních lavic a tiskla si k očím kapesníček. Misionářova žena, misionář i jeho kolegové si uvědomovali schopnosti tohoto mladého muže. V tu dobu Samuel studoval na Biblickém institutu

v jejich městě a rozhodl se chodit na bohoslužby do jejich sboru. Ačkoliv mu ještě nebylo ani dvacet let, rychle se stal velice uznávaným a obdarovaným členem sboru.

Za pobytu ve Wu-čou Samuel po všech stránkách získal. V domě ředitele misionářské nemocnice cvičil na klavír. Učil se anglicky u pastora, pro něhož také tlumočil, když kázal studentům z nedaleké univerzity. Zkušenost s tlumočením mu pomohla rozšířit si slovní zásobu zvláště v teologické terminologii.

Baptistická misie se snažila pomáhat lidem, kteří za války přišli o přístřeší, a vybudovala na části svých pozemků kolonii pro uprchlíky. Jednu z chat nabídl Samuelovi a jeho matce. Matka začala prodávat v nemocničním kiosku, a také byla aktivní členkou sboru.

I když bydlení bylo mnohem prostší, než na jaké byli zvyklí z Hongkongu, zachovali si Samuel a jeho matka optimismus. Dobrý Pastýř jim dával jasně najevo, že k němu mohou v každé situaci s jistotou vzhlížet, a věděli, že se o své ovečky stará. Po čase se k nim připojily obě sestry, jen otec kvůli učitelským povinnostem zůstal v Singapuru.

Za oněch studentských dob se Samuel učil nazpaměť rozsáhlé úseky z Písma: všechny epištoly, od Římanům až k Židům, mnoho žalmů a úseky z Janova evangelia. Matka si povšimla Samuelova nadšení a podporovala ho v jeho novém zájmu: „Ještě nikdy předtím jsi nevěnoval tolik úsilí učení se Písmu nazpaměť, Pán Bůh ti v tom požehnej, chlapče.“

„Bude mi to ku pomoci, až jednou sám budu schopen kázat,“ řekl matce, zamyslel se a dodal: „Když vidím jiné na kazatelně a snažím se představit si sebe na jejich místě, kladu si otázku, jakým kazatelem bych se měl jednou stát.“

„Budeš jednou kázat tak dobře, jako tvůj otec. Jen měj srdce vroucí a zůstaň pokorný. Dobří kazatelé jsou jako houby nasáklí Božím Slovem.“

První příležitost stát za kazatelnou dostal mladý a nezkušený Samuel dřív než očekával. Jednou v neděli odpoledne seděl v doktorově domě za klavírem a přehrával si jednu z Beethovenových sonát. Doktor a jeho žena odešli na pracovní poradu a dovolili mu zůstat dokud se nevrátí.

Někdo zaklepal. Samuel otevřel a za dveřmi byl jeden ze starších sboru. „Tvoje matka nám řekla, že tě tu najdu,“ začal. „Dostali jsme vzkaz od bratra Tchaa. Je nemocný a nemůže dnes večer kázat. Mluvili jsme s ředitelem Biblické školy a ten nás informoval, že v Biblické škole kážeš. Protože k nám chodíš do shromáždění, starší si tě vybrali, abys dnes večer kázal.“

Samuelovi vyschlo v ústech. Stál tam jako němý. „Ještě nikdy jsem nekázal lidem ve shromáždění,“ upozorňoval matku, když s ní hovořil o obávaném úkolu.

„Jednou musíš začít,“ odpověděla mu dobrosrdečně. „Bůh rozhodl, abys dnes večer začal.“

Samuel si vybral text z úvodních veršů 13. kapitoly Janova evangelia, které uměl nazpaměť. Vypracoval si osnovu, jak se učil na hodinách základů homiletiky. Bez jakékoliv sebedůvěry a ve velkém strachu volal k Bohu o vedení.

Když toho večera seděl ve shromáždění za kazatelnou, vzpomněl si na ulice Hongkongu a na vnitřní hlas, jenž ho káral za myšlenku vydat se na cestu za bohatstvím. A neposmíval se teď tentýž hlas jeho troufalosti a domýšlivosti, že jednou půjde v otcových šlápějích?

Pohlédl na klavír. Přišel do Wu-čou, aby se připravoval na službu. Nemohla by to být služba církevního hudebníka?

Nastala chvíle pro kázání. Srdce Samuelovi bušilo, myšlenky mu vířily a dýchal jako člověk, jenž dlouho běžel a teď má mluvit. Když se postavil za kazatelnu tváří v tvář posluchačům, úplně mu vypověděla paměť a jazyk v ústech mu zdřevěněl.

Shromáždění ztichlo, někteří lidé vypadali pobaveně, jiní se

dívali lhostejně. Pak uviděl v lavici klidně sedící matku. Sklonila hlavu.

Samuel se zhluboka nadechl. Otevřel Bibli a zašátral po připravených poznámkách. Pak se opět podíval na matku. Skončila modlitbu, zvedla hlavu, upřela oči na syna a usmála se.

„V Janovi 13. kapitole,“ začal, „umyl Ježíš nohy svým učedníkům. Všimněte si, že nalil vodu, umyl jim nohy a utřel je. Jinými slovy úplně je očistil.“ Podíval se do poznámek a byl zmaten. Cožpak v těchto úvodních slovech není celé jeho kázání? Co má říkat dál?

S námahou, občasným opakováním se snažil sledovat své poznámky a předat své stručné poselství. Netrvalo víc jak patnáct minut.

Když se Samuel s matkou vrátili domů, Samuel zanaříkal: „Nikdy nebudu schopen kázat!“

„Dnes večer jsi kázal a zvěstoval jsi Slovo,“ odpověděla matka. „Tvůj otec při svých prvních kázáních zjistil, že Bůh nežadá řečnický výkon, ale věrné zvěstování slova.“

Pak tón jejího hlasu zmírnil. „Buď si jistý, dnes večer ti chyběla jen výmluvnost. Ta se dostaví. Ale když jsi mluvil, ať to bylo pro tebe sebevíc obtížné, vnímala jsem tvoje pomazání. A to nám může dát jen Duch Svátý. A tvoje matka dnes dosvědčuje, že tě zmocnil Bůh. Buď si toho, Samueli, vědom. Z hloubi srdce vím, že to, co říkám, je pravda.“

Začátkem Samuelova druhého roku ve Wu-čou se studenti Biblické školy přesvědčovali o dovednosti jeho nůžek a holicího strojeku. Mnozí z nich přicházeli za Samuelem, aby je ostříhal. Pokračoval dál ve studiu hudby, a také se mu několikrát naskytlá příležitost kázat.

„Není ti ještě ani dvacet a děláš velké pokroky,“ povzbuzovala ho matka.

Pokud by příprava ke kazatelské službě závisela na univerzitní přípravě, Samuel Lamb by ji nikdy nedokončil, protože s blížícími se vánočními prázdninami přišla zpráva, že na jihu postupuje agresivní japonská armáda.

Jednoho dne si místní misionář zavolal Samuela k sobě domů. V otcově nepřítomnosti mu byli lékař a pastor blízcí jako rodina. „Naše velvyslanectví nám doporučuje opustit zemi,“ řekl misionář. „Čankajšek a Mao Ce-tung se snaží vytvořit jakousi koalici, ale lev s tygrem nikdy spolu v jednom doupěti nebudou. Zdá se, že se Japonci chopili příležitosti podmanit si celou Čínu. Kdyby tu misionáři zůstali, způsobilo by to našim čínským bratrům a sestrám víc škody než užitku.“

„Vrátíte se?“ zeptal se Samuel. V tu dobu pro něj církev znamenala totéž co přítomnost misionářů.

„Až si Čankajšek a Mao půjdou po krku, jak mnozí předpovídají, pak...“ Misionář se odvrátil.

Když se u dveří spolu loučili, vložil misionář Samuelovi do ruky obálku. Již dříve při ranních pobožnostech upozorňovala matka syna i dcery na mimořádnou situaci a připomínala jim, aby spoléhali na Boží zaslíbení, protože budou-li muset utíkat, nemají dost potravin a ani peněz na zakoupení lístků. Obálka, kterou ten večer Samuel přinesl domů, obsahovala osm set dolarů!

„Misionáři si nejsou jisti, zda se vrátí,“ řekl Samuel rodině při večeři. „Bylo od nich moc pěkné, že nám pomohli.“

„Jsou to naši bratři a sestry, a sourozenci si přece pomáhají. Ve skutečnosti to je Bůh, jenž naše potřeby naplňuje prostřednictvím těch, jejichž srdce osloví, a způsobem, který On sám určí.“

Situace se zhoršila. Došla zvěst, že japonská armáda bude ve Wu-čou během několika dní, pokud ji nezastaví rozpadající se vládní vojsko. Samuelova rodina spěšně sbalila své věci a uprchla

lodí do vesnice, vzdálené několik hodin cesty, jež se nezdála mít žádný strategický význam pro japonskou armádu.

Tam si Samuelova matka a sestry postavily pouliční stánek a nabízely dámské a dětské šaty, které v noci ušily nebo odkoupily od uprchlíků. Všichni doufali, že se bouře přežene, a že se budou moci vrátit do Wu-čou. Ale japonská armáda nejenže dobyla Wu-čou, ale také z něj udělala posádkové město pro výcvik vojska.

Neměli jinou možnost, než se přestěhovat dál do vesnice Pchankua, jež se zdála být dostatečně daleko od Japonců. Ze Samuela se opět stal holič a matka se sestrami si zřídily improvizovaný stánek se šatstvem. Pchankua se proměnila v útočiště uprchlíků, ale také sloužila za úkryt místním zlodějům.

Aby unikli z dosahu Japonců, stěhovali se častokrát. Tak jednou dorazili do města den poté, co bylo bombardováním a dělostřelbou téměř srovnáno se zemí. Opět Pán vedl bezpečně jejich kroky.

V roce 1945 byl s Japonci uzavřen mír a rodina se vrátila do domu Samuelova dědečka v Kuang-čou. Zde Samuel opět pocítil nadpřirozené vedení, protože na starce, který se právě nastálo vrátil ze svého sídla v Detroitu, dolehla tíha okolností.

Ačkoliv Samuelův dědeček byl věrný člen církve a vyznávající křesťan, potřeboval jistotu spasení. Samuel ignoroval starou čínskou tradici, podle níž mladí lidé nemohou radit starým, a dědečka přivedl k opravdové víře ve Spasitele.

Také navštěvoval otce, který se vrátil ze Singapuru a spravoval baptistický sbor v Hongkongu. Otec ho silně povzbuzoval, aby vstoupil do kazatelské služby, ale v Kuang-čou se opět projevil Samuelovo hudební nadání. Samuel pořádal koncerty a mistrovsky ovládal skladby Beethovenovy, Händlovy, Schubertovy a Mozartovy, proto byl požádán, aby dával hodiny klavíru středoškolským studentům. Kladl si otázku, zda ho přece jen Pán nevede na hudební dráhu.

V tu dobu Samuel našel své místo ve velkém sboru metodistické církve Sion v Kuang-čou. Pastor tohoto sboru byl dobrým evangelikálem a mnoha věcem Samuele naučil. Když Samuel poslouchal jeho kázání, zjišťoval, že bez ohledu na své pocity nedostatečnosti, je stále víc přesvědčen, že Bůh chce, aby se jednou také z něho stal kazatel.

Metodistický sbor ovlivnil život baptisty Samuela Lamba způsobem, který nečekal. Biskup ordinoval nového pastora, vyhlášeného liberála. Od samého začátku nový pastor a Samuel na sebe naráželi a byli v konfliktu.

„Nezbývá mi nic jiného, než ze sboru odejít,“ řekl Samuel matce.

„Je-li tvoje rozhodnutí důsledkem poslušnosti Boha, pak jinou možnost nemáš,“ odpověděla matka.

Samuel dál dával hodiny klavíru a anglické konverzace. Také vypomáhal kazateli baptistického sboru a podílel se na urychleném vydání zpěvníku. „Slyším stále více o omezeních, týkajících se církve,“ řekl jednoho dne matka. „Na severu se někteří křesťané scházejí po domech.“ Při jeho slovech se matka rozhlédla po jejich domě, jenž byl ve srovnání s jinými prostorný. Na konci léta v roce 1950 Samuel Lamb založil s prvními třiceti členy vlastní sbor domácí církve.

Později během návštěvy v Hongkongu byl pozván na pohovor do jednoho významného evangelikálního semináře. „Víme o vašich schopnostech a zkušenostech v oblasti církevní hudby,“ řekl mu děkan fakulty a nabídl Samuelovi místo třikrát lépe placené než v metodistické církvi. Ale co bude s rostoucím sborem u něj doma? Má využít tuto příležitost nebo pokračovat jako kazatel malé domácí církve? Nakonec Samuel nabídku semináře odmítl a nedal se přemluvit. Rozhodnutí zůstat v domácí církvi mělo pro Samuela závažné důsledky.

Po návratu do Kuang-čou dostal Samuel pozvání kázat ve

sboru ve městě Fu-šan, vzdáleném od Kuang-čou dvě hodiny cesty vlakem. Do shromáždění přišla zdravotní sestra Sing Cin, osmá dcera váženého místního lékaře. Byli si představeni, a když se blíže seznámili, Samuel poznal, že je to pro něj žena od Boha. Stejně vedení prožila ve svém životě i ona.

4. července 1951 měli svatbu.

5

PODLE čínského zvyku přivedl Samuel nevěstu do rodiny. Od samého začátku jako by k ní odjakživa patřila. Její nové švagrové ji měly rády a vzhledem ke svým matriarchálním způsobům, považovala matka povahu a duchovní kvality nově příchozí za přijatelné. Samuel s láskou říkal své ženě *Suej Ling*.

Suej Ling se stala významnou součástí života domácí církve a zvláště povzbuzovala Samuela ke kázání. „Přijala jsem z tvého kázání tolik požehnání,“ říkala mu.

Jejich láska vzkvétala jako vinný kmen, samotným Pánem vysazený, a byla tak požehnáním pro druhé. Když Samuel vytýkal svojí ženě, že je altruistická a vůči němu až příliš vstřícná, odpověděla mu citací starého přísloví: „Král mluví o své ženě jako o své paní, zatímco královna o sobě jako o králově služebnici.“

Jednoho pozdního odpoledne, několik měsíců po svatbě, se mladý kazatel vrátil domů z pastoračních návštěv. Jeho žena ho vzala za ruku a zavedla do tichého koutku v domě. „Budeme mít děťátko,“ řekla prostě.

Zpráva zněla Samuelovu srdci jako crescendo z Beethovena, Mozarta a Händla zároveň.

„Jsi si jistá?“ zeptal se.

„Ano,“ odpověděla radostně. „A doktor to potvrdil.“

„Suej Ling!“ zašeptal. „Moje Suej Ling!“

V jeho očích byla jako nejpevnější ocel v nejměkčí vlně – pevnost a útočiště pro jeho mysl a emoce – prostě pomocnicí jemu Bohem danou. Teď je matkou úžasného stvoření, které nosí pod srdcem!

Během následujících měsíců hrával Samuel Bachovu píseň „Jesu, radosti lidských tužeb“ nebo Griegovo adagio a snažil se představit si přicházející dítě, své vlastní tělo a krev, plod lásky k té, o kterou vroucně pečoval a hýčkal. „Nebor si to tak, nebo to brzy budeš ty, kdo bude potřebovat doktora,“ domlouvala mu Suej Ling.

Konečně dítě přišlo na svět – byl to chlapec. Ale zůstal na živu sotva třicet tři hodiny.

„Ó, Bože,“ naříkal Samuel. „Proč?“ Až později se naučil neklást Boží moudrosti takovou otázku. Svrchovaný Bůh má právo dát i vzít. Mít pochybnosti o jeho cestách znamená zpochybňovat jeho slovo. Ve Starém Zákoně Abraham řekl: „Což Soudce vší země nejedná podle práva?“ „Čínský otec si přeje, aby jeho prvorozený byl syn,“ utěšovala ho Suej Ling a potlačovala vlastní slzy. „Ale pomysli, jak je úžasné vědět, že se s ním určitě setkáme v nebi!“

V březnu následujícího roku Suej Ling porodila dceru, které dali jméno Hannah. Enoch se narodil den po Štědrém dnu v roce 1954.

Před Enochovým narozením Samuel odcestoval do Pekingu na setkání s význačným čínským duchovním Wang Ming-taem. Když pozoroval jeho práci a slyšel kázat početnému sboru, dotkl se jeho mladého srdce stín údivu a nejistoty. Může mu Pán vůbec někdy svěřit takovou službu?

„Jsou před námi dny velkých zkoušek,“ upozorňoval Wang Ming-tao. „Bude prověřena míra plnosti naší víry a věrnosti.“ V tu dobu by se nenašel ani jeden člověk, jenž by o správnosti tohoto proroctví pochyboval.

Návštěva Pekingu zvětšila Samuelovu informovanost o utrpení křesťanů v severních provinciích Číny. Dozvěděl se o jednom mladém pastorevi, jenž odmítl poslechnout mocí opilé politické kádry, zakazující mu kázat, a byl ukřižován na místním tržišti. Sklíčený pastorův otec za svtání spěchal ke kříži, a když viděl, že syn je ještě živý, na kolenou s pláčem prosil jednoho z hlída-jících vojáků, aby se nad ním slitoval. Voják starce na místě zastřelil.

Slyšel o ovdovělé učitelce, jež vytrvale odolávala příkazům, aby ukončila hodiny křesťanské nauky a četby Bible. Přivázali ji za dlouhé černé vlasy za džíp a vláčeli ji před školou sem a tam. Pak mučitelé učitelčino rozbité tělo polili benzínem a zapálili. Zemřela jako živá pochodeň. Její statečný dvanáctiletý syn, který byl přinucen vše sledovat, však byl velice posílen ve víře.

Někteří bohatí křesťané ještě před úplným převzetím moci komunisty odmítli utéci do bezpečí do Hongkongu. Jeden bo-hatý dopravce trval na tom, že v Číně zůstane, a jeho obchodní kolegové se mu proto posmívali. „Z Číny neodejdu,“ řekl jed-nomu americkému novináři. „Když svědčím o Kristu svým dvěma stům zaměstnanců, myslí si, že těsně před pádem nacionalistů také odejdu. Ale já zůstanu. A než začne komunistická okupace, snad budu mít ještě krátký čas mimořádnou příležitost přivést své lidi ke Spasiteli.“

Zemřel v pracovním táboře na následky špatného zacházení. Jeho žena, zářící vírou, přežila jako podřadná uklízečka. Dům i komplex obchodních budov a veškerý majetek jim zkonfisko-vali.

Jiné křesťany zaživa upálili, utopili nebo byli uneseni armá-dou oportunistů a drženi jako rukojmí pro výkupné. Mezi une-senými byl jeden biblický učitel, jenž prožil čtyři měsíce v pod-krovní místnosti s oknem tak úzkým, že nemohl uprchnout, ale dost širokým na to, aby byl svědkem zázraku.

Bez Bible, bez jakékoliv zprávy o své rodině, v ohrožení života prosil Boha, aby mu dal nějaké znamení, kterým by ho ujistil, že není zapomenut. Vzápětí na okno usedl vrabec, díval se přímo na něj a začal s nápadně pronikavou intenzitou zpívat. Aby se ujistil, že pták byl poslán skutečně pro něho, začal v místnosti chodit sem a tam. Ptáček otáčel hlavičkou a sledoval jeho pohyby. Když muž z vděčnosti Bohu klesl na kolena, vrabec dozpíval a odletěl. Po několika dnech byl muž bez jakéhokoliv vysvětlení propuštěn na svobodu.

Všechny náboženské skupiny, ať muslimové, buddhisté či křesťané, se staly terčem útlaku. Mnoho lidí, včetně některých křesťanů, kteří se báli ztotožnit s ostatními věřícími, se ze zoufalství vzdalo víry.

Dusno se zvyšovalo, schylovalo se k bouři. Holokaust národa byl na obzoru.

Je třeba poznamenat, že se Čína skládá kromě menšin ze dvou národů: severního a jižního. Sever je sjednocen společným jazykem mandarínštinou, jih se skládá ze skupin s vlastními vzájemně se lišícími dialekty. Cizí vliv z přístavů Hongkong a Makau pronikl především na jih, zatímco sever zůstal ryze čínský, s jednotným rázem tradic, uchovávaných po pět tisíciletí.

Těsně před pádem Čankajška zasáhla zemi inflace. Jih, i když nebyl v žádném případě stabilní, se těšil určité míře prosperity. Oportunisté si udělali obchod z letů do Šanghaje a Pekingu. V příručních kufřících převáželi americké dolary a čínské stříbrné mince, které měnili v dvojnásobném a vyšším inflačním poměru za místní papírové peníze. Pak se vrátili na jih a zisk zužitkovali na černém trhu.

Nové vedení se v městských centrech jako Kuang-čou potýkalo s jistou mírou pohrdání a posměchu. Většina kádrů totiž

pocházela z provincie Chu-nan, známé prostými způsoby a akcentem vyvolávajícím pobavení.

Nová revoluční vláda pohrdala vrstvou inteligence a byla odhodlána proměnit Čínu v nevzdělaný ráj pracujícího lidu. Pedagogičtí odborníci byli posíláni na podřadné práce, a tak nakonec měl národ milion sto padesát tisíc negramotných.

Do tohoto zmatku přichází oficiální samosprávná, samostatná a sebe propagující církevní organizace, nazývaná Vlastenecká církev.

Tato církev byla očividně zaměřena proti cizozemcům a misionářům, kupodivu však vděčila za svůj vznik v roce 1851 evropskému misionáři, jenž viděl nutnost zamezit přílišné závislosti čínských křesťanů na vnější podpoře a vedení.

Ačkoliv někteří z duchovních Vlastenecké církve byli svou teologií evangelikálové a působili evangelizačně, pro většinu kazatelů nebylo snadné působit pod jurisdikcí Vlastenecké církve. V jejím čele byl biskup Ting, bývalý anglikánský kněz, jenž většině evangelikálů dával najevo své pohrdání. Vlastenecká církev se naprosto ztotožnilo s ateistickou vrchností, proto byli její duchovní nabádáni, aby se ve svých kázáních vyhýbali textům z knihy Genesis, Zjevení a zvláště z Danielova proroctví. Pohled na vznik člověka byl ateistický a evolucionářský, bez jakékoliv tolerance vůči kreacionismu. Tato nová ideologie navíc slibovala utopickou budoucnost, ne nějakou, podle jejího názoru, neskutečnou fantasií o parusii, v níž Boží Syn roztrhne nebesa a přijde na zemi ustanovit své království.

V oněch dnech počátečních zvrátů a zápasů se Samuel Lamb a jeho sbor dostal pod ostrý dohled Vlastenecké církve. Bylo známo, že Samuel byl ve spojení se sborem metodistické církve Sion, jenž se později připojil k Vlastenecké církvi, a že na protest proti tomu Samuel z tohoto sboru odešel a založil vlastní sbor domácí církve.

Zatímco mnoho lidí ve Vlastenecké církvi zůstalo a snažili se zachovat si osobní přesvědčení, tisíce jiných křesťanů po celé Číně začaly raději navštěvovat domácí skupiny, než aby se ztožnily se silně liberálním duchem Vlastenecké církve. Odvetou za exodus věřících z Vlastenecké církve bylo prohlášení domácích skupinek o více jak třiceti pěti členech za ilegální. Návštěvnost v domě Samuela Lamba na Ta-ma-čan 35 brzy přesáhla počet třiceti pěti.

V prvních měsících roku 1955 byl nezájem o spolupráci s Vlasteneckou církví synonymem odporu vůči systému. Vládní moc začala s čistkami, které měly národ zbavit protistátních disidentů.

„Dříve nebo později přijde řada také na nás,“ řekl Samuel ženě. „Upozornil jsem naše spolupracovníky, aby byli připraveni.“

„Připraveni?“ opakovala Suej Ling s napětím v hlase, ale ne se strachem.

Samuel se jen usmál a pokýval hlavou. Jeho žena pochopila. Pomohla mu sbalit malý raneček s čistým prádlem. Při následujících bohoslužbách Samuel jemně upozornil sbor, že je může brzy opustit. Suej Ling si přitiskla cíp kapesníku k očím, ale neplakala.

Jednoho dne na začátku srpna se Samuel vracel domů z pastoračních návštěv. U dveří ho čekala manželka s čerstvými večerními novinami v rukách. Na titulní straně stálo: PŘEDNÍ DISIDENT ZATČEN. Samuel rychle přelétl článek a dozvěděl se, že jeho milovaný a vážený přítel Wang Ming-tao byl zatčen, uvězněn a čeká na soud.

Následující neděli si ke kázání na Ta-ma-čan vybral text ze Židům 11, tzv. „kapitoly víry“ a důraz položil na posledních devět veršů, v nichž je výčet těch, kteří pro svou víru trpěli. Někteří zakusili výsměch a bičování, ba i okovy a žalář. Byli

kamenováni, mučení, řezání pilou, umírali pod ostrím meče. Chodili v ovčích a kozích kůžích, trpěli nouzi, zakoušeli útlak a soužení. Svět jich nebyl hoden.

V následujících měsících byli uvězněni dva členové sboru – sestra Mej Feng-ču a bratr Li Chung-sun, kteří vyučovali na univerzitě v Kuang-čou.

„Komunisté mají mimořádnou zášť vůči intelektuálům, a kazatele evangelia počítají mezi ně,“ připomněl Samuel ženě jednou odpoledne po návratu domů.

Situace byla příliš napjatá, aby si mohli dovolit žertovat nebo být lehkomyšní. Místo toho si Samuel povzdechl a dodal: „Myslím, že bych měl být poctěn, když obyčejného kazatele evangelia považují za intelektuála.“

Suej Ling se usmála, ale její manžel ne. „Právě dnes ráno, když jsem si četla Izaiáše, narazila jsem na tyto verše: Neboj se, já jsem tě vykoupil, povolal jsem tě tvým jménem, jsi můj.“ Uchopila manželův plášť. „Půjdeš-li přes vody, já budu s tebou... protože jsem tvůj Pán, tvůj Bůh, svatý Izraele, tvůj Vykupitel.“

Byla středa večer 18. září 1955. Sbor na Ta-ma-čan se scházel k biblické a modlitební hodině. Suej Ling doprovodila milovaného manžela ke stolu a odběhla rychle do kuchyně, odkud přinesla jídlo, které pro něj měla připravené. „Bylo zatčeno mnoho pastorů,“ řekl Samuel spíš jako konstatování než vyjádření vlastních obav. Všichni měli ten ‚klokaní‘ soud. Říkali mi, že i křesťané svědčí jedni proti druhým, aby si zachránili vlastní krk.“ Samuel sáhl tyčinkami do mísy s jídlem, nabral sousto, ale do úst ho nedonesl.

„Neboj se, Samueli.“

Neodpověděl. Místo toho pohlédl Suej Ling do očí a uviděl v nich nejistotu. Začal jíst.

„Občas mám přece jen pochybnosti,“ připustil. Opět se odmlčel a dotkl se ženiny ruky.

„Jsem připravena na vše,“ řekla Suej Ling.

„Některé pastory mučili a odsoudili k smrti.“

„Ale jen na severu?“ zeptala se a zachovávala klid.

„Nevím,“ odpověděl tiše Samuel. Aby změnil téma hovoru, dodal: „Domácí církve rostou všude. My tady na Ta-ma-čan jsme částí velikého těla Kristova, které si On sám povolává, aby bylo v Číně oslaveno jeho jméno.“ Přemýšlel, namáhavě hledal slova a pak dodal: „Snad to bude pro žeň v takovém rozsahu, jakou Čína ještě nikdy předtím neviděla.“

Na účastníky biblického studia s modlitební chvílí sestoupila o hodinu později zvláštní moc. Zatčení Mej Feng-ču a Li Chung-sun bylo pro návštěvníky spíše povzbuzením než brzdou.

„Když jdeme do shromáždění, lidé na ulici se na nás divně dívají,“ řekl jeden bratr. „A dnes večer mi to připadalo ještě nápadnější.“

„Já vůbec nemám pocit, že by měli něco zlého proti nám,“ říkal jiný.

„Naproti tomu já jsem zjistil u některých lidí závistivé pohledy,“ bylo slyšet třetí hlas. „Musíme vždy, a to i chováním na veřejnosti, ukazovat na radost, kterou máme v Kristu.“

Pastor jim připomněl: „Pavel říká Korintským, že jsou Kristovou vůní. A také, že oni sami jsou epištolou, kterou může kdokoliv znát a přečíst si.“ Otevřel Bibli ve 2. Korintským 3. kapitole a dodal: „Je přece zjevné, že jste listem Kristovým... napsaný ne inkoustem, nýbrž Duchem Boha živého, ne na kamenných deskách, nýbrž na živých deskách lidských srdcí.“

Po biblické hodině pozval Samuel a Suej Ling vedoucí členy sboru na čaj a přátelské posezení. Tlumený rozhovor příjemně plynul.

„Nikdy dost Pánu Bohu nepoděkujeme za vaši službu, pastore,“ poznamenal Wang Kao-sien. „Připravujete nás na radost, a ne žal.“

„Mějte z toho jen radost, když na vás přicházejí rozličné zkoušky...“, citoval Samuel z Jakubovy epištoly.

Jiný vedoucí pracovník Čang Jao-šeng dodal: „Osvědčení víry vede k vytrvalosti.“

Suej Ling přinesla čaj. Bratr Wang usrknul ze šálku čaje a poznamenal: „Sestro Lambová, vy víte přesně, jak dlouho vařit vodu a kdy do ní vhodit čajové lístky.“

„Možná, že dnes večer do něj přidala slzy,“ řekla jedna z přítomných žen. Suej Ling se pokusila o chabý úsměv a vzdálila se do jiné části bytu.

Přesně ve 22:00 vstoupila do místnosti bez zaklepání skupina několika civilistů se dvěma policisty. „Nedivil bych se, kdyby byli z Vlastenecké církve,“ pomyslel si Samuel. Vetřelci začali prohledávat obytnou část a dělali seznam Samuelova skrovného majetku. Dva z nich listovali albem fotografií, které sestavovala Suej Ling, a objevili v něm fotografii Samuela s Wang Ming-taem. Suej Ling vešla do místnosti a nebojácně k nim přistoupila.

„To je moje, jsou to fotografie, týkající se pouze naší rodiny,“ řekla tiše.

„Tohle rodina není!“ ironicky poznamenal jeden z návštěvníků a ukázal na fotografii. „Je to podvratník!“ Celé album zabavili a už nikdy nevrátili.

Civilista, který skupinu vedl jako Jidáš v Getsemanské zahradě, ukázal na Samuela, bratra Wanga a bratra Čanga.

Okamžitě se objevila pouta.

„Byla to ošklivá zkušenost,“ vzpomíná Samuel. „Pro Číňana to byla krajní mez ztráty důstojnosti. Od onoho zatčení jsem pouta navlékal několikrát, ale ta první zkušenost mi stále zůstává v mysli.“

Tři muže vedli ke dveřím.

„Ó,“ zaúpěla Suej Ling.

Samuel se k ní otočil a chtěl promluvit.

„Ticho!“ poručil policista a obrátil Samuela směrem ke dvě-
řím.

„Velice mne bolelo, že jsem nesměl své milované ženě říci
ani nashledanou,“ vzpomíná Samuel.

6

DRUHÝ DEN si Suej Ling opatřila výtisk deníku Nan-fang a našla
tam na čelném místě článek, kde stálo:

*Kontrarevoluční aktivisté, řízení předním disidentem, vydá-
vajícím se za pastora ilegální domácí církve, byli včera v pozdních
nočních hodinách zajištěni a jsou ve vyšetřovací vazbě.*

„Milosrdný Bože,“ zašeptala Suej Ling. Nespala celou noc.
Ani její manžel nespal.

Společně s bratrem Wangem a Čangem byl Samuel dopraven
do jednoho z vládních nápravných zařízení, kde byli po celou
noc vyslýcháni. „Jste kontrarevoluční aktivista,“ řekli mu. „Po-
koušíte se zatajit velice důležité věci. Váš zločin je protivládní.“
Pouhý tón mužova hlasu působil tak, že jeho slova zněla jako
výčet provinění zločince před popravou.

Ačkoliv Samuel měl pevnou víru a byl si jist neustálou a po-
zornou Boží péčí, přece jen na jeho mysl dotíraly neodbytné,
znepokojivé myšlenky: „Budou zastřeleni? Nebo pověšeni?“ Tyto
stísňující myšlenky vyháněl verši z Písma, jež ho ujišťovaly, že
ať život nebo smrt, jeho budoucnost je v Božích rukou, ne v moci
tyranů.

Krátce po rozednění byli muži konečně dopraveni do cel. Ne
však do společné, jak si přáli.

Samuelova cela čpěla odporným zápachem, vycházejícím ze
záchodového kbelíku. Zdi byly silné a připomínaly hrobku.
Nehybný zatuchlý vzduch jedovatě páchnoucí plesnivinou ho
svíral jako hadí smyčka.

Samuel měl dojem, že slyšel salvu výstřelů z pušek, ale přiměl se k myšlence, že to byl pouze výplod jeho obrazotvornosti. Pak se tentýž zvuk ozval podruhé hlasitěji a blíže, ale Samuel usoudil, že je to střílení do karburátoru nějakého auta.

Tiše se odevzdal Tomu, jenž řekl svým následovníkům, že „všechno jim napomáhá k dobrému“ a „pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám, ne jako dává svět, já vám dávám. Ať se vaše srdce nechvěje a neděsí!“

„Ano, Pane Ježíši,“ zašeptal. „Ano.“

A právě v tom okamžiku uslyšel zpěv, přicházející z jiné cely. Byli to jeho dva členové sboru.

*Utrpení je službou našemu Pánu
Naše i jeho slzy se dotýkají nebe*

Samuel se k nim ze své cely připojil.

*Jsme děti jeho Slova
je nám dána veškerá milost*

Ještě nikdy tak krátký zpěv neznamenal pro srdce Samuela Lamba takovou hojnost požehnání.

Noc co noc pokračovaly výslechy. Začínaly obvykle těsně před půlnocí a trvaly do rána. Vyšetřující úředníci se při „únavných sezeních“, jak jim sami říkali, pravidelně střídali.

Jednu noc Samuel dostal čerstvě uvařené vejce – snad z přechodného projevu soucitu, protože z nedostatečné vězeňské stravy byl vyhladovělý. S díkůvzdáním Bohu snědl vzácný pamlsek. Sezení pokračovalo, a když už byl únavou na pokraji psychického zhroucení, dostal kus papíru, aby ho přečetl. Očima sklouzl po obsahu a viděl, že je to „příznání“ falešných obvinění, jež byla proti němu vznesena.

„Čtěte,“ řekl vyšetřovatel. Když se Samuel ponořil do obsahu papíru, pomocník před něj předsunul mikrofon.

„Ale tato prohlášení nejsou pravdivá!“ protestoval Samuel.

„Vím,“ odpověděl vyšetřovatel mírně jako přítel. „Ale můj nadřízený vyžaduje prohlášení o záležitostech, které jsme na našich sezeních probírali.“

Samuelova mysl byla tak unavená, že nebyl schopen najít slova k dalšímu protestu.

„Jste unavený,“ pokračoval mírný hlas. „Ale ještě než si odpočinete, prosím, přečtěte prohlášení. Čtěte nahlas.“

„Ale, pane...“

„To není běžný výslech nebo zákonem předepsaný postup, pane Lambe. Tak jen přečtěte prohlášení a můžete si jít odpočinout. Přejete-li si, abychom záznam zachovali v tajnosti, vyhovíme vám.“

Samuel stěží věřil, že slyší svůj vlastní hlas, ale četl.

Vedoucí představitelé Vlastenecké církve svolali 27. září veřejné shromáždění na obžalobu pastora z Ta-ma-čan. Přes všechny pochybnosti, které o Vlastenecké církvi měl, bylo pro Samuela nepředstavitelné, že by organizace, prohlašující se veřejně za křesťanskou, byla schopna snížit se k takovému postupu vůči opravdově věřícímu člověku. Vedení Vlastenecké církve si zajistilo, aby pastor Lamb na shromáždění nebyl.

Členové sboru na Ta-ma-čan však přítomni byli. Stáli tam oněmělí, když předseda vyzval lidi, aby vznesli svá obvinění proti pastoru Lambovi. Zareagoval jeden muž. „Nejsem členem sboru na Ta-ma-čan, ale ze zvědavosti jsem navštívil mnohá shromáždění. Samuel Lamb urážlivě mluvil proti vládě a označoval ji jako ateistickou. Říkal, že všichni ateisté se budou brzy smažit v ohni a síře.“ Muž byl pro přítomné členy sboru naprosto neznámý. Nikdo z nich si nemohl vzpomenout, že by ho vůbec někdy na

bohoslužbách viděl. Další „žalobce“ předstoupil a přednesl svůj projev, podezřele znějící jako předem připravený scénář.

V tu dobu byl Samuel Lamb ve své cele plný pokoje a občerstvoval si mysl i ducha povzbuzujícími úseky z Božího Slova. „Byl trápen a pokořil se, ústa neotevřel, jako beránek vedený na porážku...“

Přinutili jednu starší ženu jít dopředu. Přítomní členové sboru si pamatovali její tvář, protože často poslouchala kázání Samuela Lamba na Ta-ma-čan. Pamatovali si její dychtivé oči, její úsměv i souhlasné přikyvování k tomu, co slyšela. Bude i ona ze strachu mluvit proti svému pastorevi?

Předseda dal pokyn, aby mluvila. „Navštívila jsem mnoho bohoslužeb i biblických hodin,“ začala. „Tolik mi to pomohlo. Dřív jsem nevěděla nic o zachraňující spasitelné Kristově milosti. Pastor Lamb mi pomohl, abych...“ Stráže rychle tuto „nespolupracující“ ženu odvedly.

Když byla pryč, pustili magnetofonový pásek s mistrně upravenou verzí onoho „tajného a neškodného“ prohlášení, k němuž byl Samuel donucen.

Obviňovaný muž si ve své cele uvědomoval, že to jsou rozhodující hodiny jeho života i služby, a přece v jeho srdci zůstával pokoj.

V tu dobu si Samuel Lamb také začal být plně vědom přítomnosti Všemohoucího. Až se málem ohlédl, protože čekal, že někoho uvidí. Nebyl tam nikdo. O to víc si byl vědom Jeho přítomnosti. Měl dojem, že slyší Všemohoucího říkat: „Dal jsem svým andělům o tobě příkaz, aby tě chránili na všech tvých cestách.“

I když ho přítomnost Všemohoucího vylekala, cítil, že je téměř na dosah, že stačí jen vztáhnout ruku a dotknout se. Uvědomoval si ji už dříve ve svém životě, ale ještě nikdy tak zřetelně jako teď.

Samuel začal tiše zpívat:

*Když kráčíme s Pánem
ve světle Jeho Slova
jaká sláva ozařuje naši cestu!*

Byla to opravdu Boží přítomnost. Ne nějaká domnělá iluze, ale skutečná bytost viditelná spíše jeho duchovnímu zraku než fyzickým očím.

Haleluja!

Boží přítomnost mu připomínala: „Což nejsou andělé duchy, vyslanými ke službě těm, kdo mají dojít spasení?“ Chvála Pánu všech pánů! Ať je jeho jméno navěky věků vyvýšeno! Tato slova Samuela stále provázela těžkými dobami, jež měly teprve nastat.

Když přicházely neděle, Samuel vzpomínal na lidi ze sboru. Nemají strach scházet se? A nemohou-li se scházet, udělají si čas na ztišení a přímluvné modlitby? Byli další z nich obviněni?

Samuel si připomínal Pavlova slova napsaná Filipenským ze žaláře: „Netrapte se žádnou starostí, ale v každé modlitbě a prosbě děkujte a předkládejte své žádosti Bohu. A pokoj Boží, převyšující každé pomyšlení, bude střežit vaše srdce i mysl v Kristu Ježíši.“

Došel k tvrdé železné posteli, poklekl a tiše se modlil: „Moje žena asi neví, kde jsem. Ani moje matka. Ani moji lidé... Ale ty to, můj Pane Ježíši, víš a já mohu být silný a jistý, že...!“

Dozorce důrazně zabušil na mříže cely. Samuel vzhlédl. „Vy tam,“ zařval, „jste nemocný?“

„Ne, pane.“

„Správa věznice nemá čas na ty, co předstírají, že jsou nemocní. Nikdo vás tu nebude oprašovat!“

Vězeň vstal a posadil se na kraj postele. Dozorce pokračoval v obchůzce.

Omezení cely, nejistota, jež ho obklopovala, naprostá izolace od těch, které miloval, a kterým sloužil – to vše tvořilo vnější rámec, jež zcela dokonale formoval jeho víru.

V prvních hodinách po svém zatčení zakoušel Samuel zvláštní duchovní a fyzický pocit, který mu už zůstal a stal se mu vlastním po zbytek života.

Pokoj!

Tvrdá realita odporného zápachu a dusné atmosféry vězení byla potlačena závanem nadpřirozeného ujištění, prostupujícího celou jeho bytost. Byl to mnohorozměrný pocit – přebýval v jeho duchu a současně pronikal orgány a tělem, do svalů, do morku kostí, a tak uvolňoval napětí těla a upevňoval jeho morálku. Myslí mu stále znovu a znovu zněla zaslíbení: „Pokoj ti dávám, svůj pokoj ti dávám, ne jako dává svět... trpíme spolu s ním, abychom spolu s ním byli účastni Boží slávy.“

„Ať se to stane, Pane,“ zašeptal. „Dej mi poslušnost. Ukaž mi, jak to přijmout.“

Asi za hodinu Samuel zaslechl zpěv. Byl to mužský hlas a přicházel z jiné části vězení, než ze které slyšel členy svého sboru Kao-siena a Jao-šenga. „Dál, zmužile dál, Kristovi vojáci...“

Samuel čekal na pokračování. „Dál, zmužile dál, Kristovi vojáci...“ opakoval mužský hlas.

„Bitva je před námi,“ zazpíval Samuel jako odpověď a čekal.

„S křížem Ježíšovým...“ pokračoval refrén.

„Kráčíme v čele...“

„Vězni!“ Dozorce tu byl zase zpátky. „Tady zpívat nesmíte!“

„Kristus náš Král a Pán...“ znělo z dálky. Samuel se neodvažoval odpovědět.

„Kristus náš Král a Pán...“ opakoval hlas.

Pak už bylo ticho. Samuel už nikdy tuto vítěznou antifonu neslyšel.

Tento zážitek opět jako by byl výsměchem jeho holesti a touze sednout si ke klavíru a hrát. A přece ve svých představách hrál Beethovena, Mozarta, Schuberta. Jednou si dokonce v duchu přehrál celou partituru Händlova Mesiáše.

Během věznění v Kuang-čou napsal Samuel několik písní, které se později objevily v „Písniích pouště“. Například Buď pokorný, Poznej sebe, a nebo Potřebujeme probuzení.

Jedna z těchto písní „Strhněte staré a postavte nové“ hluboce proniká do těžkých let Samuelových zápasů o duchovní růst. Melodii této písně složil Samuel v létě a slova na začátku podzimu.

*Moje cesta s Kristem právě začala
Lampa mojí lásky k Němu hoří slabě
Až Jeho láska jako ranní slunce
zapálila knot mé slabé víry !*

Když si potichu tyto písně zpíval, proměňovaly se ze „skladeb“ v nebeské melodie, přicházející shůry ku požehnání jeho duši. Stejně jako milovaný apoštol měl své vězeňské epístoly, milovaný pastor měl své vězeňské písně.

18. prosince 1955, tři měsíce po uvěznění, byl Samuel převezen do nápravného zařízení na Cchang-pienské ulici v Kuang-čou. Když na vězeňském dvoře pozoroval ostatní zatčené, uviděl dva členy sboru, Wang Gao-siena a Čang Jao-šenga. V prvním okamžiku na ně chtěl zavolat, ale zarazil se, protože stráž ne-dovolovaly konverzaci ani šeptem.

Když se jejich pohledy setkaly, ukázal Samuel hlavou k nebi. Oba muži z jeho sboru přikývli a usmáli se. Na tvářích se jim objevila radost ze vzájemného společenství těchto drahocenných okamžiků ticha. Bylo to kázání beze slov.

V novém nápravném zařízení umístili Samuela do cely, na-

cpané asi čtyřiceti dalšími vězni. Spal na podlaze vedle katolického kněze, který mu řekl: „Je pro mne ctí vás poznat. Jméno Samuela Lamba bylo mezi knězi naší diecéze mnohokrát zmiňováno. Vážíme si vaší odvahy a poctivosti.“

Týdny přecházely v měsíce, vleklá zima se proměnila v jaro a už tu byl začátek léta. Dlouhé dny nečinnosti a nejistoty na vězně těžce doléhaly.

„To nás tu nechají shnít?“ ptal se jeden muž.

„Jako v hromadném hrobě?“ ptal se jiný.

V těch dnech se Samuel stal kazatelem sám pro sebe. Jedno z takových kázání, dlouho mu znějících v mysli, se mohlo nazývat Naše mnohostranná víra. „V pěkných obdobích života, v dobách jistoty a bezpečí prohlubují Boží děti svoji víru jen velice přísnou disciplinou. Ale když nastane temnota a základní životní potřeby jsou ohroženy bouřemi a pohromami, pak si Královské děti musí rychle uvědomit svůj status poutníků. Tehdy víra hledá své útočiště v Písmu.“

Z bohatství knih, kapitol a veršů, které měl v paměti, vytahoval Samuel zaslíbení a myšlenky, o kterých ještě nikdy předtím nepřemýšlel. Apoštol Pavel řekl Filipenským: „Naučil jsem se být spokojen s tím, co mám.“ Samuel tato slova parafrázoval: „Učím se být spokojen.“

Za doprovodu strunného nástroje žalmista zpívá: „Hledej blaho v Hospodinu, dá ti vše, oč požádá tvé srdce.“ Zaslíbení se netýká naplnění osobních tužeb, ale poddané srdce otevírá svá okna a dveře dokořán Nejsvrchovanějšímu a žádá, aby On sám do něj vložil své tužby, které pak způsobí modlitby a skutky podle Jeho vůle.

Čas se zastavil, mučivé dny neubíhaly, Boží blízkost však byla stále zde. Písmo konalo své očišťující a naplňující dílo a Samuel Lamb byl mužem pokoje.

22. května 1956 byl Samuel převezen zpět do předchozího

nápravného zařízení. Dobrý Pastýř opět připravil inspirující a potěšující setkání. Při transportu byl Samuel spoután do tandemu se sestrou Mej Feng ze sboru na Ta-ma-čan.

„Nebojte se,“ řekla mu tato svatá žena tiše.

„Bůh je s námi,“ odpověděl Samuel.

To bylo celé jejich obecenství. Brzy byli od sebe odděleni. Tento okamžik povzbuzení zařídil sám Všemohoucí.

Čas plynul s mučivou pomalostí. Ve vězení bylo přes den jen málo pravidelné činnosti. Protože Samuel nebyl odsouzen, neměl žádné povinnosti ani privilegia, jen nejistotu den za dnem a noc za nocí.

V cele byla tři lůžka. Se Samuelem tam byli ještě další dva vězni. Jeden z nich, Liang Šu-tung, slyšel mlhavě o evangeliu.

„Hrajete šachy?“ zeptal se druhý vězeň jednoho dne.

„Kdysi jsem hrál,“ odpověděl Samuel.

Při další obchůzce dozorce požádal vězeň o šachovnici. Žádosti bylo vyhověno, ale Samuel si zahrál jen několik partií. Ještě jako kluk byl vítězem všech šachových turnajů kolonie v Hongkongu. Proto když vyhrál každou partii, jeho spoluvězeň přestal mít zájem a vrátil šachy dozorcí.

Samuel trávil hodiny nad verši Písma, které se dříve naučil z paměti. Oddíly, o kterých si myslel, že je zapomněl, se mu nyní vynořovaly tak jasně, jako kdyby se je učil z paměti teprve v poslední době.

Boží blízkost byla stále zde a v Samuelově srdci vzrůstal všeobjímající pokoj. Držel se pevně zaslíbení: „Všechno mohu v Kristu, který mne posiluje.“

Stále více mu na srdci ležel Šu-tung. Byl z obou spoluvězňů přístupnější. Samuel věděl, že nesmí lidem svědčit otevřeně, protože kdekoliv v Číně, obzvláště je-li člověk za mřížemi, může smělé či útočné svědectví vyvolat vážné následky. Proto se modlil, aby sám Šu-tung otevřel dveře.

K tomu došlo jednoho rána, kdy druhého spoluvězně odvedli k výslechu. Tehdy Šu-tung Samuelovi řekl: „Pozoruji, že vaše tvář nikdy není smutná.“

„To je proto, že mám v srdci Kristovu radost,“ odpověděl Samuel.

„Jste pobožný, protože se bojíte popravčího komanda?“

„Za prvé nejsem pobožný. Život s Kristem je něco naprosto jiného než náboženství. Za druhé smrt nepředvídám, ale ani se jí nebojím. Bible učí, že život, to je Kristus a smrt je zisk.“

Když Liang Šu-tungovo jméno bylo toho rána zapsáno na stránky Knihy života, staly se špinavé zdi cely vězení v Kuang-čou svatyní.

Pro konvertity v Číně je typické, že nově obrácený věřící má neukojitelnou touhu po větším poznání. Lian Šu-tung a Samuel seděli hodiny v klidném koutě cely, Liang Šu-tung kladl otázky a pastor odpovídal. Hovořili spolu potichu, aby se vyhnuli pozornosti dozorců a nerušili spoluvězně. Ten začal být zvědavý a často je dlouho poslouchal.

Jednou večer, když už všichni tři leželi, se zeptal: „Máte celou Bibli v hlavě nebo si ty citáty vymýšlíte a snažíte se nás přesvědčit, abychom si mysleli, že to, co říkáte, je Slovo Boží?“

„Cituji Bibli co nejpřesněji, pokud si mohu vzpomenout,“ odpověděl Samuel.

„Také jsem byl tak skeptický,“ řekl Šu-tung, „ale teď je moje srdce očištěné pravdou. I ty to můžeš zakusit.“

V tu chvíli dozorce mírně zaklepal na mříže cely a upozorňoval: „Žádné řeči po večerce!“

To bylo naposledy, kdy třetí vězeň dal najevo zájem o evangelium. Zato duch Šu-tunga rostl jako rostlina, o níž je dobře pečováno. Oba muži spolu zpívali nové písně, které Samuel napsal, a jejich spoluvězeň neprotestoval.

Jednoho dne, bez jakéhokoliv ohlášení, byl Šu-tung z cely

odveden. „Vyžvanil to svoje náboženství nesprávnému lotrovi a dostane kulku do břicha,“ domýšlel se spoluvězeň. Pak dodal: „Už nechci slyšet nic o vašich ideách. Dostat se odtud je jediné, co chci.“

Věrně, ale opatrně Samuel pokračoval ve svědectvích jiným mužům v nápravném zařízení. Mnozí poslouchali, ale strach jim bránil v přijetí poselství. Nikdy však nemluvil s dozorci. Připadali mu jako vzdálený a nepřístupný druh automatů, loutek na provázku. Srovnával-li se někdy s dozorci, kteří byli v zajetí despotického systému, připadal si jako svobodný.

Samuel začal slyšet zprávy o popravách zatčených. Neměl možnost dozvědět se, zda jsou zprávy pravdivé, nebo je-li to pouze šeptanda. Znepokojovalo ho, že mezi vězni shromážděnými na vězeňském dvoře, neviděl nikdy Šu-tunga nebo členy ze svého shoru na Ta-ma-čan.

Když Aj Ling přišla navštívit svého bratra, mluvila o stoupajícím počtu plakátů s rozsudky, objevujících se na zdech v ulici Ta-ma-čan. Mnohé z nich mají dole křížky, znamenající popravu. „Tvůj plakát visí na dveřích do našeho domu.“ Když se Samuel ptal na detaily, dozorce oznámil, že návštěva je u konce.

Podmínky ve vězení se zhoršily. Správa vězení se stala vůči potřebám vězňů mnohem necitlivější. Rýže i zelenina byly méně požitelné. Samuel si kladl otázku, zda ode dne, kdy se dostal za mříže, někdy větrali.

Občas některý z vězňů dostal v noci záchvat zuřivosti a začal bušit pěsti i hlavou do mříží cely. Jeden vězeň vychrstnul kbelík s výkaly proti dveřím cely a vylil odporné výkaly na vnější chodbu a až do protější cely. Odvedli ho pryč.

V takových chvílích si Samuel velice jistě uvědomoval Boží přítomnost. Pokoj naplňoval nejhlubší místa jeho mysli i srdce. Slova Písma se mu vynořovala z paměti a objevovala se na stě-

nách jeho mysli v zářivých barvách. Ať Pastýř dopustí cokoliv, byl ochoten to přijmout.

Jednou odpoledne ležel Samuel na palandě, opakoval si verše z Písma a modlil se, když se otevřely dveře cely. „Vězeň Lamb!“ stroze oznámil dozorce.

Nečekanost tohoto okamžiku zastihla Samuele nepřipraveného. Je to konec? Objeví se křížek na plakátu s jeho jménem?

Ten, jenž mu byl nablízku, zašeptal: „Všechny věci napomáhají k dobrému těm, kdo milují Boha.“ Samuel věděl, že je to pravda.

7

KDYŽ 28. ledna 1957 vyšel Samuel Lamb z cely vězení v Kuang-čou, bylo to téměř rok a půl po jeho zatčení. Nebyl však jako osvobozený viník. Jeho nepřátelé ho chtěli odsoudit, ale nemohli najít žádný důvod. Nebyl ani zproštěn viny ani uznán vinným.

Když vystoupil z autobusu na Čung-šan 5 a prošel starohyloou bránou vedoucí na Ta-ma-čan, obchodníci i sousedé ho pozorovali s úžasem. Každý očekával, že odvážný pastor Lamb bude za neposlušnost odsouzen na smrt nebo k dlouhému vězení.

Někteří lidé ho zdravili. Jiní nevěřicně zírali. Většina ho sledovala s tichou zvědavostí.

Suej Ling poznala blížící se kroky svého milovaného manžela a spěchala ke dveřím. Děti ji následovaly. „Bůh vyslychá modlitby!“ hlasitě volala matka. Jeho sestry se jen dívaly a plakaly.

Samuel samozřejmě věděl, jak bude těžké nezpůsobit další přestupek. Členové jeho sboru, kteří měli příbuzné a přátele v jiných částech Číny, dostávali zprávy o konfliktech mezi státem a Vlasteneckou církví, utlačující vzpurné *siao-sü*, jak se říkalo malým skupinám.

Domácí církve dostaly příkaz k zavření a jejich členové byli zastrašováni hroznými tresty, budou-li se zase znovu shromažďovat. Přesto práce v církvi po domech pokračovala. Když byli zatčeni pastoři nebo laičtí vedoucí, přebíraly odpovědnost jejich ženy.

V jednom případě, kdy pastor byl za vedení *siao-sü* poslán do tábora nucených prací, otevřela si jeho žena v přední části domu čajovnu. Stanovila přijatelné ceny, takže zákazníci se každý večer jen hrnuli, a poskytovali tak jedinečnou ochranu pro shromáždění, která se konala v druhém poschodí v zadní části domu.

Jiný dům upadl v podezření, a tak tam úřady poslaly policistu, aby zjistil, o jakou činnost jde. Policista zůstal na bohoslužby a nakonec došel k osobnímu a rozhodnému vztahu se Synem Božím.

Nespokojení členové kongregací Vlastenecké církve vyhledávali po celé Číně domácí skupiny, protože tam nacházeli mnohem živější kázání a vyučování. V jednom případě ustanovilo vedení Vlastenecké církve pět věrných přívrženců, aby špehovali místní skupinu. Všech pět přišlo jako špehové, ale byli uchváteni živostí písní a kázání, a všichni přijali zvěst o Ježíši a vydali se mu!

I když byli misionáři z Číny vyhnáni, křesťanská populace se znásobila prostřednictvím osobní evangelizace, vykonávané z devadesáti procent laiky. Křesťané získali své přátele a příbuzné, a pak je přiváděli k vyučování a pro inspiraci do církve. Většina nově uvěřivších byla vychována ateisticky a neměla o Písmu ani ponětí.

Po krátkém odpočinku v domě rodičů Suej Ling se Samuel vrátil do služby. Zjistil, že se omezení nikterak nezmírnila, ale že se úředníci v Kuang-čou raději dívají jinam. Také zásahy Vlastenecké církve se zdály být méně pravidelné.

„Jak je to dobré mít opět pastora!“ prohlašovala sestra Mej who společně s bratrem Wangem a Čangem, kteří byli propuštěni o několik měsíců dříve. Všichni tři okamžitě začali aktivně pracovat v rozrůstajícím se sboru.

Samuel se snažil zapomenout na dobu ve vězení, ale s každým dalším dnem se stával zvědavějším. Z jakého důvodu byl uvězněn? Protože nebyl zproštěn viny ani uznán vinným, rozhodl se, že se bude informovat.

„Myslím, že jako občan mám právo se zeptat, proč jsem byl zatčen a držen ve vězení bez obvinění nebo vysvětlení,“ zeptal se jednoho úředníka.

Úředník odpověděl velice mlhavě: „Mohu jen říci, že dříve to byla záležitost kontrarevoluce, zatímco dnes je to problém rolnictva.“ Samuel odpovědi nerozuměl, ale rozhodl se na objasnění netrvat.

Kladl si otázku, jak unikl popravě. Cožpak se na jeho plakátu na ulici Ta-ma-čan neobjevil křížek? Dohlížel sám Všemohoucí na jeho záležitosti? Nebo anděl obratně řídil cestu dokumentů s jeho případem a předal je do rukou těch, kteří rozuměli zákonu tak, že má chránit občany, ale trestat zločince? Mohl pouze potvrdit, že každé Boží dítě, snažící se zůstat v Boží vůli, je nesmrtelné, dokud nevykoná svoji práci.

Ne vše bylo najednou poklidné a jako v ráji. Vedení Vlastenecké církve zřejmě pozorně dohlíželo na činnost Samuela Lamba. Jednoho dne kterýsi její představitel přišel za Samuelem a otevřeně s ním hovořil o možnosti stát za kazatelnou Vlastenecké církve. Snažil se před Samuelem vykreslit velkou příležitost, kterou by službou v oficiální církvi získal.

„Znamenalo by to, že bych mohl kázat Bibli, tak jak jí věřím, a vyznávat Pána Boha jako Stvořitele, Ježíše Krista jako Spasitele a Krále, jenž zanedlouho znovu přijde?“ Představitel na to nic neřekl a ihned odešel.

Sbor na Ta-ma-čan se rozrostl na víc jak sto lidí, a bylo zřejmé, že mezi posluchači jsou pozorovatelé z Vlastenecké církve. Aby se vyhnul následné kontrole, Samuel ve svých kázáních a vyučování zmiňoval jen výjimečně peníze. Zralí členové sboru chápali principy dávání desátků a pečlivě vedli hospodaření sboru. Mnozí z nich si však vydělali jen na nejnужnější živohytí, a tak mohli dát málo. Jiní, jako studenti a nově uvěřivší, nemohli dát nic, nebo ještě nezahrnuli dávání desátků do svého chápání duchovní poslušnosti a uřednictví. Plat pastorův byl proto sporadický a velmi malý.

Suej Ling si hledala práci jako diplomovaná ošetrovatelka. Avšak všude ji provázeli manželův záznam z vězení. Také jí chybělo potvrzené *tan-wej* (pracovní jednotka nebo správní skupina, u které bylo nutno se hlásit). Když jednou večer oba odpočívali ve svém pokoji, Suej Ling řekla: „Tvoje matka vede domácnost velice dobře a mne také akceptuje, ale uvědomuji si, že pociťuje tíhu našich omezených financí.“

„Mohl bych znovu dávat hodiny angličtiny,“ navrhl Samuel.

„Ale to by tě omezovalo jako pastora.“ Suej Ling se zhluboka nadechla. „Když jsem byla posledně na návštěvě u otce ve Fu-šanu, říkal mi, že by potřeboval další zdravotní sestru pro svou lékařskou praxi. A jako člen rodiny jsem částí jeho *tan-wej*.“

Tak se stalo, že se Suej Ling přestěhovala do Fu-šanu a domů k Samuelovi a malému Enochovi se vracela většinou na víkendy. Hannah musela jít k jiným příbuzným.

Samuel byl od pondělka do pátku sám, a tak věnoval mnohem více času studiu Bible. Neusiloval o řečnickou výmluvnost. Jeho kázání byla v hovorovém stylu a se zvýšeným důrazem na biblický obsah.

„Máš velice bohatý materiál,“ povzbuzovala ho matka. „A když si vzpomenu, jak jsi se kdysi ptal, zda máš vůbec co dělat za kazatelnou! Myslel sis, že jen řečníci mohou být kazateli.“ A pak

mnohem vážnějším tónem dodala: „Přemýšlel jsi někdy o tom, že bys mohl svoje nejlepší myšlenky dát na papír? Z hloubky tvých pohledů by tak mělo užitek víc lidí.“

„Ale jak by mohla být za současných podmínek moje práce uveřejněna?“ zeptal se Samuel.

„Časy se změní,“ odpověděla moudrá žena.

Samuel si koupil ruční cyklostyl a na něm připravoval pro posluchače poznámky ke kázáním. S pomocí dobrovolníků vypracoval sedm brožurek na hlavní témata křesťanské víry. Jejich popularita převýšila všechna očekávání. Byly to tituly jako „Pravý Bůh“, „Pán přijde brzy“, „Duch svatý a křesťané“ nebo „Je Bible pravdivá?“.

Člen sboru Ču Čchü byl muž ve středních letech a patřil k nadšencům, kteří nejenže četli Samuelovy knihy, ale také opatřili jejich kopie k rozšiřování. „Jsem jen prostý člověk,“ řekl Ču Čchü pastorovi, „mám jen nepatrné vzdělání, ale vaše knihy otevřely moji mysl pro pravdy, o kterých jsem nikdy předtím neuvažoval a nechápal je.“

Slova tohoto tichého muže se Samuela hluboce dotkla. Ču Čchü byl dělník, který přesně zapadal do šablony Maovy strategie, a přesto to byl muž, jenž odvážně vydával svědectví a neustále riskoval vlastní bezpečnost.

Během letních měsíců a začátku podzimu roku 1957 žil Samuel Lamb a jeho rozrůstající se sbor v ovzduší značné svobody. Křesťané po celé Číně se v této době učili umění tichého svědectví příkladným životem. V továrnách, kancelářích, univerzitách a na tržištích se objevil životní styl a systém hodnot, jenž vešel ve známost jako křesťanský.

V jedné pracovní komuně na severu se dala dohromady skupina křesťanů a svůj počet stále zvyšovala o další nově obrácené. Do vedení nastoupil mladý kádr, který se chtěl zalíbit nadřazeným. Do práce dorazil vždy velice brzy ráno a hlavně se ujistil,

že si jeho časného příchodu všimnul starší předák. Pak se sebestjistou arogancí obcházel budovy úseku, který měl na starosti. Jednoho dne vstoupil do seníku přilehlého k polím. Ke svému překvapení tam našel skupinu křesťanů modlících se s takovým západem, že si nikdo jeho příchodu ani nevšimnul. Nadechl se a už už je chtěl pokárat, pak se ale zarazil, protože si uvědomil, že by bylo lepší informovat o tom svého nadřízeného, a tak si u něho udělat oko.

Když mladík svůj objev oznámil staršímu předákovi, ten se rozzářil: „Nerušil jsi je, že ne?“

„Ne, pane,“ odpověděl ctižádostivý nováček zklamaně a zmateně.

„Nikdy je neruš.“

„Ale...“

„Jsou to nejlepší pracovníci, jaké máme.“

S blížící se zimou roku 1957 začali křesťané v mnoha oblastech pociťovat stoupající napětí. Nezpůsobila to žádná konkrétní událost, z Pekingu nepřišlo žádné nařízení, byla to jen šířící se nálada a pocity.

„Musíme se víc modlit,“ radil Samuel Lamb svým spolupracovníkům. „A musíme se vyvarovat zbytečného rizika. Zvěstujme a vyučujme, co Bible učí o životě ke slávě Boží. Musíme se vyhnout jakémukoliv zasahování do politiky.“

„Ó, ano,“ souhlasila Suej Ling na jedné z víkendových návštěv.

„Prosím tě, neriskuj. Stejná situace je i ve Fu-šanu. Křesťané se bojí, že to začne každou chvíli.“

Neriskuj... Příštího roku Samuel dostal pozvánku na devítidenní křesťanskou konferenci. Nejprve odmítl. „Neuškodí to práci, když nebudeš spolupracovat?“ zeptala se Suej Ling. „Nemohl bys účastnit ve vší tichosti, aniž bys nabízel spolupráci?“ Samuel

věděl, že manželka naprosto souhlasí s jeho hodnocením Vlastenecké církve. Také znal a vážil si její bystrosti.

Velice opatrně se informoval a bylo mu řečeno, že na konferenci budou vzdělavatelné semináře. Domníval, že by to mohlo být důležité a rozhodl se účastnit se. Někteří jeho spolupracovníci byli opatrní, ale Samuel je nakonec přesvědčil, aby se šli aspoň podívat.

Riskoval?

Konference se účastnili představitelé dvaceti čtyř bývalých denominací a někteří z nich, podobně jako Samuel, se k Vlastenecké církvi dosud nepřipojili. Samuel si uvědomoval, že konference má silně liberální charakter a kladl si otázku, zda by ji neměli opustit.

Vůdcové Vlastenecké církve se pustili do pastora z Ta-ma-čan, jako by bylo jejich nejdůležitějším úkolem získat ho pro spolupráci, a za pomoci různých obratných tvrzení se ho snažili přesvědčit, aby se s nimi spojil. Ke svému vlastnímu překvapení se nechal Samuel obměkčit a sám přesvědčil své spolupracovníky, že je dobré, aby se jejich sbor stal členem Vlastenecké církve. Věřil, že tak budou mít zaručenu svobodu ke kázání evangelia a k vyučování pravd, které křesťané potřebují ke stálému růstu.

K Samuelově ohromení a úžasu předseda Čínské rady církvi, řídící program konference, zařadil do programu přehrání pásku s přiznáním, které bylo kdysi na Samuelovi úskokem vynuceno. Ovšemže bez všech zavádějících nepravd, ty byly ze záznamu odstraněny.

Samuelovi a jeho spolupracovníkům se dostalo vřelého přijetí!

8

KRUH působení Vlastenecké církve se pomalu uzavíral. Zpočátku si lidé mysleli, že Samuel může s nejlepším svědomím

svobodně kázat, i když se připojil k Vlastenecké církvi. V tom mu však zabránil nadpřirozený obrat hrozných událostí.

Stalo se to jednoho pátečního večera, když se Samuel i Enoch uložili k spánku. Suej Ling nebyla doma, měla dorazit z Fu-šanu až druhý den ráno.

Ten večer byl výjimečně poklidný. Jako by v neblahé předtuše ztichla dokonce i ulice Ta-ma-čan, za soumraku vždy tak hlučná. V měsíčním světle, dopadajícím oknem do pokoje, pozoroval Samuel milovaného syna, jak tiše oddechuje, a v duchu se ptal, jaká budoucnost jeho děti čeká. Bude jednou rodina zase znovu pohromadě? Budou moci odloučení sourozenci být vychováváni společně otcem i matkou jako křesťané a rozvíjet se v ovzduší lásky a sdílení?

Uslyšel kroky a přešlapování. Pak slyšel, jak šla matka nebo sestra ke dveřím otevřít a dál už tomu hluku nevěnoval pozornost.

Pak se najednou v jeho pokoji rozsvítilo a dovnitř vtrhlo několik zahalených postav. Když si jeho oči přivykly náhlému světlu, stál vedle jeho postele policista.

„Jste zatčen“, řekl. Jiná osoba zvedla do výše zatykač. Enoch se probudil a začal hlasitě plakat. Samuelova matka vklouzla do místnosti a odnesla ho pryč.

„Oblečte si šaty!“ poručil vetřelec se zatykačem. Než Samuel stačil vyhovět, měl na ruku pouta a už ho vedli pryč. Matka a sestry ho z přítmi tiše sledovaly.

„Naše modlitby jsou s tebou,“ slyšel říkat matku.

Pouze s pomocí Ducha svatého, ne vlastní silou nebo zmužlostí, dokázal Samuel přijmout návrat do kuang-čouského vězení bez úzkosti a otázek.

„Když zlo přichází na děti Boží, není to nikdy jeho triumf,“ říkávala mu matka. „V našem utrpení nám Pán vždy poskytuje slitování, dává sílu pro naše slabosti a milost přijmout to, čemu nerozumíme. Noc protivenství musí vždy podrobit svou tem-

notu ránu požehnání. Já se toho možná nedožiji, ale čím více budou dnes křesťané trpět, tím slavnější bude ráno, které jistě jednou přijde.“

Vězeňská cela se vzhledem nijak nelišila, byla jen na jiném místě. Vydávala tentýž zápach. Tentýž palčivý vzduch. Tentýž hrob.

Další dva spoluvězni v cele spali. Když kroky dozorce utichly, Samuel si klekl vedle vysunutého prkna, na kterém měl spát, a modlil se slovy žalmu, který uměl zpaměti: „Já však, Hospodine, důvěřuji tobě, pravím: Ty jsi můj Bůh, moje budoucnost je ve tvých rukou.“

Natáhl se na pryčnu a šeptem zpíval:

*Utrpení je službou našemu Pánu
Naše i jeho slzy se dotýkají nebe
Jsme děti jeho Slova
je nám dána veškerá milost*

Zvláštní nebeská sláva se navrátila v plnosti do jeho srdce a s ní ovzduší důvěry a pokoje. Ležel na pryčně, ale nespál a tiše přemýšlel o Boží dobrotě, která dovolila, aby si jedno z Božích dětí bylo jisté Boží péčí a požehnáním, i když musí být v takovéto situaci.

Jsme děti jeho Slova a veškerá milost dána je nám.

Přišel dozorce, Samuelovi nasadil pouta a odvedl ho k čekajícímu motocyklu. Odvezli ho do budovy kuang-čouského soudu, kde ho ihned zavedli k vyšetřujícímu soudci.

„Nepoučil jste se,“ pokáral ho soudce. Mluvil spíše jako otec ke ztracenému synu, než úředník soudu. „Byla vám zaručena svoboda, ale vy jste neustále překračoval zákon. Což kdyby všichni Číňané byli jako vy? Jakému chaosu by pak náš národ musel čelit!“

Samuel stál a mlčel.

„Jste obviněn z toho, že jste kontrarevolucionář a proimperialista,“ pokračoval soudce, jako by četl ze zápisu dřívějšího soudního přelíčení. „Kolaborujete s Ming-taem z Pekingu. A jste antisovětský.“

Antisovětský? Samuel se zamyslel. V okamžiku si vzpomněl na řadu kázání, která měl nedávno z Ezechiele 37 a 38, z prorockých kapitol o napadení Izraele hordami ze severu. Také si vybavil neznámého člověka, sedícího mezi posluchači.

„Co uvedete na svoji obhajobu?“ zeptal se soudce ostře.

„Jsem nevinný, ctihodnosti.“

„Když budete spolupracovat, mohu uvažovat o zmírnění rozsudku,“ pokračoval soudce opět otcovským tónem.

„Nemohu prohlásit, že jsem vinný, když jsem nevinný,“ řekl Samuel tiše.

Soudce hněvem téměř vykřikl: „V tom případě nemám jinou možnost než vás odsoudit!“ Rázným úderem kladívka ukázal strážím, aby vězně odvedly.

Samuel byl zcela připraven na trest smrti, ale rozsudek ihned vyneseno nebyl.

Během následujících pěti měsíců byl Samuel před soud předvolán několikrát. Zřídka kdy uslyšel něco nového, stále jen stejně nesmyslná a zmatená obvinění. Tak jako vítr posiluje kořeny stromu, každé soudní jednání upevňovalo Samuelovu důvěru a prohlubovalo vědomí pokoje.

Znovu a znovu slyšel stále stejné výpady, měsíc co měsíc. Jeho dědeček pracoval v Americe. On sám spolupracoval s podvratnými misionáři, kteří byli součástí plánu zničení čínské kulturní revoluce a chtěli zotročit čínský lid. Církevní škola ve Wu-čou, do níž chodil, byla financována a řízena americkou CIA. Jeho sbor nespolečně spolupracoval s oficiální církví. Jeho kázání byla v rozporu s vědeckými pravdami, které konečně Čínu osvobodily od staletých pověr.

Vláda ani Vlastenecká církev proti němu nenašly žádné usvědčující důkazy, nic určitého. Aby nepřišla o prestiž, byla proto donucena vymyslet ospravedlnění jeho uvěznění. Také stále ještě doufala, že by se Samuel mohl přiznat, což by bylo neocenitelné pro věc propagandy.

Jednou odpoledne přišel do Samuelovy cely dozorce. „Balík pro Lamba!“ Balíček z Ta-ma-čan 35 obsahoval dušenou rýži, jak znamenitě ji uměla připravit jen Suej Ling, koláčky podle matčina receptu, dvě konzervy s masem a vybrané ovoce.

Příjemné zpestření vězeňské stravy! Samuel se však o ně podělil s ostatními spoluvězni. „Vy nám dáte?“ zeptal se jeden z nich překvapeně a zároveň se stopou nedůvěry ve tváři.

„Jídlo má vždy lepší chuť, když se o ně rozdělíme s přáteli,“ ocitoval Samuel staré přísloví.

Delikatesy vzbudily novou naději v srdci uvězněného pastora. Když mu žena mohla poslat jídlo, možná by mohla také přijít osobně.

Netrvalo dlouho a Suej Ling skutečně přišla. „Zkoušela jsem to znovu a znovu, abych se sem mohla dostat,“ řekla mu a osušila si oči cípem kapesníku. „Stejně tak i tvoje matka a sestry. Nakonec mi jeden laskavý policista poradil, jak ti poslat jídlo, a jak tě navštívit. Velice mi vyšel vstříc, a to mi dodalo odvalu, že jsem ti přinesla Bibli.“

Samuel v očekávání natáhl ruce. Jeho žena však smutně dodala: „Ale strážci mi ji vzaly.“ Samuel stáhl ruce nazpět a zmlknul.

V tu chvíli vzdával díky – tak jak to častokrát dělával – za tu, která mu byla ze všech lidí nejdražší. Byla drobná a hovořila měkce s potlačovaným rozrušením, prostá jakékoliv agrese. Stále je ještě jeho, vnímající jeho lásku a toužící být s ním o samotě. Ale teď, když ji nemůže vzít do náruče, ani se jí dotknout, připadalo mu, že ho daleko víc uspokojuje. Víc než si doposud myslel, že by mohla, dokonce víc než o jejich svatební noci.

Ujistila ho o dobrém zdraví celé rodiny a blízkých přátel. „Odvedli také jiné lidi?“ zeptal se Samuel. Suej Ling přikývla hlavou.

Dohlížející strážce si odkašlal. Oba poznali, že o takových věcech musí mluvit opatrně.

„Dětem moc chybíš,“ řekla Suej Ling. Odmlčela se a snažila se ovládnout pohnutí. „Modlí se za tebe několikrát za den.“

„A co sbor?“

„Scházíme se. Na víc jak hodinu. Potichu zpíváme a modlíme se.“ Usmála se a dodala: „Jsmo vděčni za bouřlivé noci, když hodně prší.“

„Všechny je pozdravuj. Řekni jim, ať neztrácejí odvalu. Řekni jim, že mi Bůh dává pokoj a ochranu.“

Strážce opět zakašlal. „Návštěva je u konce,“ oznámil.

Jeho milovanou odváděli pryč. U dveří se na chvíli pozdržela, aby aspoň pohledem Samuela objala. Pak už byla pryč. Jako by tu ani nebyla, když ho zase jako zvíře vedli zpět za mříže.

Kromě podobných krátkých rodinných návštěv, poskytujících mu velice omezené informace, věděl Samuel o sboru na Ta-ma-čan 35 málo. Nevěděl, že mnozí členové zaplatili za křesťanskou víru vysokou cenu. Například Jao Wej, který jako holič nepatřil mezi intelektuály, a byl mimo politické podezření. Ale jako člen sboru Pastora Lamba byl potencionálním svědkem obžaloby.

Agent za ním přišel do jeho pouličního krámku a oslovil ho: „Máte příležitost posloužit vlasti. Půjdete k soudu a budete svědčit proti pastoru Lambovi.“

„Ale já...“ začal holič protestovat.

Návštěvník zvedl ruku, aby ho umlčel.

„Soudu řeknete, že pan Lamb nikdy ve svých kázáních na veřejnosti nemluvil podvrtně. Kázání byla kamufláží jeho hlavních cílů. Tajně vyučoval malou skupinku pro sabotáže v Kuang-

-čou. Na soudu řeknete, že jste se takovéto skupiny odmítl účastnit.

„To nemohu!“

„Jestli si ceníte svobodu, pak musíte!“

„Ale to by byla lež. Kromě toho je pastor Lamb můj přítel. A to nejdůležitější: jsem křesťan a nemohu proti nikomu falešně svědčit, zvláště je-li to bratr!“

Jao Wej příští den nestříhal vlasy. Ani přespříští.

Jao Wej se také ocitl v cele vězení v Kuang-čou a jeho vina byla jasně prokázána. Otevřeně dal najevo nedostatek vlastenečství. Musel být proto náležitě potrestán.

Když se dostal do vězení Samuel Lamb, dovolili mu vzít si s sebou řecko – anglický slovník. Hodiny trávil opakováním slov užívaných v Novém Zákoně.

Pistis – víra

Pistos – věrný

Eleos – milosrdenství, milosrdný

Krisis – soud

Slovník mu také pomohl najít způsob, jak posloužit svým spoluvězněm. Nemohl se k víře přiznat otevřeně. Mohl ale odpovídat na jejich otázky. Neviděl však žádné známky jejich růstu.

„Jeden člověk z mého *tan-wej* zemřel,“ stěžoval si jeden z mužů, když vyprávěl o své práci, „a na jeho pohřbu se nějaký stařec modlil křesťanskou modlitbu. Policie ho odvedla dřív než ji dokončil. Byl odsouzen na osm let za veřejnou protivládní propagandu.“

„Tak už o tom raději nemluvme. Jen se podívej, kam to vede být křesťanem,“ řekl Samuelovi druhý muž.

Zmínka o *tan-wej* Samuela vedla k přemýšlení. Pro průměrného Číňana *tan-wej* funguje jako základní zdroj identity a autority. *Tan-wej* může být továrna, sousedství, škola nebo jiná jednotka, které je osoba podřízena.

Podle státních úředníků a právníků byla Samuelova *tan-wej* Vlastenecká církev, která byla vůči němu nepřátelská. Toto poznání bylo pro něj velice bolestné. Z hloubi srdce si nepřál být v konfliktu s žádným člověkem, který se hlásí ke Spasitelovu jménu.

Člověk se nedostal do vězení, protože počítač v Pekingu sestavil seznam viníků. Obvinění přišlo z jeho *tan-wej*. Tato myšlenka Samuela hluboce trápila.

Každý věděl, že *tan-wej* může požádat o policejní intervenci nejen v případě, že její člen špatně pracuje, ale také když se chce zbavit překážky, bránící jejím vlastním záměrům. Jestliže však Vlastenecká církev spolupracovala při jeho zatčení, proč na Křesťanské konferenci na něj naléhali, aby se k ní připojil? Když si vzpomněl na to, co udělal, na vlastní ochotu ztotožnit se s Vlasteneckou církví i jak se mu podařilo přesvědčit váhavé spolupracovníky, aby se podřídili, bylo mu úzko.

Forma jeho kázání se po konferenci nezměnila. Snad se stal jen odvážnějším, když si dovolil kázat na texty z Ezechiele a Daniele.

Tyto myšlenky se nedaly odehnat, až přišel den, kdy stál před soudcem a slyšel rozsudek: „Jste odsouzen na dvacet let nucených prací se ztrátou všech politických práv na dalších pět let.“

I když byl Samuel vděčný, že unikl trestu smrti, odvolal se. Jeho odvolání však bylo soudem zamítnuto. Když ho navštívila žena, moudře se ho zeptala: „Nač se odvolávat? Vždyť to nebyl skutečný soudní proces, když už vše bylo rozhodnuto předem.“

Soud však přece jen projevil shovívavost. Samuelovo pěti-měsíční uvěznění, předcházející rozsudku, bylo od dvacetiletého trestu odečteno!

Tan-wej!

Samuel stále nad tímto slovem v myšlenkách rozjímal. 24. led-

na 1959 se vydal společně s dvěma desítkami dalších vězňů na cestu do pracovního tábora s chovem hospodářských zvířat a čajovými plantážemi nedaleko Šao Kuan. Několik dní seděli odsouzení na podlaze otevřeného nákladního auta a při rychlé jízdě po hrbolatých cestách na sebe naráželi. Podél cesty se tlačili lidé, zastavovali se a civěli na ně, až někdo vykřikl: „Vězni!“ Děti se smály a ukazovaly na ně.

Zpočátku muži mluvili tiše, než si vyzkoušeli strážce, jenž je hlídal. Ale zjistili, že není tak strohý jako jiní, a odvážili se otevřenější konverzace.

„Sebrali nás, aby nás zastřelili,“ řekl jeden muž.

„Drželi mě dva roky, kéž by mě odbouchli jako prvního,“ řekl jiný.

„Proč tě zavřeli?“

„Předák *tan-wej* mě neměl v lásce.“

„Neměli tě stejně tak rádi i ostatní v *tan-wej*?“ Otázka vyvolala ve skupině vlnu nepřirozeného smíchu. Povídali dál, sdělovali se se svými strachy a naříkali nad svým osudem.

Samuel doufal, že hluk nákladního auta a klábosení ostatních vězňů přehluší jeho tichý zpěv.

*Jak často přicházíme o pokoj,
jak často máme zbytečné trápení
Jen proto, že nepřinášíme
vše Bohu na modlitbách*

Než začal další sloku, všiml si, že muži přestali hovořit a poslouchají ho. „Co je to za píseň?“ zeptal se nevrlý hlas.

Samuel se místo odpovědi tiše usmíval.

„Jsi křesťan,“ řekl kdosi.

„Cožpak to nevíš? Je to známý kazatel, o kterém jsme četli v novinách,“ řekl jiný.

„Ano, Lamb! Vy jste pastor Lamb!“

„Pracovní tábor z něj kazatelování dostane,“ řekl strážce ne-
activně a vězni se smáli, aby se mu zalíbili.

Byla to první událost připravující Samuela na dlouhé roky, v nichž nebude lehké vydávat svědectví. A přesto v tuto chvíli znovu slíbil Bohu, že věrně využije každou sebenepatrnější příležitost.

Když k smrti unavená skupina dorazila do pracovního tábora Šao Kuan, bylo už denní světlo a Samuel rychlým pohledem tábor přehlédl. Prostor kolem hlavních budov byl obehnan vysokým plotem s mnoha strážnými věžemi, z nichž byl přehled přes celý prostor. Věžeňský areál lemovaly přilehlé čajové a tabákové plantáže. Ohromné stádo kvičících prasat se dožadvalo krmení. Zápach z prasečích kotců Samuelovi připomínal jeho věžeňskou celu v Kuang-čou.

Pro Samuelovu křehkou tělesnou konstrukci a omezenou energii byla práce od prvního rána utrpením. Byl určen do odklízecí čety, jež vytrhávala a páčila keře čajovníků, a připravovala půdu pro nové semenáče. Už po několika hodinách práce s lopatou, krompáčem a sekerou byl vyčerpaný.

„Musíš dělat líp!“ vytýkal mu předák.

„Ale ti, kdo skládají naději v Hospodinu, nabývají nové síly.“ dovolával se Samuel v zoufalosti tohoto zaslíbení a jakž takž se držel až do západu slunce. Nemohl věřit svým uším, když předák oznámil, že denní norma starých keřů nebyla splněna, a vězni budou muset pracovat až do noci.

Pastor Lamb kopal a sekal poslepu, než konečně mohli odložit náradí a jít na večeři. Samuel měl pramalou chuť k jídlu, ale věděl, že musí jíst, aby měl sílu, proto se přinutil dostat do sebe řídkou zelnou polévku. Zoufale toužil po spánku, ale když zvoněk ohlásil konec jídla, pochodoval s ostatními do budovy stojící stranou komplexu. Dozorci nahnali vězně do nehostinné

místnosti s prostými lavicemi bez opěradel, sloužící jako přednášková síň. Stěny místnosti byly holé, jen na jedné visela popraskaná školní tabule.

Vězni seděli asi dvacet minut a Samuel začal dřímat. „Ty, probud se!“ Kdosi ze zadní řady mu dal hroznou ránu pěstí mezi žebra. „Kvůli tobě se dostaneme do problémů a dnes to vypadalo docela dobře!“

Krátce nato se objevil předák, jenž je měl vyučovat, postavil se před ně a pozdravil je zdvižením ruky se zařatou pěstí. Většina vězňů jeho pozdrav opětovala.

Ne však Samuel Lamb.

Předák nijak zvlášť nebral na vědomí podlézavost ani vzdor vězňů. Začal předčítat z popsaných papírů: „Když jste chybovali, můžete mít pocit, že ať se děje cokoli, chyby máte stále na krku. Pokud jste žádné chyby neudělali, můžete si myslet, že jste prosti omylů, a tak se stáváte domyšlivými. Mám za úkol společně se svými kolegy, s nimiž se osobně setkáte v následujících týdnech, napravit chyby provinilců mezi námi a zničit pýchu kohokoliv z vás.“

„Naše shovívavá vláda byla nucena vás uvěznit. Každý z vás si je vědom své vlastní viny. Ale naštěstí vám naše vláda chce pomoci a napravit vaše špatné smýšlení. Je lepší občana poučit než ho jen trestat.“

Pak hovořil o mnoha omylech čínského myšlení. „Lidé jsou jako neobdělávaná pole.“ řekl. „Naštěstí teď přišla pravda. Čína povstala, jak říká náš milovaný vůdce,“ pokračoval. „Se špatným myšlením skončujeme!“

Každodenní otročina byla pro Samuela stále neúnosnější. Cítil únavu až v kostech a každý den ho čekalo ideologické školení, vyčerpávající jeho tělo emocionálně.

Pokud nebyli předáci spokojeni s prací na polích, nechávali vězně pracovat dlouho po západu slunce. Ať byl pracovní den

jakkoliv dlouhý, vždy po večeři následovaly minimálně dvě hodiny ideologického školení. Vězni měli povinné přednášky z politiky, evoluce a ateismu. Přednášky večer co večer důsledně znevažovaly buddhismus, pranýřovaly islám a s pohrdáním se vyjadřovaly o křesťanství.

„Je někdo z vás křesťan?“ zeptal se předák jednoho večera. Samuel okamžitě přikývl hlavou. Přednášející popošel velkými kroky, postavil se před odvážlivce a ostře a zkoumavě řekl: „Řekněte mi, jak křesťanství ovlivnilo a ovlivňuje svět?“

Samuel mlčel. V srdci úpěnlivě volal k nebesům o vedení.

„Odpovězte!“

„Mnozí lidé,“ zněla opatrná odpověď, „prohlašují, že jsou křesťané. Ale jen málokteří přijali do srdce křesťanské poslání.“

Na předákových rtech se objevil sotva znatelný úsměv a postupně se rozšiřoval až do výrazu naprosté spokojenosti s tím, co slyší. „Tak tedy,“ pokračoval, „souhlasíte, že křesťanství je úpadek. A v Číně se stalo prostředkem, kterým Evropané a Američané maskovali své skutečné pohnutky. Souhlasíte?“

Samuel nic neříkal. Předák se na okamžik odmlčel, pak náhle popadl Samuelův výtisk Projevů, nalistoval v něm pasáž a ukázal na ni: „Čtete tato slova!“

Samuel z povinnosti pohlédl na určený oddíl.

„Přečtete to! Přečtete to nahlas!“

„Až masy pochopí správné myšlenky pokrokové třídy,“ četl Samuel, „stanou se tyto myšlenky hybnou silou, která změní společnost a změní svět.“

„Nádherné! Nádherné!“ vykřikoval předák. „Začínáte dělat vydatné pokroky!“ Uchopil knihu a zvedl ji do výše. „Co to říkají křesťané? Haleluja! Ano, to je to slovo!“ Opět se obrátil k Samuelovi: „Víte, já jsem kdysi sedával u nohou bílých misionářů. Žili si v nádherných nóbl domech, obehnaných vysokými zdmi,

a říkali našim chudým lidem, aby věřili v Boha. Buďte bohatí v srdci, říkali a sami bohatli na penězích.“

Ve studijní skupině seděl také jeden katolický kněz. I jeho si předák vybral za terč zvláštních poznámek a pozornosti.

Vězni obvykle měli jen zřídka příležitost k osobním rozhovorům, ale Samuel i tento kněz byli určeni k práci na jednom odlehlejšími místě a příležitostně mohli být spolu sami.

„Budou od nás žádat veřejné zřeknutí se naší víry,“ řekl kněz s obavami. „Co budeš dělat?“

„Věra je pro mne život,“ řekl mu Samuel. „Nikdy bych ji nemohl zapřít.“

„Ty jsi protestantský duchovní?“

„Jsem laický kazatel.“

„Ale zdá se, že jsi si velice jistý tím, v co věříš.“

„Protože apoštol Pavel napsal Timoteovi: Neboť vím, komu jsem uvěřil, a jsem přesvědčen, že On má moc ochránit, co jsem mu svěřil.“

„Naučil ses hodně z Bible z paměti?“

„Ne tolik, kolik bych si přál.“

Kolem prošel dozorce. Samuel i kněz si hleděli každý své práce.

Když byli opět sami, kněz řekl: „Naučil jsem se z paměti hodně z modlitební knihy. Ale když mne někdy popadne strach, stěží si na něco z ní vzpomenu. Jednou ráno jsem se probudil z hrozného snu a sotva jsem uměl odříkat růženec.“

„Možná že nastal čas, kdy pro tebe ztratilo význam zachovávání náboženských formalit, a potřebuješ se utéci k samotnému Kristu.“

V knězových očích se objevily slzy. Samuel se modlil za vedení. „Buďte vždy připraveni dát odpověď každému, kdo by se vás ptal na naději, kterou máte,“ pamatoval si z 1. Petrovy 3,15.

Ale kněz se neptal. Jen se v úzkosti ducha díval na Samuela.

„Budu se za tebe modlit,“ řekl Samuel. Pak se už spolu o samotě nesetkali.

O několik týdnů později předák oba zavolal dopředu přednáškové síně. „Předvedete se nám a ukážete ostatním příklad, jaký pokrok jste udělali, a jak jste si vzali k srdci napomenutí našeho velkého vůdce.“ Pak vyzval kněze, aby se veřejně zřekl víry.

Kněz vyhověl.

Mluvil proti papeži. Pošpinil Marii a prohlásil, že narození z panny je mýtus. Římskokatolickou církev označil za kapitalistické monstrum, jež okrádá chudé, aby preláti bohatli. Byl na pokraji zhroucení z utrpení této těžké zkoušky.

Samuel se na něj díval s lítostí. Pak přišla řada na něho. Připomněl si zaslíbení z Jakuba: „Má-li kdo z vás nedostatek moudrosti, ať prosí Boha, který dává všem bez výhrad a bez výčitek.“

Toho večera seděli vpředu také ostatní předáci, protože věděli, co se bude dít. V očekávání na slova známého *muk si* z Kuang-čou se nakláněli dopředu.

„Díky takzvaným křesťanům, kteří zpochybňují učení Bible, se stalo křesťanství výsměchem,“ začal Samuel. „Popírají inspirovanost Písem. O zázracích, které Ježíš dělal, mluví jako o mýtu. Také většinu událostí Starého Zákona považují za pouhé tradované příběhy.“ Samuel si povšimnul předáků. Pozorně poslouchali a jejich tváře vyjadřovaly spokojenost nad tím, co slyší.

Samuel tedy pokračoval. S výmluvností odsoudil liberalismus a povrchní křesťanství. Vysmíval se synkretismu, fanatismu, pokrytectví, šíření pomluv, žádostivosti, špatnému životu a sekularismu v církvi, materialismu v životě křesťanů, duchovní pýše, samolibosti a neposlušnosti.

Předáci byli uneseni.

Tu noc Samuel ležel tiše na lůžku. Venku byla tichá, temná

noc. Vanul lehký, sotva postřehnutelný vánek, přinášející do místnosti zápach z prasečího výběhu.

Před pastorem z Kuang-čou byla vyhlídka na roky ve vězení. Může zde zůstat až do smrti. Přesto se v tomto tichém okamžiku cítil jako svobodný člověk. Omezen vězeňskými mřížemi, ale osvobozen nabízenými zaslíbeními. „Nedostává-li se komu z vás moudrosti...“

V hloubi srdce byl mužem pokoje. Věděl, že Pastýř, který ho provedl dnešním večerem, provede ho vším, co může v budoucnosti přijít.

„Nedostává-li se komu z vás moudrosti...“

Haleluja!

9

SAMUEL LAMB si začal bolestně uvědomovat, že je mnohem přijatelnější být ve vězení za známé provinění, než mít před sebou dvě dekády vězení bez soudu a právního obvinění z jakéhokoliv zločinu. Neměl ani možnost odvolat se, vzít si právníka, aby ho obhajoval, ani nárok na odškodnění. Po lidsku si mohl naříkat.

Ale nenaříkal.

Samuel Lamb byl totálně bezmocný, a to ho přivedlo k úplné závislosti na Pánu. Nic nemohl dělat pro svou rodinu, než je cele vložit do Otcovy péče. Nemohl si vydělat žádné peníze. Jeho holý život byl figurkou v rukou jiných. A přece prožíval pokoj. Haleluja!

A Boží blízkost? Byla mu vždy po boku jako neviditelná, stálá realita, jež ho ujišťovala: „Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám, ne jako dává svět, já vám dávám. Ať se vaše srdce nechvěje a neděsí!“

Přesto Samuel pociťoval nespokojenost. Nežádal majetek ani zajištění osobní ochrany, či možné osvobození. Z hloubi srdce

toužil po Bibli. Kéž by jen mohl mít v rukou jeden výtisk Božího Slova a ponořit se do veršů Věčné Zvěsti. Kéž by...

Ale přece jen Bibli měl – ukrytou v srdci.

Během úmorných hodin při práci a dlouhých hodin na hmyzem zamořeném lůžku si Samuel vyhavoval z paměti verše, které se naučil nazpaměť.

Pavlovy vězeňské epištoly mu byly zvlášť drahocenné. „To, co mne potkalo, je spíše ku prospěchu evangelia,“ píše Pavel svému krajanovi Timoteovi. Samuel Lamb si kladl otázku, jak tyto verše vztáhnout na svou situaci.

Občas si připadal, jako když se dívá do dlouhého tunelu, do nekonečné díry tupé a výsměšné temnoty. Sám sebe viděl jako vězně až do smrti. Jen blázen by mohl mít naději, že jeho rozsudek bude změněn. Amnestie byla rovněž nepředstavitelná. Spíše bylo pravděpodobnější, že by mu mohli bez jakéhokoliv vysvětlení nějaké roky k rozsudku přidat.

Tak jak mohou okolnosti, ve kterých se nachází, prospět postupu evangelia? Najde zde příležitost k pastoraci?

Věrně vydával svědectví, byl vnímavý na sebemenší příležitost otevřených dveří. Tiše si zpíval při práci a kdekoliv mohl, dával najevo, že je křesťan. Pracovní tábor poskytoval více příležitostí ke sdružování než vězení v Kuang-čou, přestože se dozorcí snažili o přísný dohled nejen nad těly, ale stejně tak nad myslí a rty.

Samuel přemýšlel o Pavlových slovech, která psal sužovaným křesťanům v Římě: „Žijeme-li, žijeme Pánu, umíráme-li, umíráme Pánu. Ať žijeme, ať umíráme, patříme Pánu.“ V roce 1959 Samuel Lamb byl stále naživu.

V zimních měsících měl Samuel na starosti prasata, navážel jim krmení a nosil zásoby potravin do skladu. To byla práce, kterou mohla jeho křehká postava zvládnout. S přicházejícím jarem se však situace zhoršila. Opět byl zařazen do čety, připravující půdu na další úrodu. Byl venku rád, ale práce trvala dlouhé

hodiny a byla to tvrdá otročina. Boží blízkost ho utěšovala slovy, jež byla ozvěnou posledního Mojžíšova požehnání Izraeli: „Tvá síla ať provází všechny tvé dni.“

Jednou za dva týdny vězňové dostali den volna. V ty dny byla rána určena k praní osobního prádla a úklidu ubikací. Štěnice se množily, ale když vězni žádali o dovolení vynést postele a lůžkoviny ven na slunce a místnosti vydrhnout roztokem louhu, předáci se jim jen smáli a připomínali: „Tady je vězení, a ne hotel! Až se budete škrábat, uvědomte si, jaké máte štěstí, že jste naživu, a že byste mohli být svobodní a mít stejná práva jako my, kdybyste dbali moudrých rad našeho milovaného vůdce!“

Jednou na jaře při rozdělování pošty dostal Samuel dopis od Suej Ling, v němž mu oznamovala, že se ho v ten a ten den chystá navštívit. Když ten den nastal, Samuel si připravil k poslání domů malý raneček šatstva, které nepotřeboval, a mohl ho použít někdo jiný. K ohromení předáka pracovní čtyři si raneček vzal s sebou na práci, přidělenou mu na ten den, a od přírody jaksi paranoidní předák ho obvinil ze zamýšleného útěku.

Sestra skutečně přijela a přivezla mu nějaké věci. „Matka má starost o tvoje zdraví a posílá ti trochu posilující polévky,“ řekla a vytáhla termosku. Předák však Samuelovi řekl, že ji jíst nemůže, protože pravděpodobně obsahuje jed. A na večerním ideologickém školení pak jeden z předáků podával zprávu o pokusu o útěk a překažené sebevraždě. Samuel jen kroutil hlavou.

Jednoho rána ukázal Samuelovi předák dozírající na rozpis denních úkolů na rozsáhlý díl půdy a poručil: „Odstranit křoví i s kořeny, ne jen vršky!“ To byl nesnadný úkol pro celou pracovní četnu, natož pro ruce přivyklé hře na klavír místo zacházení se sekerou a rýčem. Tu práci nebylo možné zvládnout.

Samuel věřil, že je jeho křesťanskou povinností dobře vykonat zadaný úkol. Se vší energií se pustil do práce. Ale v poledne

půda vykazovala jen malé známky jeho úsilí. O jeho lopocení svědčil jen vozík do poloviny naplněný dobytými keři. Únava mu pronikala až do morku kostí. Stále znovu si připomínal: „Všecko mohu v Kristu, který mi dává sílu.“

Přišel předák, dlouhou chvíli stál s rukama v bok a přehlížel plochu. „Děláš příliš pomalu. Trochu života do toho, nebo ti budu muset navrhnout disciplinární řízení.“ Disciplinární řízení stálo už mnoho mužů život.

Samuel chtěl, aby předák viděl vozík. Věděl, že je to muž netrpělivý a vznětlivý, proto mlčel. „*Prosím, Pane, způsob to, aby viděl práci, kterou jsem udělal,*“ modlil se v duchu.

Předák nadutě odcházel. Pak se bezdůvodně otočil a šel přímo k vozíku. Tam se zastavil, podíval se na Samuela, pak do vozíku a znovu na Samuela.

„Ty!“ zavolal. „To ty jsi vytrhal všechny ty keře na vozíku?“

„Ano, pane.“

„Ty sám?“

„Ano, pane.“

Samuel měl dojem, že v předákově tváři postřehl známku obdivu. Protože byl velice unavený, na okamžik si opatrně sedl na kraj vozíku, ale čekal, že mu předák poručí, aby se postavil.

Předák neřekl nic a odešel. Po několika minutách nabral Samuel sílu, postavil se na nohy a pokračoval v práci. Slyšel Toho, jenž byl s ním: „Ti, kdo očekávají na Hospodina, nabývají nové síly.“ Samuel věděl, že je to pravda.

Tento díl pudy se stal Samuelovi viditelným podobenstvím čínské církve, v níž Duch Svátý dopouští utrpení jako přípravu pro zasévání a žeň. Byl také tento díl podobenstvím jeho vlastní situace a budoucnosti? Přemýšlel o zaslíbeních Žalmů: „Večer se uhostí pláč a ráno všechno plesá.“

Nastane ráno? Nebo skončí život a služba Samuela Lamba zde v pracovním táboře?

Jednoho dne, posílený dlouhým nočním spánkem, pokročil v odklizování půdy nad polovinu určeného úkolu. V povznesené náladě si zpíval:

*Žiji pro něho, jenž za mne zemřel
V trápeních a bolestech vidím Jeho milost
Jeho milující dobrota moji duši tiší
I když se vlny hněvu a zla přes mne valí*

Najednou si uvědomil, že někdo stojí vedle něho. „Posloučám tvoji píseň i její slova,“ řekl mu spoluvězeň. „O kterém z bohů zpíváš?“

„O Pánu Ježíši,“ řekl Samuel.

Muž nechápal.

„Moje tělo stejně jako tvoje je ve vězení. Ale moje duše byla osvobozena milostí jediného pravého Boha.“ Osobnost Ježíše Krista, jeho milosrdenství, zjevení Boží moci ve smrti a vzkříšení Ježíše, to vše bylo pro tohoto muže tak nové, jak se to lišilo od učení, které slyšel každý večer při přeškolování. „Pozoruji tě mnoho dní,“ řekl. „Nejprve jsem si myslel, že jsi blázen, a že si zahráváš s ohněm. Ale vychází z tebe světlo.“

O dva týdny později se tento muž stal Samuelovým bratrem v Kristu.

Pak další. Noví věřící přibývali a byli vychvacováni z temnoty vězení jako z hořícího ohně.

Samuel věděl, že Pán ve své svrchovanosti má právo dopustit jeho uvěznění, aby se evangelium dostalo k hladovým, kteří nemají jiný stůl, u něhož by se nasýtili. Tak neuvěřitelně vysokou cenu má duše člověka.

Večerní ideologická školení ubírala Samuelovi energii stejně jako celodenní práce. Neznamenal to, že by jakýmkoli způsobem pochyboval. Ve skutečnosti tyto večerní tirády jen jeho

přesvědčení upevňovaly. Ale z neustálého náporu falešného učení a předpokladů – ve skutečnosti podmínek – vzrůstala jeho duševní únava a vyčerpání, takže se tomuto špatnému myšlení otevřel.

„Čína se stala kořistí dvou opií,“ s oblibou opakoval jeden z předáků. „Omamného šmejdu, převáženého na britských lodích, a smrdutého nákladu přivandrovalých misionářů. Jaké rozeznání měl veliký Lenin, když říkal, že náboženství je opium lidstva.“

Jeden večer předák napadl buddhismus. „Četli jste Budhovy spisy, ukazující, jak nejasné a zmatené je učení Vznešeného? Svět je věčný, svět není věčný; svět je konečný, svět není konečný; duše a tělo jsou jedno a totéž, duše a tělo nejsou jedno a totéž; svatý existuje po smrti, svatý neexistuje po smrti.“

Další večer vyjel: „Vy hloupí muslimové, nenávidíte křesťany, bojujete proti židům. Četli jste korán? Prorok říká, že křesťané, židé a muslimové jsou si rovni. A jejich svaté knihy podle Mohameda a koránu ukazují cestu do nebe.“

Pak přišel večer, kdy po ohnivé přednášce o novém čínském myšlení, jako dokonalém vyvrcholení hmotného i sociálního rozvoje, předák řekl: „Nesmíme dovolit, aby křesťanství dále brzdilo rozvoj naší milované země. Naše vláda je trpělivá. Bohužel je nutné potrestat některé zarputilce, kteří se nemohou nebo nechtějí zbavit své zaslepenosti. Ale naše vláda také ví, že křesťanství už zvoní hrana. Křesťanství v Číně umírá. Křesťanství je už mrtvé, in rigor mortis!“

Odmlčel se, zřejmě z obdivu nad vlastní výmluvností. Pak rovnou pokračoval: „Pastore Lambe, udělal jste další pokroky v oproštění se od křesťanství, o němž jste nás tak znamenitě informoval před několika měsíci?“

Samuela se zmocnila úzkost. Až do této chvíle doufal, že předák na incident zapomněl. Nebezpečně dlouhou chvíli váhal.

„Vaše otálení ubírá čas, a na to nemáte právo!“ ostře vypálil předák.

„Křesťanství je široký pojem,“ opatrně začal Samuel. „Pravý křesťan zakouší život v Kristu, což není příslušnost k náboženství. Jedině v tomto smyslu lze mluvit o křesťanství.“

Předák chvíli na Samuela zíral a pak školení ukončil.

„Chceš kulku do hlavy?“ zeptal se ho jeden z vězňů, když se chystali ke spánku.

„A také do zad, aby to nebylo málo,“ drsně řekl jiný.

Samuel se usmíval a nic neříkal. Tato příhoda však zvětšila jeho vliv na mnoho vězňů.

Uplynul rok, a jeho víra byla široko daleko známa. Příležitostí ke svědectví přibývalo, ale vždy jen s velikou opatrností a rozeznáním. Věděl, že sám nesmí být iniciativní, ale že musí vyčkat, až se někdo na něho sám obrátí. Také věděl, že za ním může přijít někdo, kdo duchovní zájem předstírá, jen aby ho mohl špehovat.

I v nejlepších dobách měl Samuel jen několik málo příležitostí k evangelizaci. Mohl spočítat na prstech jedné ruky ty, kteří vyznali víru. Z těch, kteří se k víře přiznali, ještě několik odpadlo.

„Koleduješ si o kulku,“ varoval ho jeden spoluvězeň.

„Raději budu žít a půjdu do pekla, než abych zemřel a šel do nebe,“ vtipkoval jiný.

Samuel si byl vědom odpovědnosti nejen za věrnou evangelizaci, ale znal také význam učednictví. Když stáli ve frontě na jídlo, postavil se nedaleko nově uvěřivšího a šeptem ho vyučoval: „Měj v tyto dny na mysli verše z Písma, které říkají: ‚Všechno mohu v Kristu, který mi dává sílu.‘“ Jen tato slova. Znovu a znovu si je opakuj. Když přijdou problémy, tiše Pánu připomeň jeho zaslíbení a jistě uvidíš, jak zasáhne!“

Když se shromažďovali k večerní indoktrinaci, ztrápený obličej

některého z mužů Samuela ihned vybídl, aby mu řekl: „Přiblíž se k Bohu a On se přiblíží k tobě.“

Zjistil-li někdy, že nový věřící píše dopis, nadiktoval mu zaslíbení, které bylo důležité pro další přemýšlení, jako například slova apoštola Pavla Filipenským: „Netrapte se žádnou starostí, ale v každé modlitbě a prosbě děkujte a předkládejte své žádosti Bohu. A pokoj Boží, převyšující každé pomyšlení, bude střežit vaše srdce i mysl v Kristu Ježíši.“

Kéž bych jen mohl tyto začínající věřící pozvat na biblické studium! Jak by to bylo nádherné, dát jim papíry a tužky na psaní, pomyslel si, když citoval verše z Písma, a pomáhal, aby jim rozuměli, nebo odpovídal na jejich otázky.

Avšak s pomalu ubíhajícími měsíci se jeho schopnost zachovat Písmo v paměti vytrácela. Paměť mu selhávala a musel se velice namáhat, aby si vzpomněl na odkazy některých témat.

Často si v noci odepřel spánek a tiše si přeříkával kapitoly nebo dokonce celé epištoly. Kromě Žalmů uměl z paměti jen knihy a oddíly z Nového Zákona. Zdálo se mu proto, že zanebdává Starý Zákon. Vzpomene si vůbec na pořadí knih Starého Zákona? Jednu noc začal jako chlapec v Nedělní škole v zoufalství opakovat pořadí knih Starého Zákona. „Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jozue, Soudců, Rut...“

Tady se zastavil a myslel na Suej Ling. Měsíce plynou, a ani jeden dopis od ní. „Všechna pošta musí projít kanceláří velitele,“ řekl mu jeden vězeň. „Kdo ví, co se tam s ní stane.“

Samuel pokračoval dál, až došel k malým prorokům. „Ozeáš, Joel, Amos, Abdiáš...“

Abdiáš? Samuel si nemohl vzpomenout ani na obsah knihy.

„Ozeáš píše o odpadlictví Izraele,“ řekl potichu, jako by vyučoval sám sebe. „A Joel... ach, ano, Pane. V Joelovi říkáš: Vylíj svého Ducha na každé tělo. Platí to pro Čínu, i když jsou tak zlé časy?“

Pokračoval v opakování. „Amos – obnova Izraele a slávy Davidova království. Často na Amose kázal. Ale Abdiáš?

Ó, Bože, kdybych měl Bibli!“ modlil se nahlas.

„Ticho tam!“ zazněl hlas z monitoru na podlaze na druhém konci cely.

Samuel dál potichu napínal paměť. Abdiáš?

Přepadl ho mučivý pocit viny. Jak mohl dopustit, že mu obsah Božího slova vypadl totálně z paměti?

Pak si vítězoslavně vzpomněl na text, který si kdysi z Abdiáše vybral. Jak to bylo? „Co jsi učinil...“

Ano! Ano! Teď to má, celý text! „Blízko je den Hospodinův proti všem národům. Co jsi učinil ty, to bude učiněno tobě, vrátí se ti to na hlavu, jak zasluhuješ.“

Abdiáš!

Živé Slovo živého Boha, zaslibující požehnání svému svědku, Samuelu Lambovi, jenž je v Božích očích vyvolenou a vzácnou nádobou služby právě zde na místě nebytí a nicotnosti.

Haleluja!

10

NEPATRNOU výhodou, díky níž byl pracovní tábor v Šao Kuan snesitelnější, bylo jeho umístění na venkově. Samuel na jaře s úctou a bázní pozoroval pučící květy nebo stonky s listy, ukazující Stvořitelovo dílo.

Jak to Šalomoun vyjádřil? „Hle, zima pominula... po zemi se objevují květy... hlas hrdličky je slyšet v naší zemi.“

Samuel si pamatoval jen část, kdyby se snažil, možná by byla delší. Ale byl to text z Písne písní, a tak se v myšlenkách vrátil k Suej Ling. Jak postrádal její sílu a něžnost, její originalitu a zralost, vzájemné spojení. Bylo to rozptýlení, které mu Dobrý Pástýř jistě promine.

Avšak ani radost z jara a vzpomínky na ženu nemohly zmírnit nepřestávající útrapy práce na plantážích. Ještě větší trápení Samuelovi nastalo, když mu byla přidělena práce na tabákové plantáži. Pro Samuela, stoupence bezúhonného životního stylu a teologie oddělení se od světa, to byl kámen úrazu. „Pane,“ modlil se, „nemohu si sám vybrat. Ty víš, jak se mi tabák oškličí. Nezbývá mi než ti důvěřovat, že jsi tuto změnu dopustil. Budu tu práci dělat ke tvé slávě.“

Tabákové pole bylo zoráno voly. Samuel dostal příkaz, aby za pomoci primitivní motyky půdu nakypřil a udělal v ní jamky. Byla to náročná práce. I když čerstvě zoraná ornice byla lehká a poddajná, kopání jamek na nekonečném lánu brzy způsobilo bolest a únavu v jeho slabých pažích.

Uprostřed dopoledne přišel přehlédnout Samuelovo úsilí pánovitý dozorce. „Řada není rovná!“ vyštěkl. Ostatní přestali pracovat a pozorovali scénu, takže dozorce měl publikum. „Dělal jste vůbec někdy v zemědělství?“

„Ne, pane.“

„Špinavý boháč,“ dozorce si ulevil. „Než jsi se dostal sem, určitě jsi se nikdy nemusel starat o vlastní šaty.“ Podíval se na Samuelovu křivou řadu jamek. „Když si uděláš lajnu, budeš mít řadu rovnou.“

„Lajnu? zeptal se Samuel. „Mám si udělat na zemi čáru?“

„Ne, idiote!“ Přihlížející se smáli. Čára je provázek! Motouz, rozumíš?“ posmíval se dozorce.

„Já ale žádný motouz nemám, pane.“

„Tak si nějaký sežeň. Na velitelství. Ale než tam půjdeš, vyrovnej řadu, abys pak měřil správně.“

„Celou?“ zeptal se Samuel. Smích jako ozvěna mu zněl v uších.

Dozorce odešel a Samuel se pustil do práce. Od doby, kdy sbíral kameny a odstraňoval keře na čajové plantáži, mu změkly ruce. Nedostal se ještě ani do poloviny řady a už se mu začaly

dělat puchýře. Z nedalekého stromu si utrhl několik velkých listů a dal si je na ruce, aby ho chránily před motykou.

Když se listy roztrhaly na cucky, šel si Samuel pro čerstvou zásobu. Dozorce ho však zastavil a zavolal na něj: „Opatrně, je to státní majetek. Trhat listy stromů je proti předpisům!“

„Státní majetek?“ utrousil pro sebe vězeň stojící opodál. „Soukromé vlastnictví, které bylo zkonfiskováno právoplatným majitelům.“

„Zdá se, že vězeňský standard se liší od komfortu a pohodlí, na které jsi byl zvyklý!“ volal další. Ještě větší smích.

Konečně mohl Samuel opět kopat. Potom odešel na velitelství pro provázek. Vězeň za výdejní přepážkou s afektovanou pomalostí opakoval: „Provázek? Dej mi žádanku, soudruhu.“

„Potřebuji motouz na vyměření pole,“ řekl Samuel.

„Neptal jsem se tě, nač to potřebuješ, ano? Řekl jsem, že já potřebuji žádanku.“ Zkřížil ruce na prsou. „Když vydám provázek a vy vypustíte motáky, budeme oba potrestáni. Já ztratím snadnou práci, ty se dostaneš na samotku nebo dopadneš ještě hůř. A to přece nechceš, aby se stalo, že ne? Že ne, kamaráde? Ani tobě, ani mně. To ne!“

Jeho arogance se Samuelovi přičila, ale držel se.

Muž se rozhlédl a familiárně se zeptal: „Slyšel jsi, proč velitel nedovolil, aby v Šao Kuan byly prostitutky? Protože –“

„Kde dostanu tu žádanku?“ přerušil ho Samuel.

Vězeň vyrušený z vyprávění vtipu na něj chvíli zíral a pak řekl: „U svého dozorce, ty blbe!“

„Ten mne sem přece poslal. Jdu za ním,“ odpověděl Samuel a obrátil se k odchodu. To vězně zaskočilo.

„Počkej!“ zavolal a jeho hlas zněl nečekaně přátelsky. „Kde pracuješ? Na plantážích?“

„Na tabákové plantáži.“

Vězeň hvízdal. „I čert se dá na útěk, když vidí vaše kápo!“

Opatrně se rozhlédl. „Jsem v Šao Kuan pět let a nikdo mě neseřval tak jako on. Jednou se sem přihnal a...“

„Dáš mi ten provázek?“ přerušil ho Samuel.

„Ovšem, ovšem! Jestliže ti hlídá čas, tak člověk nemůže otálet, že? Slyšel jsem, jak velitel o něm říká, že je to papírový hrdina s tygří tlamou, ale myším srdcem. Ale velitel může říkat o komkoli cokoliv chce, že? Když řekne, že večer zemřeš, zemřeš. Buď si jistý, že už tu takoví byli. Kéž by to nikdy nebyl nikdo z nás! Eh, ani jeden z nás!“

„Prosím ten provázek!“

„Co se mne týká, za těch pět let jsem viděl dozorce přicházet a odcházet. A nejdále jsem se držel od toho vašeho. Jak jsem ti už říkal, jednou ráno na mne sem přišel –“

„Prosím, kamaráde, dej mi ten provázek! Nebo si musím jít pro žádanku?“

„Není třeba! Není třeba! Poctivého člověka poznáš, protože poctivé srdce má poctivou tvář, jak kdysi dávno řekl jeden moudrý člověk.“

Konečně vězeňský úředník odešel do skladu a vrátil se s klubkem provázku. Tady mi podepiš výdejku.“

Když už byl Samuel u dveří, muž dodal: „Ještě chvíli, abych ti mohl říct, proč velitel nedovolí –“

Samuel šel rychle dál a zbytek vězněva vyprávění neslyšel. Když se vrátil na plantáž, dozorce byl zaměstnán ničující kaskádou nad neschopností jiného vězně, a tak se Samuel dal tiše do práce. Když opravil řadu, že byla přímá jako let stěhovavého ptáka, dozorce důkladně přehlédl jeho práci a zřejmě ji uznal, protože Samuela poslal pro hnojivo.

„Hnojivo?“ zeptal se Samuel.

„Medová vědra'. U žumpy.“

Medová vědra vídával jako chlapec v Makau, v Hongkongu a ve Wu-čou. Byla to vědra s lidskými výkaly a nádeníci je nosili

na vahadlech na svých ramenou. Nikdy ho nenapadlo, že jednou bude sám nosit něco tak odporného. Na začátku jara si vzpurní vězni odpykávali své tresty tím, že vyprazdňovali žumpy, a plnili vědra plná červů výkaly, nashromážděnými během zimy. Vědrům se říkalo medová a stála v obrovských zásobách kolem cisternových otvorů podzemních jímek.

Samuel si z hromady vybral vahadlo a sehnul se, aby si na jednom konci připevnil vědro. Ovanul ho odporný puch, na okamžik se mu chtělo zvracet, a to ho přinutilo udělat krok zpět. „Ó, Pane,“ zaúpěl, „tohle mohu vydržet jedině z tvou milosti!“

Se zatajeným dechem připevnil vědra na obou koncích vahadla a sehnul se, aby si je naložil na ramena. Když se pokusil postavit, selhaly mu síly a váha věder ho strhla zpět. Zhluboka se nadechl a aróma zápachu ho udeřilo v celé síle. Bylo to jako anestézie, jež způsobila, že vahadlo z něho sklouzlo a vědra se přitom málem převrhla.

„Opatrně!“ zavolal na něho nějaký hlas. „Je to vězeňské zlato! Jen ukápní a vypiješ si zbytek!“

Samuel se ani neohlédl, aby zjistil, zda to byl vězeň nebo dozorce. Po druhé si naložil břemeno na ramena, zvedl je a podařilo se mu udělat několik nejistých kroků směrem k tabákové plantáži. Pak váhy opět složil na zem a cítil bolest v zádech. „Nemohu, Pane, nemohu!“ Připomněl si zaslíbení ze Žalmu: „Oči Hospodinovy jsou obráceny k spravedlivým, když volají o pomoc, on nakloní své ucho.“ Postavil se na toto zaslíbení a modlil se nahlas: „Ó, Pane, vyslyš moje volání, ó, Pane, pomoz mi!“

Znovu si naložil náklad, podíval se na plantáž kdesi v nedohlednu, a zase ho položil. Tak daleko takovou tíhu rozhodně nemůže donést. Nezbyla mu jiná možnost, než vahadlo s druhým vědrem nechat stát a vzít jen jedno. I tak ho nesení jediného vědra stálo veškerou sílu.

Přendával vědro z ruky do ruky a s námahou postupoval vpřed. I tak cítil, že má ruce už skoro o polovinu delší. Srdce mu zběsile tlouklo, sotva popadal dech a s každým vdechnutím do bolavých plic nasál pronikavě čpící puch. „Ó, Pane, ó, Pane!“ volal stále znovu a znovu. Jen nezakopnout a neupadnout, protože tak by ten hnus vylil na sebe a na cestu.

„Ty!“ zavolal dozorce na Samuela, když si postavil vědro na kraj pole, aby si odpočinul. „Podle předpisu se nosí dvě vědra najednou, ne jen jedno!“

Jak může člověk měřící 167 cm a vážící sotva 45 kg zvládnout takový úkol? „Promiňte, pane.“ Uslyšel sborový smích.

Když už byl na tabákové brázdě, odvážil se chvíli odpočívát. Pak se dal do práce. Jednou rukou udělal do půdy jamku, druhou ruku ponořil do vědra, v hojnosti z něj nabral a dal do každé jamky. Pro jemného člověka a pro ruce dobře obeznámené s Beethovenem a Mozartem, to byla učiněná hrůza.

„Ó Bože,“ hlasitě zaúpěl. Jen při pohledu se mu z puchu obrátil žaludek a musel zvracet.

Dozorce stál, pozoroval ho a smál se. „Dobrá práce! Dobrá práce! Naber a dej do jamek taky to, co jsi vyblil! Dohlédnu, abys dostal odměnu za svoji vynalézavost.“

Zase smích. Vězni se smáli tak trochu na jeho úkor, hlavně však z podlézavosti vůči dozorci.

Samuel pocítil první náznak sebelítosti, ale připomněl si slova bývalého vězně z jiného vězení: „A vůbec všechno pokládám za ztrátu, neboť to, že jsem poznal Ježíše, svého Pána, je mi nade vše. Pro něho jsem všecko ostatní odepsal a pokládám to za lejna... ne že bych si naříkal... naučil jsem se být spokojen s tím, co mám, být syt i hladov, mít nadbytek i nedostatek. Všecko mohu v Kristu, který mi dává sílu.“

Povzbuzující a posilující Boží Slovo bylo jako chladivý vánek, jako očišťující příval deště. Samuel se vrátil k práci a v jeho

srdci byl opět pokoj. Pak přišel čas, kdy musel jít pro další hnojivo. Znovu se pokusil nést dvě vědra najednou, ale nedvedlo se mu o nic lépe než předtím.

„Pomoz mi, Pane,“ modlil se. S námahou se vlekl s jedním vědrem.

Předák zuřil. „Ty! Jak se opovažuješ být proti ostatním ve výhodě? Předělej předpisy, ano?“

Samuel se narovnal a podíval se mu do očí. Byl si vědom Boží přítomnosti. „Nechci žádná privilegia, pane,“ řekl tiše. „Nemám tolik síly jako jiní, ale nikdy svoji míru neošidím.“

Dozorce Samuelovi prudce rozevřel šaty. „Kost a kůže, ale žádné sádlo, soudruhu?“ Pokrčil rameny a odešel.

Samuel odevzdal svoji bolest z nevázaného smíchu ostatních vězňů Tomu, jenž řekl: „Na Hospodina slož svoji starost, On se o tebe postará.“

„Neměl bys mu odporovat,“ řekl mu vězeň stojící opodál. „To nám všem přihorší.“

„Mají možnosti, jak naložit s lidmi, jako jsi ty,“ řekl jiný. Samuel se v myšlenkách začal znepokojovat, že jednal nemoudře.

Pozdě večer, kdy se vězni řadili k odchodu na večerní ideologické školení, jeden vězeň vklouzl do stínu vedle Samuela. Jako břichomluvec, aniž by pohnul rty, mu otevřeně řekl: „Viděl jsem tě dnes na plantážích. Už dřív jsem tě pozoroval a mluvil o tobě s jinými. Řekli mi, že věříš v Boha. Chtěl bych s tebou mluvit.“

„Pochodem vchod!“ zavelel dozorce.

Samuel vešel do přednáškové místnosti s tichou modlitbou vděčnosti. Byl to nesmírně těžký den jeho života. Ve chvíli únavy a temnoty neviděl, jak bude čelit dalším. A přece jakmile se setkal se srdci hledajícími Spasitele, věděl zcela jistě, že je na místě, kde ho Pán potřebuje. A věděl, že mu Pán dá také sílu.

Pán mu tiše připomněl: „Hospodin činí krok muže pevným, když našel zalíbení v jeho cestě.“

Kéž by tomu tak bylo vždycky!

11

KAŽDODENNÍ sázení tabáku vyčerpávalo Samuela až do krajnosti. Může člověk zemřít vyčerpáním? Je překážkou ve svědectví, když není schopen pracovat stejným tempem jako ostatní? Může malá výkonnost ohrozit věžňovo postavení nebo život?

„Pane,“ modlil se jednoho rána v týdnu, kdy byl přidělen na práci na tabákových plantážích. „Neprosím o lehké břímě. Prosím tě jen o takové, na které mám dost síly.“ Na mysl mu vstoupilo další zaslíbení ze Žalmů: „Bůh je naše útočiště, naše síla, pomoc v soužení vždy velmi osvědčená.“

Věří tomu? Může Boha chválit i uprostřed soužení, ať jsou okolnosti jakékoli, ať jsou vyhlídky jakkoli neutěšené a skličující? „Chvála Pánu!“ zavolal do větru vanoucího z tabákové plantáže. Byl sám a bez dozoru.

Cožpak Job neprohlásil „I kdyby mě zabil, což bych v něj nedoufal?“

Ano! Ano! Ať je na věky vzdávána chvála jeho jménu!

Toho dne dozorce přidělil Samuelovi lehčí práci. „Budeš nosit sázečům sazenice. To je tak akorát pro slabocha, jako jsi ty.“

Byl slyšet smích mužů, kteří to zaslechli. Samuel však potichu ze srdce chválil Boha.

Byla to práce rychlá a stejně náročná jako všechny jiné na plantáži, ale Samuel na ni stačil. Ostatní se stávali terčem předákových nadávek, požadujících rychlejší činnost. Ne tak Samuel Lamb. Celé dlouhé dny usilovně pracoval a nikdy nenechal jedinou řadu pracovníků bez dodávky.

Když se večer vracel do tábora, přicházela na něj smrtelná

únava a bledost. Při politickém školení po večeři občas seděl jako omráčený.

Za dlouhých nocí na lůžku opakovaně prosil: „Ó můj Pane, zaslíbil jsi sílu pro každý den. Síla tvých dětí se dokonává ve slabosti. Odpověz mi, prosím!“

„Netrap se žádnou starostí...“ zněla odpověď.

I v tak bezútešné situaci Samuelova víra rostla.

Při udílení pracovních rozkazů se jednoho rána Samuelovo jméno neobjevilo na seznamu pracovníků pro tabákovou plantáž. Přehlédli ho? Pak ale komisař, jenž měl na starosti rozdělování, ohlásil: „A teď chcípáci.“ Oznámení vyvolalo smích. Samuel se opět stal terčem posměchu, protože od té doby byl na seznamu vězňů se sníženou pracovní schopností.

Po několik dní měl na starosti vepře a musel snášet zápach téměř stejně odporný, jako byla medová vědra. Práce však nebyla tolik vyčerpávající. Kéž by ještě někdy měl příležitost kázat o pošetilosti marnotratného syna...

Jednou ráno při rozdělování práce dostal rozkaz hlásit se na velitelství. S obavami kráčel k budovám velitelství a lámal si hlavu nad tím, proč ho volají. Uklidňující Boží hlas mu připomínal: „Víme, že všechny věci napomáhají k dobrému těm, kdo milují Boha...“

Čínské pracovní tábory nemají tabule cti. Vězni nedostávají ani pochvaly, ani čestná uznání nebo vyznamenání. Ke svému potěšení však Samuel zjistil, že byl označen jako trestanec s uspokojivým chováním a pracovním výkonem. Dohlížející dozorce si zřejmě všiml Samuelova maximálního úsilí, které i přes všechno trauma tabákové plantáže na práci vynaložil. Viděl, že si nestěžoval, ale snažil se vyhovět. Samuel si vysloužil určitou přízeň, a proto byl přidělen k úřednické práci. Pak se dokonce dostal do postavení kontrolního úředníka a měl dohlížet na ostatní, kteří vykonávali úřednickou práci. „Pane, jestli jsem si někdy

stěžoval, odpusť mi. Jsi Pastýřem malých i velkých situací mého života," modlil se.

Od zpráv hromadných sdělovacích prostředků lze očekávat, že budou především zdůrazňovat zápory. Kdosi řekl, že všechno, co kdy o Číně slyšel, je, že se snad v dané chvíli někde něco v Číně stalo. Jak už však bylo řečeno, Čína je země s dlouhými tradicemi a tradice obsahují spletité a nejasné zákony. Večerní ideologická školení v pracovním táboře v Šao Kuan a nespočetné další tábory byly vedeny se specifickým cílem vychovat lidi, kteří budou, když ne zjevně podporovat, tak alespoň formálně zachovávat socialistická dogmata a programy.

Například Samuel rozvinul se značnou zručností (vždyť měl na vypilování této disciplíny dvě desítky let!) schopnost odpovídat na dotazy přednášejících slovy „podle knihy...“ nebo „jak jste sám řekl“, aniž by tak dal najevo svoje pochybnosti nebo souhlas.

Samuel strávil hodně času o samotě s vězni, které měl pod sebou, a tak měl dost příležitostí ke svědectví. Občas se těšil z ovoce, jež přineslo, a byl za to vděčný. Přece jen však toužil zasáhnout evangeliem srdce všech vězňů, i když nemůže kázat veřejně, být pastorem církve, zahrnující všechny muže v táboře. Často se za tuto příležitost modlil.

Jednou ráno si ho zavolal do kanceláře sám velitel. „Máte nějaké zkušenosti jako holič?“ zeptal se stroze Samuela. Samuel nebyl schopen slova. Velitel vysvětloval, že táborovému holiči skončil trest a není nikdo, kdo by ho nahradil. Ten, kdo nastoupí na jeho místo, musí být vyučený holič, a zároveň prokazatelně spolehlivý a důvěryhodný. Samuel opustil velitelovu kancelář v novém postavení táborového holiče.

Připomněl si slova z epištoly Korintským: „...jsou rozdílná obdarování... jsou rozdílné služby.“

Nové postavení bylo jako změna rozsudku. Samuel užasl, jak

jasně ho Pán vedl, nejprve spolužáci v Hongkongu, pak populární holičský krámek, až nakonec stříhání vlasů spoluvězňů v Šao Kuan.

Nový nadřízený ho pozoroval ani ne hodinu, neboť se rychle ujistil, že Samuel skutečně holič je. Samuel se u něho musel jen každé ráno hlásit. Jinak se těšil značné svobodě, mohl chodit, kam chtěl, udělat si vlastní rozvrh a pracovat svým tempem. Dříve většinu vězňů potkával jen příležitostně, teď se s nimi mohl seznámit blíže a podělit se s nimi o svou víru. Vedení tábora mu stále více důvěřovalo, a tak se Samuel dostal na místa se zvýšenými bezpečnostními opatřeními, občas mu dokonce povolili cestu do blízkého okolí, kam ostatní vězni nesměli.

S pracovním kufříkem se vydával do společných ložnic, pracoval na chodbách, na ošetřovně. Za teplých dnů si ho rozložil venku, vyhledal zastrčený tichý kout, aby mohl se zákazníky svobodně mluvit. Bůh mu skutečně dal farnost!

Při stříhání vlasů se mužů vyptával na jejich rodiny a minulost. Nikdy s nimi nehovořil o důvodu, proč byli uvězněni, a vždy okamžitě změnil téma hovoru, když si začali stěžovat, nebo když se konverzace stočila na politiku. „Rybář lidských duší“ Samuel Lamb byl vždy připravený pohotově otevřít „okénko ke svědectví“.

„Pane, apoštol Pavel říká, že on zaséval, Apollo zaléval, ale ty že dáváš vzrůst. Tady asi jsem jen já, kdo zasévá i zalévá. Ukaž mi, jak mám postupovat, aby to bylo moudré, abys mohl zasetému dát vzrůst,“ modlil se.

U některých zákazníků bylo potřeba několika opakovaných návštěv, než Samuel našel okénko, kudy mohl vpustit světlo evangelia. Jiní mu otevřeli sami. „Kvůli čemu ses sem dostal?“ ptali se ho často. Samuel se vždy vyhnul odpovědi na tuto otázku. Kdyby řekl, že nezná důvod, pro který byl uvězněn, zařadil by se mezi vězně se syndromem obětního beránka. V takových

okamžicích se jen modlil a čekal na vedení Ducha Svatého. Věděl, že se mu na paty lepí práškači, a číhají na kořist, kterou by mohli předhodit veliteli v naději, že za to získají pro sebe nějakou odměnu.

Samuel si často při práci pobrukoval melodii nějaké písně. Vyjadřoval tak radost, kterou měl v srdci, a také dával signál jiným věřícím. „Ty jsi křesťan, že?“ říkali mu pak mnozí.

Tímto způsobem poznal rodinu věřících přátel. Nemohli se scházet ke společným bohoslužbám, ale protože o sobě věděli, při setkání se zdravili pohledem a beze slov se vzájemně povzbuzovali při večerním školení, když museli poslouchat ateistické přednášky.

Samuela skličovalo, že se tak mnoho věřících staví k vydávání svědectví zdrženlivě. Někteří ze zbabělosti, většinou však nevěděli, jak postupovat. „Když chodíme podle Boží vůle, jsme stále pod Jeho pohledem,“ říkal jednomu bázlivému mladíkovi. „Jsme zodpovědni za příležitosti, které kdykoliv a kdekoliv dostáváme, a nezáleží na tom, kdo nás slyší. Vždy si můžeme být jisti, že Pán nad námi bdí, a že si nás Duch Svatý používá. Můj příteli, nikdy nezapomeň, že jsme Boží spolupracovníci!“

„Ale citovat verše z Písma někomu jako veliteli by znamenalo smrt!“ protestoval mladík.

„Ano, pouze v případě, bude-li naše smrt jediným způsobem, kterým se Pastýř dotkne takového člověka. Je však mnohem pravděpodobnější, že nám Duch Svatý najde vhodný okamžik, a dá pravé slovo.“

„Svědčíš tady hodně?“

„Jak mne vede Duch Svatý. Duch Svatý není zbraní, kterou máme v ruce. Jsme jeho nástroji.“

Nová tíha zodpovědnosti obracela Samuelovu pozornost k věřícím i k nevěřícím. Přicházeli k němu slabí, ustrašení, nevyzpytatelní, ale také spolehliví nebo podezíraví. „Chci ti věřit,

že jsi opravdu křesťan," řekl mu jeden vězeň, když mu Samuel začal stříhat vlasy. „Ale vězeň, který je tak šťastný a optimistický, jak jsi asi ty, musí nějak spolupracovat s vedením.“

„Spolupracovat nebo se podřizovat?“ zeptal se Samuel.

„Co tím myslíš?“

„Četl jsi epištolu Římanům?“

„Už moc dávno a sotva si na něco z toho vzpomenu.“

Samuel pokračoval: „V 13. kapitole Římanům píše apoštol: Každý ať se podřizuje vládní moci, nebo není moci, leč od Boha. Ty, které jsou, jsou zřízeny od Boha.“

„Musíme souhlasit s těmi nad námi?“

„Nevyhnutelně ne, ale poslouchat vždy.“

„Ale jak je to s učením, s ateismem?“

„Pamatuješ si ze Starého Zákona na příběh o Danielovi? Poslouchal zákony Babylona. Ale když mu řekli, že se nesmí modlit, odvážně odmítl podříditi se.“

„Znáš nazpaměť celou Bibli?“

„Kdepak. Bibli jsem už neviděl od doby, kdy jsme přišli do tábora. Ale hodně veršů mám v paměti. My křesťané musíme důkladně pátrat ve svých myslích i po nepatrných útržcích Písma a uchovávat každou větu Božího Slova jako poklad, který je povzbuzením nejen pro nás osobně, ale i pro ty, s nimiž se o něj můžeme podělit.“

„Já bych snad mohl říct z paměti Jan 3,16 a Žalm 23.“

„S těmito dvěma texty můžeš přivést mnohé k Ježíši a nově uvěřivší povzbudit,“ řekl mu Samuel.

Stříhání bylo u konce a muž zamyšleně odcházel se skloněnou hlavou.

Hodně času strávil Samuel na modlitbách za své klienty. Když se někdo přišel dát ostříhat, zvlášť byl-li mu neznámý, vydal průběh setkání Duchu Svatému. Když se mu otvírala zřejmá možnost ke svědectví, ale cítil zábrany, pokračoval v běžné

konverzaci a čekal na ujištění. Někdy už žádné nepřišlo, častěji však ano.

Samuel přemýšlel o muži, se kterým mluvil cestou na večerní ideologické školení. Bylo tenkrát šero a neviděl mu dobře do tváře. Ale muž věděl, že Samuel je křesťan, a dal mu najevo, že by s ním chtěl mluvit.

Jednou odpoledne se konečně objevil jako zákazník. „Přišel čas, abych se dal ostříhat,“ řekl jen tak. Mluvil jako břichomluvec, aniž hýbal rty. Samuel potlačoval radost, jen aby si strážce ničeho nevšimnul.

„Vídával jsem tě na plantáži a u jídla, ale dozorcí mají oči všude. Až jednou jsem se rozhodl, že si najdu nějakou výmluvu, abych se k tobě dostal, a využil jsem přitom zvláštnůstku, kterou jsem se naučil, totiž mluvit bez pohybu rtů. V naší ubikaci je také jeden který, to umí a je nám spolu dobře. Teď jsem přišel sem a našel jsem tě tu jako holiče.“

Toho dne za zvuku holicího strojeku a nůžek vstoupil další vězeň do království Dobrého Pastýře.

Měsíce plynuly a čas od času přicházely dopisy od Suej Ling. Psala vždy stručně a opatrně. Byla to skutečně velká žena, bystrá a moudrá. Než se Aj Ling provdala do Makaa, podařilo se jí třikrát Samuela navštívit. Kuang-čou bylo mnohem blíže pracovnímu táboru v Šao Kuan než Fu-šan, kde v domě svého otce žila Suej Ling.

V horečném očekávání návštěv jednoho dne roku 1960 dostal Samuel pokyn, aby šel do hlavní haly přivítat návštěvu. Byla to jeho sestra Aj Ling. Strávili spolu drahocenných třicet minut. I když byli stále pod dozorem, mohli spolu mluvit osobně. Posadili se u stolu naproti sobě. Jak si přál, aby povolení k návštěvě dostala Suej Ling! Ale bylo milé vidět i sestru.

Aj Ling mu vypočetla děti, jak jsou velké, co už umí. Po-

věděla mu vše, co věděla od Suej Ling. Když se Samuel zeptal na sbor na Ta-ma-čan, dozvěděl se, že ho rozpustili. Málem se mu zastavilo srdce.

„Matka si myslí, že to jsou dny příprav na veliké věci v Číně. I teď se mnozí stávají křesťany. Někteří sice odpadli, ale mnozí jsou věrní a stateční,“ říkala Aj Ling.

Brzy ke stolu přišel dozorce a pokynul, aby návštěva odešla. Samuel se díval za odcházející Aj Ling a pak se pomalu vracel do cely.

Přepadla ho hluboká osamělost. Zároveň však pociťoval intenzivní radost, protože vnímal, že je mu Pán nablízku stejně tak reálně, jakou byla přítomnost jeho sestry.

12

S PŘÍCHODEM roku 1963 měl Samuel za sebou téměř pět let z dvacetiletého trestu. Jako táborový holič zakoušel stále větší svobodu. Jeho nadřízený ho kontroloval jen zřídkka. Byl svým vlastním pánem a děkoval za to Bohu. Navíc zde budoval církev, shromáždění věřících, kterým nikdy nekázal, nevysluhoval Večeři Páně, nikdy je nenavštěvoval, a přesto k němu vzhlíželi jako ke svému duchovnímu vůdci.

Měsíce plynuly a on postrádal Suej Ling stále víc a více. Nemohla ho navštívit. Dopisy přicházely asi tak jednou za měsíc. Samuel neměl žádné fotografie, na nichž by byla Suej Ling nebo děti. Měl jen vzpomínky a ty postupně začínaly blednout.

A přece když se podíval na celkový obraz svého života, viděl, že je přesně na místě, které mu určil Pán. Byl to jakýsi druh domácího vězení. Podle vězeňské terminologie byl jedním „z velitelových chlapců“.

Jeho situace a vyhlídky do budoucna se zhoršily v den, kdy byl předvolán dozorcem, jenž měl na starosti ideologická školení.

Byl to prospěchář, jenž současné postavení chápal jako přechodné místo na cestě za vyšší hodnotí, po níž nesmírně toužil, a kterou chtěl získat. Samuel se stal koněm, na kterého ve své hře vsadil.

Dozorce založil svůj úspěch na roli evangelisty komunistické ideologie. Čím byl vězeň této ideologii vzdálenější, tím větší úsilí dozorce vyvinul, aby vězně viděl „osvobozeného“.

„Vězni Lambe,“ začal, když si Samuel sedal v jeho strohé kanceláři. „Mnozí moji kolegové vás chválí.“ Samuel chtěl ihned vyjádřit poděkování, ale usoudil, že bude lepší mlčet.

„Jste pracovitý. Denně ostříháte průměrně pětkrát víc lidí než váš předchůdce. A vaše práce dosahuje vyšší kvality než jeho. Nikdy jste se ničím neprovinil. Do podrobností zachováváte vězeňský řád.“ Vzal do ruky papír s hlášením a chvíli se beze slov do něho pozorně díval. „Ale v té nejdůležitější věci jste moc velký pokrok neudělal, udělal-li jste vůbec nějaký. Vládu jste už stál takové peníze a všechno nadarmo, z našeho vyučování nevzešel žádný užitek.“

Opět se odmlčel. Samuel pocítil stín obav. Dělal si starosti, co udělají s tak nepoučitelným člověkem jako je on.

Pán mu připomněl: „Nedostává-li se komu z vás moudrosti...“ Samuel se v duchu na toto zaslíbení znovu se vši opravdovostí postavil.

„Proč lpíte na své zastaralé křesťanské víře?“ naléhal dozorce na Samuela. Samuel hledal vhodná slova, ale nenašel. „Dovolte, abych otázku formuloval jinak. Téměř pět let se účastníte vládního výchovného programu. Uvažoval jste někdy za tu dobu, že pravdy komunismu jsou nepřátelské vůči zrádnému křesťanskému fanatismu?“

„Nedostává-li se komukoliv z vás moudrosti...“ opakoval si v duchu Samuel.

„Odpovězte mi!“ poručil předák.

„Kdo mne však zapře před lidmi, toho i já zapřu před svým Otcem v nebi,“ pomyslel si Samuel.

Dozorce se náhle vztyčil a udeřil pěstí do stolu. „Tak odpovíte?“

Samuel se také postavil. „Pane, mám pozemského otce. Mohu se ho zřeknout, mohu ho zapřít, zostudit, stále však zůstává mým pozemským otcem. Ten vztah nemohu změnit. Mám také nebeského Otce, jehož láska ke mně je mnohem pevnější a reálnější, než jakýkoliv jiný pozemský vztah. To je nejdůležitější skutečnost celého mého života, pravda, kterou za žádných okolností nemohu zapřít.“

Dozorce několik minut mlčel a zíral na Samuela. Dvakrát pohnul rty, jako by chtěl něco říci, ale ovládl se. Neuvažoval nad tím, že planá větev stromu by měla být odřezána a zničena? Pokynutím hlavy dal Samuelovi znamení k odchodu.

V měsících, které po této události následovaly, se Samuelovo snadno přemístitelné holičství stalo stálým sídlem evangelizace a učednictví. Vězni, kteří přijali duchovní pomoc, doporučili pastora-holiče svým přátelům. Jen o nepatrné procento stoupla pravděpodobnost, že přijde někdo, kdo bude předstírat upřímnost, aby mohl podat zprávu veliteli, a tak Samuela i jeho službu přivést do vážného nebezpečí. Slovo Boží bylo pro Samuela nesmírně vzácné, proto se snažil uchovat si každou větu, každé slovo, které uměl z paměti. Nacházel hlubokou útěchu ve verších, které mluvily o moci a působení Slova Božího: „Spustí-li se lijavec nebo padá-li sníh z nebe, nevrací se zpátky, nýbrž zavlažuje zemi a činí ji plodnou a úrodnou... tak tomu bude s mým slovem, které vychází z mých úst: nenavrátil se ke mně s prázdnou, nýbrž vykoná, co chci, vykoná zdárně, k čemu jsem je poslal.“

Jak čas ubíhal, drahocenná slova uložená v jeho mysli, byla stále méně zřetelná. Kéž by měl Bibli nebo aspoň Nový Zákon, aby si mohl osvěžit paměť!

Jednou ráno se do holičského křesla posadil vězeň. „Jsi tu nový?“ zeptal se ho Samuel.

„Ano, potvrdil neznámý.

Po několika minutách stříhání si Samuel začal nevědomky pobrukovat evangelizační píseň Zachraňte hynoucí. Při třetím verši refrénu se muž v křesle slyšitelně připojil: „Vytrhněte je ze hříchu a smrti.“ Samuel překvapením upustil nůžky.

„Jsme oba věřící?“ zeptal se muž a podával mu ruku.

„Ano!“ odpověděl Samuel.

Muž řekl Samuelovi své jméno a dodal: „Než mne zavřeli, byl jsem pastorem.“

„I já.“ Bylo slyšet kroky. Oba ztichli.

Objevil se další vězeň a zeptal se: „Jak dlouho ještě?“

„Deset minut.“ Samuel se podíval na nového přítele a spěšně dodal: „Spíš patnáct.“

„Vrátím se za chvíli,“ řekl a odešel.

Když byli spolu zase sami, zeptal se nový přítel Samuela: „Máš Bibli?“

„Víc jak pět let jsem ji ani neviděl,“ odpověděl Samuel.

Muž se opatrně rozhlédl a pak tiše řekl: „Já mám Nový Zákon.“

Samuel upustil nůžky podruhé.

„Nový Zákon?“ zašeptal. „Jak jsi ho sem dostal?“

„Milostí Boží. Jeden dozorce mi ho vzal, ale pak zase vrátil. Ten člověk má srdce.

„Bible!“ šeptal Samuel.

„Máš pero a papír?“

„Dovolíš, abych si ji opsal?“

„Moc rád. Přinesu ti ji v sobotu. Několik dní si ji můžeš nechat.“

„Pán ti požehnej a odplat!“

Do této doby si Samuel vydělal každý měsíc několik málo

jüanů, za které si nakupoval osobní potřeby. Šel na zásobování, aby si koupil papír a tužky. „Ještě nikdy nikdo nekupoval tolik papíru,“ poznamenal vězeň, který měl na starosti výdej. „Nejsem si jist, zda dostaneš víc, než je povoleno. Co s tím vším budeš dělat?“

„Musím si pamatovat moc věcí.“

„Diář? Už jsem o něm také mockrát uvažoval.“

Samuel zaplatil za papír a našel si skryté místo. Díky mnoha týdnům holičské práce věděl o několika tichých koutech, kde mohl pracovat s jistou mírou soukromí.

Začal Janovým evangeliem: „Na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha a to Slovo bylo Bůh...“ Četl a četl a opisoval celou noc až do rána.

Když zvonili na snídani, spěchal do jídelny mezi ostatní. Během dne se občas ukázal, ale kdykoliv sebral odvahu, vyhledal si místo v úkrytu, a pracoval na svém úkolu.

V úterý dokončil Janovo evangelium. Uvažoval, že si opíše i ostatní evangelia, ale pak se místo toho rozhodl pro knihu Skutků. Jak krásná kniha, každé slovo! „Když viděli odvahu Petrovu i Janovu a shledali, že jsou to lidé neučení a prostí, žasli a poznávali, že jsou to ti, kteří bývali s Ježíšem.“ Když Samuel Lamb četl tato slova ze 4. kapitoly Skutků, uvědomil si, že tentýž Ježíš, který byl s Petrem a Janem, je nyní s ním.

Jeho odvaha rostla a v neděli večer už byl ve Zjevení. Prsty ho bolely, zápěstí měl úplně ztuhlé, a tak našel pro knihu bezpečné místo a šel spát.

Příští týden na svém úkolu pracoval každou volnou chvíli. Byl nesmírně šťastný, že nachází nejen zapomenuté výklady a myšlenky příběhů Nového Zákona, ale i ty, které dříve neviděl, a jak slova přibývala na papíře, jejich nový význam občerstvoval jeho ducha.

Jednou v noci, když všichni ostatní spali, se proplížil pod

záštitou tmy do svého úkrytu. Špinavými okny sem dopadalo chabé světlo bezpečnostního osvětlení a Samuel sotva viděl na drobně tištěný text.

Namáhavě opisoval slovo za slovem: „Svatý, svatý, svatý Hospodin, Bůh všemohoucí, ten, který byl a který jest a který přichází.“

„Vězni!“ Dozorce noční služby stál přímo nad ním! „Co to píšete?“

Aniž čekal na odpověď, vytrhl Samuelovi Nový Zákon a hromádku popsaných papírů. Mdlé světlo žárovky jako by se v okamžiku proměnilo v reflektor. „Dám to na velitelství!“ řekl hrozivě.

Samuel nejenže přišel o vypůjčený Nový Zákon a o kapitoly, které si z něj opsal, ale také ztratil postavení táborového holiče. Byl převezen na intenzivní převýchovu do skupiny obtížně vychovatelných provinilců z různých částí země. Byla to „prohnilá“ skupina.

Po šest měsíců skupina musela absolvovat denně ne dvě hodiny, ale osm, deset až dvanáct hodin ideologického školení. Samuelova mysl byla čím dál unavenější, duše sklíčenější, ale víra pevnější. Když vyučující jednotvárně drmolil o zásluhách a přednostech komunismu, Samuel si v duchu opakoval pasáž z Písma, kterou nedávno nastudoval v krátkém „opakovacím kurzu“: „Z toho se radujte, i když snad máte ještě nakrátko projít zármutkem rozmanitých zkoušek, aby se pravost vaší víry, mnohem drahocennější než pomíjející zlato, jež přece též bývá zkoušeno ohněm, prokázala k vaší chvále, slávě a cti v den, kdy se zjeví Ježíš Kristus.“

„Jsme odhodláni oprostít vás od vašeho špatného smýšlení,“ řekl vyučující skupině. Ale Samuel dál stál pevně ve víře.

V červenci 1963 byl Samuel společně s pěti sty dalšími vězni naložen do vlaku. Muži slyšeli zvěsti, že mají namířeno do uhelných dolů v provincii Šan-si.

„Teď už nejsme vězni,“ stěžoval si jeden z mužů. „Podle mého mínění vláda potřebuje levnou pracovní sílu, a kdo je lepší než my?“

„Slyšel jsem, že tam, kam jedeme, je přes tři tisíce lidí,“ řekl jiný.

Tři tisíce lidí! Když vlak naplněný lidským nákladem si s námahou pomalu razil cestu na sever, Samuel se modlil: „Dovol mi, abych se mohl přiblížit k těm, kteří tě hledají!“

Měli namířeno na sever až k Mongolsku do Tchaj-čüanu, ležícího v centru provincie Šan-si, bohaté na uhelné doly.

13

SAMUEL dorazil do Šan-si v červenci 1963. Prvních šest měsíců prožil v intenzivní převýchově. Byly to stále stejné slovní výpady: „V třídní společnosti je myšlení bez výjimky trvale poznamenáno typem třídy... Všichni reakcionáři jsou papíroví tygři. Na pohled budí hrůzu, ve skutečnosti jsou bezmocní... Komunistická strana se kritiky nebojí, protože pravda je na naší straně...“

Dozorci v Šan-si měli o Samuelu Lambovi záznamy z Šao Kuan, takže věděli o jeho náboženských sklonech. Rozdíl však byl v tom, že v Šao Kuan byl výjimka, kdežto zde jeden z mnohých. Na ideologických školeních seděl pohromadě s muži, zavrženými jako škodlivé živly, kteří spadali do kategorie „prohnilých disidentů“. Univerzitní profesori, vědci, novináři, továrníci, bankéři, podnikatelé, vlastníci půdy, vlivní a bohatí lidé, všichni přirozeně nepřátelé komunismu. A všichni jedineční kandidáti „konverze“ a „rehabilitace“.

V Šao Kuan byla vyžadována sebekritika. Ale vězni ji mohli provádět stále dokola a zase znovu být prověřováni. V Šan-si byla sebekritika také podporována, ale v tak velké skupině ji nebylo příliš vhodné provádět.

Čím déle byl Samuel pod vlivem komunistických metod, formujících a ovládajících myšlení, tím jasněji si uvědomoval, jak ateismus znesvětil a adaptoval Boží metody pro své vlastní zlé cíle. Bible nás ujišťuje: „Jestliže vyznáváme své hříchy, on je tak spravedlivý, že nám hříchy odpouští a očisťuje nás od každé nepravosti.“

Ježíš Kristus je Stvořitel a Záchrance lidské společnosti. Jeho protiklad Mao Ce-tung je tvůrcem a obnovitelem lidské společnosti.

Jedno se však Samuelovi stalo naprosto jasné: křesťané nikdy nesmí používat špatné komunistické metody. Avšak jestli ho Bůh zachová a dá mu ještě nějaké roky svobody, aby mohl kázat a vyučovat, rozhodl se, že se bude neméně horlivě snažit získávat a formovat lidská srdce pro Boží slávu. Jestli ho Bůh zachová...

Tomuto křehkému a jemnému muži stále ještě zbývalo patnáct let vězení a brzy měl důvod domnívat se, že uvidí dříve nebe, než se dostane z uhelných dolů v Šan-si na svobodu. V lednu 1964 byl Samuel Lamb naložen na vlek nákladního auta a dopraven k ústí obrovského uhelného dolu. Dopravu lidí i nerostů obstarávaly vozíky posunované lokomotivami, protože chodby vedoucí do bohatých útrob dolu nebyly vertikální, nýbrž horizontální.

Vězni museli po celý dlouhý pracovní den pracovat sehnuti. I když Samuelova malá postava byla pro tentokrát v nízkých štolách výhodná, hned první den se díky omezené fyzické síle dostal do krize.

I ta nejvíce vysilující práce v Šao Kuan byla snadná při srovnání s vyčerpávající dřinou v dole. I když pracoval společně s jiným vězněm, kopání a nakládání velkých kusů znamenalo pro jeho svaly nesnesitelnou námahu.

Vězni nepodstoupili žádné psychologické testy, které by

označily a vyčlenily osoby trpící klaustrofobií. Samuel často slyšel mučivý nářek, někdy to bylo velice blízko, jindy přicházel z dálky jako strašidelná ozvěna. Hned první den bylo zraněno několik mužů, a tak se to opakovalo den co den. Dozorci byli poslušni příkazu a fyzické tresty neudělovali, očekávali však, že každý vězeň maximálně napne své síly a schopnosti. Pro velmi drobného Samuela, jehož tělesná zdatnost byla jen nepatrným stínem zdatnosti jiných, byly dny mučivě dlouhé a vyčerpávající. Posměchem větších a silnějších mužů se jeho fyzická slabost ještě zhoršovala. Byl zesláblý fyzickou prací, ale také uhelným prachem, denně každou minutu vnikajícím do plic.

Každý muž si nosil s sebou jídlo, nejčastěji nechutnou rýži s kouskem tuhého sušeného masa a zeleninu připomínající pomýje, kterými krmili prasata v Šao Kuan. Jídla bylo dost, protože vedení vědělo, že jejich pracovní síly potřebují k práci dostatek energie. Ale nikdo se nestaral, jak jídlo chutná... Pokud skupina zůstala pozadu za denním plánem produkce, jedli vězni při práci. Jídlo vězňům často spadlo na zem plnou prachu, ale hladoví muži se naučili vyplivnout kousky uhlí a jídlo sníst.

Vězni byli horníci amatéři a neměli s hornickou prací žádné zkušenosti. Dopouštěli se chyb, a tak docházelo k častým zraněním a závalům. Po celodenní práci byli naprosto vyčerpáni a sotva jim zbývala nějaká energie na kamarádství a konverzaci. Ve vzduchu bylo často víc kleteb a nadávek než uhelného prachu. Byli to muži naprosto odepsaní a odsouzení k rokům těžké dřiny v jedovatých útrobách země.

Umlčeného pastora z Kuang-čou však stále podpírala víra v Boha a spoléhání na Písmo. Bolelo ho, že má tak málo příležitostí ke svědectví. Ale věděl, že je ve zcela zvláštní Boží pozornosti. I když se nikdy neučil z paměti knihu Job, dobře ji znal. A Jobovy zkušenosti mu byly zdrojem útěchy, síly a vedení.

„On zná moji cestu, ať mne zkouší, vyjdu jako zlato,“ říká Job. A také Samuel Lamb!

Mnohem intenzivněji teď prožíval Boží blízkost. I když mu zabavili opsané stránky z Písma, dlouhé hodiny, které opisováním strávil, fungovaly jako opakovací kurz Nového Zákona. Měl v živé paměti hořest a potupu Ježíšova utrpení. Když mu na hlavu a ramena padaly kusy skály, myslel na Štěpána. Když jednou přestalo fungovat světlo a on stál v naprosté tmě, myslel na slepého muže, kterého vyvedl dotyk Velkého Lékaře z naprosté tmy do nádherného slavného světla.

Uhelné doly v Šan-si byly pro Samuelovu rodinu v Kuang-čou příliš daleko. Rodinné návštěvy nebyly možné a ani nebyly povoleny. Pošta přicházela jen sporadicky. Hlubiny dolu se pro Samuela staly mučivým symbolem vzdálenosti, oddělující ho od jeho ženy a rodiny. Boží blízkost však tu byla stále.

Cožpak žalmista David právě v soužení neřekl: „On svým andělům vydal o tobě příkaz, aby tě chránili na všech tvých cestách“?

Jistě. Zcela jistě. Haleluja!

Při pohledu nazpět Samuel říká: „Pán mne podpíral takovým způsobem, který jsem mohl poznat jen díky tomu, co jsem prožil. Teď mohu zcela upřímně říci, že mu za tu zkušenost děkuji. Nevím o jediném dni, kdy bych si nebyl vědom jeho lásky a milosrdenství, ani si nemohu vzpomenout na dobu, kdy bych pochyboval nebo si zoufal. Věděl jsem, že je Pán stále se mnou. Uvědomoval jsem si, že mi po boku stojí vždy můj anděl strážný. A Boží blízkost mi byla ujištěním, že „útočiště je v odvěkem Bohu, na jeho věčných pažích...“.

Po vyčerpávajícím dni v dole absolvoval Samuel minimálně dvě hodiny politického školení. Kromě toho se musel ještě naučit z paměti mnoho stran z učení Marxe a Lenina. Po ukončení

večerních přednášek a splnění zadaných úkolů byl tak vyčerpavý, že padnul na postel, aniž by si sundal šaty. Pokoušel se opakovat si Písmo, které uměl nazpaměť, aby po náporu heretických dogmat utišilo jeho mysl jako duchovní terapie, ale pravidelně vždy usnul uprostřed věty některého ze zaslíbení.

Jednou ráno v hluku úzkokolejné dráhy, dopravující vězně do dolu, zašeptal: „Odpusť mi, Pane, když pro svoji únavu zanedbávám tvé Slovo. Pomoz mi, abych se jako křesťan upevnil a neochaboval.“

V ten den začal zdokonalovat způsob práce, který praktikoval už v Šao Kuan. Učil se pracovat a modlit se podobně jako Ježíš učil své učedníky bdít a modlit se. Když kopal krumpáčem, házel lopatou nebo nakládal těžké kusy uhlí, modlil se za rodinu, za rozpuštěný sbor v Kuang-čou. Bůh mu dal lásku k dozorcům i k vládě. Modlil se za Vlasteneckou církev, žehnal těm, kteří ho ničili.

Žil v podzemí jako krtek, a toto omezení způsobilo, že viděl Čínu z nové perspektivy. I když mu byl odepřen pohled na zemi a lidi, intenzivně vnímal svůj národ a jeho lid.

Nečetné dopisy z domova obsahovaly narážky z Písma, které vypovídaly o utrpení křesťanů v Kuang-čou a jiných částech Číny. „Z utrpení roste vytrvalost, z vytrvalosti osvědčenost a z osvědčenosti naděje.“ Pochopil, že si Bůh používá toto utrpení k tomu, aby církev v Číně formoval. „Toto krátké a lehké soužení působí přenesmírnou váhu věčné slávy.“ S novým porozuměním chápal pronásledování jako přípravu jednotlivců a celého těla Kristova.

Připravuje Bůh Čínu pro nastávající službu? Pro doposud zcela ojedinělou službu uvnitř církve i světu vně? Samuel byl stále více přesvědčen, že ano.

Až se při brzkém druhém příchodu Mesiáše roztrhnou nebesa, oč lepší bude najít církev pronásledovanou a v skvělém

duchovním stavu, než prolezlou rakovinou sekularismu a sebe-spokojenosti!

Bylo milosrdné, že dozorcí viděli nejen Samuelovo fyzické omezení, ale také jeho vytrvalé úsilí, které na zvládnutí uloženého dílu práce vynakládal. Viděli, jak jeho snaha překračující míru únosnosti a vitality, jako choroba den co den vysává jeho sílu. Dali mu proto za úkol spojovat vozíky s uhlím a prázdné pak zase rozpojovat, což byla práce, která vyžadovala spíše hbitost než fyzickou sílu.

Opět Bohem vyslyšená modlitba! „Prostíráš mi stůl před zraky protivníků...“ šeptal si Samuel s vděčností, když svačil na téměř bezprašném místě.

Nová práce Samuelovi umožňovala mezi vypjatými chvílemi horečné činnosti dlouhé přestávky klidu a samoty, takže mohl svobodně zpívat, nahlas se modlit a přeříkávat si verše z Písma.

Zvlášť dva oddíly si zamiloval. Oba byly napsány ve vězení – křesťanům ve Filipech, mladému Timoteovi a Samuelu Lambovi:

Netrapte se žádnou starostí, ale v každé modlitbě a prosbě děkujte a předkládejte své žádosti Bohu. A pokoj Boží, převyšující každé pomýšlení, bude střežit vaše srdce i mysl v Kristu Ježíši.

Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokončil, víru zachoval. Nyní je pro mne připraven vavřík spravedlnosti, který mi dá v onen den Pán, ten spravedlivý soudce. A nejen mně, nýbrž všem, kdo s láskou vyhlížejí jeho příchod.

Díky místu posunovače přicházelo k Samuelovi hodně dalších lidí. Mnohým vydal svědectví. Některé přivedl ke Spasiteli.

Vozíky často přijížděly za sebou tak rychle, že musel pracovat co nejrychleji. Bylo to velice vyčerpávající a drásající nervy. Někteří muži tam přišli o prsty, o ruce, a dokonce o život.

„Jednou mě to taky trochu škráblo,“ vzpomíná a hledí zadumane.

Ten den jako důsledek selhání, za které Samuel nemohl, se po kolejích rozjel uhlím naložený vozík a řítit se na něho jako namířená střela, určená k jeho záhubě. Na okamžik čekal jistou smrt. Pocítil, jak ho zahaluje blažený pokoj. „Jak nádherné, být tak hrzy u Pána, v Boží blízkosti!“ pomyslel si.

Boží blízkost? Ano, Boží blízkost! Jak tak sledoval vozík, řítící se na něho, myslel na zaslíbení: „On svým andělům vydal o tobě příkaz, aby tě chránili na všech tvých cestách.“ Jako by paže anděla nadlidskou silou vozík zastavila. Vozík ho přitiskl pevně ke zdi štol, ale nic se mu nestalo. Slova chval provázela jeho volání o pomoc.

Toho dne Pán připomněl Samuelovi slova apoštola Pavla do Korintu: „Nepotkala vás zkouška nad lidské síly: Bůh je věrný; nedopustí, abyste byli podrobeni zkoušce, kterou byste nemohli vydržet, nýbrž se zkouškou vám připraví i východisko a dá vám sílu, abyste mohli obstát.“ Jiné muže v podobné situaci, jako se ocitl on, to na místě zabilo.

K úrazům a úmrtím nešťastnou náhodou docházelo velice často a mnozí hledali východisko ze zoufalství v sebevraždě.

Samuel měl příležitost zoufalým mužům svědčit. Často se potkával s vězni, na kterých byly patrné známky nejrůznějších stadií deprese. Setkával se s muži ochromenými strachem. „I kdybys až do smrti zůstal v dole, je to pouhý okamžik ve srovnání s temnotou věčnosti bez Boha,“ varoval je. V evangelizaci jednotlivců byl velice úspěšný.

Žádný dozorce tě nehlídá,“ řekl jeden Samuelovi.

„A nemůžu se prokopat ven, že?“ smál se Samuel.

Muž se také zasmál. Pak řekl: „Už jsem se asi měsíc nesmál.“

„Radostné srdce hojí rány, říká Bible. Víra křesťanů stačí vždycky na všechno, ať jsou naše potřeby jakékoliv!“ Zmínka

o víře a Bibli poskytla příležitost, aby se ústy jednoho horníka dostalo útěchy a rady srdci jiného.

Zákaz jakékoliv formy evangelizace stále trval, proto se Samuel neustále modlil za vhodné příležitosti. Když přišly, byl vždy velice opatrný, protože to mohla být léčka.

Laj Ťin-kchaj byl student, poslaný do dolu, aby ochladlo jeho intelektuálské nadšení. Patřil k těm, kterým Samuel posloužil. „Život pro mne ztratil veškerou cenu,“ řekl Samuelovi. „Chtěl jsem udělat to, co tady udělali všichni studenti. Byl bych se zabil, kdybych nebyl potkal vás, a nezjistil, že vás podpírá nějaká vnitřní síla. Co je zdrojem té síly?“

Během pracovní přestávky byli spolu sami. Samuel přitáhl povalený trám, ukázal na něj a posadili se. „Na svět přicházíme nedokonalí. Podle svých možností můžeme dospět ve svém nitru k mnohým hodnotám, což jsi patrně udělal i ty, ale naplnění naší největší potřeby není automatické. A není z nás. Musí přijít zvenčí.“

„Jak to, že máte tak jistou víru?“ zeptal se Laj.

„Já sám o sobě žádnou víru nemám.“

„Ale –“

„Vzpomeň si, jak jsem říkal, že zaopatření naší největší potřeby musí přijít zvenku. Není z nás.“

„A to se týká i víry?“

„Ano. Bible říká, že víra je ze slyšení a slyšení pak skrze Boží Slovo.“

Samuel Lamb pak krok za krokem vedl Laj Ťin-kchaje k uvědomění si poselství evangelia – hříšnosti všech lidí, smrti a vzkříšení Ježíše Krista, prohlášení Písma, že „odplata za hřích je smrt, ale darem Boží milosti je život věčný v Kristu Ježíši, našem Pánu“.

Přicházeli další a měli hladová srdce, otevřeně mysli a vůli najít ten věčný zdroj, naplnění z vnějšku. „Kdybych nebyl tady

na dole, kdo jiný by jim k němu ukázal cestu?“ uvažoval Samuel.

Sám si denně uvědomoval, jak jeho vlastní víra roste. Nejenže se vyrovnal s dlouhým trestem a uhelným dolem, ale také mnohem hlouběji pronikl do Pavlových slov: „naučil jsem se být spokojen s tím, co mám“. Až sem ho tříbení dovedlo.

Jak roky pomalu plynuly, čím dál víc postrádal rodinu. Ve chvílkách volna mezi prací v dole sedával o samotě se zavřenýma očima a představoval si, že je doma se Suej Ling, s dětmi, matkou a sestrami.

Dopisy od Suej Ling přicházely jen málokdy, pak přestaly přicházet vůbec. Trápilo ho to, ale přece jen chápal, jak je asi pro ni obtížné dopisy psát, a že možná usoudila, že pro něho je ještě těžší dostávat je, a proto bude lepší, když nebudou přicházet vůbec.

To vše bylo součástí zkoušky a Samuel vzdával díky Bohu za mraky i za slunce. Během těchto let v dole intenzivně vnímal krátkost a pomíjivost života a mnohem jasněji viděl, že Dobrý Pastýř má právo dopustit cokoli, o čem rozhodl, že bude formovat víru jeho dětí,

Samuel Lamb chválil Boha. Žasl nad velikostí milosti, která si vybrala pro tak vznešený plán slabého smrtelníka, jakým je on sám.

Ale co ostatní Boží děti, které si žijí v pohodlí a klidu, považují svobodu za samozřejmou a modlí se jen, potká-li je opravdu nějaké velké nebezpečí nebo neštěstí?

Ze žádných okolností by s nimi neměnil.

ZAČAL se dvacátý rok. V předchozích letech, mezi rokem 1974 a 1977, dostal Samuel za vykonávanou službu a chování několik

pochval. Jednou na Nový rok mu dozorcí dali na památku plnicí pero za vzorné chování a příkladný charakter. V případě některých trestných činů by to mohlo znamenat zmírnění rozsudku.

Ne však pro vězně Lamba.

Za chování by dostal jedničku, to je jisté, ale za nápravu myšlení a přeorientování hodnot by to byla pětka.

Důlní šeptandou se šířily zprávy o mužích, kterým po dovršení trestu nebylo povoleno vrátit se domů. Některé poslali do měst a na místa jejich domovům vzdálená. Jiné odvedli do táborů nucených prací.

Samuel věděl, že cílem vládní moci je, aby se návrat domů těch vězňů, jejichž myšlení bylo napraveno, stal symbolem jejího vítězství. Nebylo by divu, kdyby jemu trest prodloužili na neurčito, protože on žádný ideologický pokrok neudělal.

Ke konci května 1978 však byl zavolán na velitelství, kde mu jeden z velitelů oznámil, že je na seznamu těch, kteří budou neprodleně propuštěni. To byla radostná zpráva, jistě. Ale už 29. května ho poslali zpět do dolu. Hrají si s ním jako kočka s myší? Není to odvěta za to, že se nežrekl křesťanské víry?

„Volal jsem k Pánu, aby mne vysvobodil. Zoufale jsem se držel vírou mnoha zaslíbení Dobrého Pastýře,“ vzpomíná Samuel.

Byl poslán do terénu ve velké hloubce dolu, na místa, která za osm let ještě neviděl. Měl pocit, že znovu prožívá svoje začátky.

„Jsi tu nový?“ zeptal se ho jeden horník.

„Naopak, mám být propuštěn,“ odpověděl Samuel.

Muž se zasmál. „To asi těžko, když tě poslali zpátky do dolu.“

Vrátila se stará únava a stálá vyčerpanost. Samuel se celý týden lopotil jako v prvním roce. Pak jednou večer, když stál ve frontě na večeři, projela jím bolest v zádech jako nůž. Vzali ho do nemocnice. Nad postelí se skláněl lékař přibližně jeho věku. Povzbudivě a srdečně se zeptal: „Úraz na dole?“

„Ne,“ odpověděl Samuel.

Doktor ho chvíli skepticky pozoroval, pak uchopil list se záznamem teploty a pulzu, visící v nohách postele. „Gratuluji, jste zapsán jako vzorný pracovník. Je nepravděpodobné, že byste předstíral nemoc, abyste se dostal z dolu.“

Doktor mu udělal příjmové vyšetření. „Nemohu zjistit příčinu vašich bolestí. Dáme vám injekci, abyste mohl spát. Zítra budeme zkoumat dál.“

Testy neprokázaly žádnou jasnou diagnózu. Samuel zůstal několik dní ležet v posteli a bolest pomalu ustupovala. Měl čas na přemýšlení a myšlenky ho táhly domů. Už víc jak rok nedostal od své ženy žádnou zprávu. Ani jeho rodina se o ní v dopisech nezmiňovala. Bylo nemyslitelné, že by na něj čekala skoro dvě desítky let, a pak na něho zapoměla.

Ale proč nepíše? Mohl se jen domnívat, že se k němu její dopisy nedostaly.

Pozitivní stránkou Samuelových vězeňských let byla naprostá izolace od devastace kulturní revoluce, probíhající v letech 1966 až 1976. Maova Rudá garda, známá jako Chung Wej-ping, zahájila své krvavé šilenství v roce 1966, kdy vůdce shromáždil na náměstí Tchien-an-men čtrnáct miliónů mladých lidí. Přesvědčil je, že Čína bude rájem pracujícího lidu, ve kterém jsou všichni intelektuálové podezřelí. Pak je poslal pustošit Čínu. Zničili nesmírně drahocenné národní umělecké sbírky, zavraždili víc jak milión lidí, velké množství lidí zůstalo zmrzačeno následkem nemilosrdného bití. Přizpůsobili si jedno staré přísloví, které rádi užívali: „Psovi neusekneme ocas najednou, ale po kouskách“.

Ale události neprobíhaly podle Maova plánu. Vůdcovým původním úmyslem bylo, aby mladí nadšenci pokořili stranické kádry, kteří za léta u moci změkli a ztloustli. Místo toho se mládež Chung Wej-ping stala liou-mang, což je čínský výraz pro

rabiáky. Jednotky Rudých gard pustošily školy, podněcovaly ponižování a věznění profesorů a ředitelů škol. Rovněž církve a jednotliví křesťané se stávali oběťmi nemilosrdné chátary.

Přepadli tisíce domů a zanechali je v troskách. Byly zničeny rodinné umělecké sbírky. Na ulicích byly páleny knihy a umělecké předměty. V domech křesťanů šílení mladí nadšenci párali po Biblích, křesťanské literatuře, zpěvnících. Vše, co považovali za náboženské, se stalo potravou veřejných ohňů.

Příslušníci Rudých gard přerušili jedny nedělní bohoslužby a donutili účastníky rozbít barevná skla katedrálních oken. Pak přinutili pastora a jeho rodinu, aby vynesli ven zpěvníky a Bible, list po listu vytrhali a hodili do ohně. Věřící, kteří zůstali uvnitř chrámu, byli donuceni zadržet cihlami vytloučená okna kostela.

Mladí bandité nešetřili ani Vlasteneckou církev. Duchovní Vlastenecké církve šli do pracovních táborů, chrámy odsvětili a její členové byli vystaveni obvyklým haněbnostem.

Za éry této kulturní a duchovní destrukce Čínu nezasáhl „hlad po chlebu, ani žízeň po vodě, nýbrž po slyšení slov Hospodinyých“, jak prorokoval Izraeli pastýř Amos. Misijní rozhlasové stanice jako Trans World Radio a Far East Broadcasting Company zaměřily paprsky Písma za Bambusovou oponu. Křesťané, kteří vlastnili krátkovlnné přijímače, u nich vždy ve stanovenou dobu seděli a podle pomalého a přesného diktátu zapisovali Boží Slovo.

Ponižování a útlak nepostihl však jen pastory a laické křesťany. Na ulicích se slavnostně páčila literatura a umění pocházející ze starověku. Intelektuálové, hudebníci, spisovatelé a učitelé museli pochodovat ulicemi v oslovských čepicích. V době tchien-an-menského šílenství byl syn čínského premiéra Teng Pchu-fang napaden za to, že studoval na pekingské univerzitě. Rudí gardisté ho vyhodili z okna druhého poschodí a odsoudili tak mladého Tenga k životu na invalidním vozíku.

Školy po celé zemi byly ve skutečnosti zavřené. Studentům

ve věku mezi patnácti a třiceti pěti lety bylo vzdělávání odepřeno a byli posláni na venkov. Odhaduje se, že asi na sto miliónů mladých lidí se stalo prostými dělníky, místo aby sloužili Číně jako lékaři, učitelé, právníci, a stali se místními a státními vedoucími osobnostmi. Těchto deset let znamenalo konec Maovy éry a fakticky mu navždy upřelo místo v historii, po kterém tak vášnivě a fanaticky prahnul.

Samuel byl od vší vřavy a zmatku uchráněn a o masakrech a plenění sotva něco věděl. S jistou dávkou obav očekával propuštění z vězení a uvažoval o tom, co z Číny před dvaceti lety pozná.

V nezapomenutelný den dostal Samuel oznámení z velitelské kanceláře, že se jeho trest chýlí ke konci, a že se projednává jeho propuštění. Srdce mu překypovalo radostí a vzrušením se zrychlovalo.

Pak v květnu přišel od sestry telegram.

MATKA JE VAZNE NEMOCNA. MUSIS PRIJET CO
NEJDRIVE ABYS JI VIDEL JESTE NAZIVU. AJ LING.

Prošel dvacet let bez rady a podpírání této svaté ženy. Dopisy z domova naznačovaly, že se její roky pomalu blíží ke konci. Jak často otevíral dopis a říkal si, že v něm bude zpráva o její smrti. Teď si jasně uvědomoval, že dobrý Pastýř má pro všechno správný čas. Ještě jednou matku uvidí, uslyší její hlas a bude se společně s ní modlit!

Po dvě desítky let odloučení bylo pro něho oporou a balzámem na duši vědomí, že se jeho matka, žena a sestry za něho modlí.

Uprostřed května ho zavolal do kanceláře dozorce, který měl na starosti jeho skupinu, a úsečně mu oznámil: „Nemáte souhlas k návratu do Kuang-čou.“

„Ale mám tam ženu! Děti! Dostal jsem telegram, že mi umírá matka!“

Dozorce pokynul rukou, aby šel. Srdce se v Samuelovi sevřelo. A přece pochopil. Vzorný vězeň možná byl. Ale ne vzorný student nové ideologie. Nastal čas účtování. Učednictví něco stojí, jak dobře to věděl. A on se opovážil domnívat se, že nekončné roky ve vězení už by mohly docela stačit. „Je těžké si představit, vězni Lambe, že jste se po dvě desítky let účastnil našeho vyučování. Dbali jsme na to, abychom vám vysvětlili mimořádné přednosti marxistické ideologie. A přece se dál tvrdšíjně označujete za křesťana,“ řekl mu jeden z vyučujících. Samuel uvažoval, zda jeho propuštění není blokováno potřebou vedení zachránit svou prestiž.

Kuang-čou je jedno z nejvýznamnějších strategických měst v Číně. Bylo zde centrum světového obchodu. Vládní moc chtěla zabránit vlivu člověka, jenž se tak neochvějně bránil dogmatům komunismu a potvrdil převahu křesťanství nad doktrínami Marxe a Lenina.

Apoštol Pavel z vězení v Římě učil křesťany v Efezu, aby „plni Ducha zpívali společně žalmy, chvalozpěvy a duchovní písně. Zpívali Pánu, chválili ho z celého srdce a vždycky za všechno vzdávali díky Bohu a Otcí ve jménu Ježíše Krista“. Ale jak Samuel mohl vzdávat díky?

Ještě přesvědčivěji Pavel říká přátelům v Tesalonice: „Za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás.“

Za *všech* okolností? Milosrdný Bože! Jak mohl Samuel Lamb vzdávat díky? Dokáže to vůbec někdo?

„Budete propuštěni, ale ne do Kuang-čou,“ řekl mu jiný dozorce. A jako by ho chtěl povzbudit, dodal: „Možná do Pekingu nebo Šanghaje. Samozřejmě nemám ani tušení.“

Při zmínce o Šanghaji se Samuelovi zrychlil tep. Možná že ještě žije Wang Ming-tao a dosud káže. Možná by pro něho měl

místo. V Šanghaji by se snad k němu mohla připojit Suej Ling! Vězni samozřejmě věděli o přísných cestovních omezeních, jež dokázaly udržet člověka na jakémkoliv místě vládním dekretem mu nařízeném.

Když se jednou večer chystal ke spánku, zaslechl rozhovor dvou vězňů. „Kdy tě pustí?“ ptal se jeden a druhý odpověděl: „Vím jenom, že to bude brzy a že se vrátím do Kuang-čou.“

„Kuang-čou!“ hlasitě zasténal Samuel.

Zalezl do postele a přetáhl si přikrývku přes oči.

Za několik dní měl opět bolesti v zádech. „Nenašel jsem žádnou organickou příčinu,“ řekl mu doktor. Opět byl povzbudivě srdečný. „Očekáváte v blízké době propuštění, a tak vaše podvědomí určitě poskakuje a tančí radostí na vašich zádech.“ Jindy by to Samuela pobavilo. Ale od rozhovoru o propuštění, který měl s velitelem, se nedokázal usmát.

„Aha, tak je to!“ Doktor dlouhou chvíli pozorně sledoval Samuelovu tvář. „Dostal jste špatnou zprávu, že?“ Samuel se díval na zem. „Hm, nejsem psychiatr, ale když mi to řeknete, může vám to pomoci.“ Samuel váhal. „Jen když si to přejete.“

„Dostal jsem telegram. Moje matka umírá.“

„Možná tu ještě zůstane, než...“

„Řekli mi, že se nesmím vrátit do Kuang-čou.“

Doktor zavrtěl hlavou, a tak dal najevo upřímný soucit. Opatrně se rozhlédl. „Jsem po všechna ta nesnadná léta loajálním občanem, ale kladu si otázku, zda vláda mezi sebe a lid nevráží klín.“

Zaváhal a chtěl pokračovat, když Samuel dodal: „Poručil jsem to všechno do Božích rukou.“

Doktorův postoj se okamžitě změnil. „Do Božích rukou?“ Jeho hlas zněl jako úder hromu. Zřejmě mu nevadilo, že to někdo zaslechne. „Tak je to tedy! Náboženská paranoia! Stále ještě sajete z kořenů mrtvých pověr! Neení divu, že máte zablokovaná záda!“

Opět tu bylo období moskytů. Samuel Lamb ležel schoulený na nemocničním lůžku pod sítí proti moskytům. Namáhavě si na posteli klekl a jako malé dítě při večerní modlitbě se potichu modlil: „Prosím, nebeský Otče, připomínám ti všechna tvá zaslíbení o požehnání. Prosím, abys udělal zázrak a dal do pořádku moje záznamy, abych se mohl vrátit domů.“

Jiný rekonvalescent, který už dříve Samuela v této poloze viděl a slyšel ho, jak se modlí, na něho zavolał: „Zase žaludeční křeče, Lambe?“ Všichni, kdo uviděli Samuela na kolenou, se smáli. Samuel se na posteli narovnal, přetáhl si přikrývku přes hlavu a modlil se dál.

15

14. ČERVEN 1978.

Vězeň Samuel Lamb byl předvolán na vězeňskou správu. „Tady máte vaše propouštěcí papíry,“ řekl mu jeden z velitelů a podal mu úřední obálku.

Třesoucími se prsty Samuel obálku otevřel a vytáhl z ní listiny, na nichž bylo úřední ukončení trestu a začátek pětiletého podmíněčného propuštění, dále nepatrnou částku peněz a... lístek na cestu do Kuang-čou! Cítil se jako Jákob, když uslyšel zprávu o Josefovi v Egyptě. A trochu rozuměl pocitům Abrahama, když mu anděl zabránil ukončit synův život.

Příštího dne se Samuel připojil ke skupině propuštěných vězňů a odjeli do nedalekého Tchaj-juanu. Tam chodili po ulicích, prohlíželi si výkladní skříně a procházeli se po parcích.

Teprve začátkem července byly konečně zhotoveny cestovní dokumenty a skupina vězňů mohla nasednout do vlaku a odcestovat na určená místa. Samuel usedal s rozechvělým očekáváním.

S každým kilometrem blíž na jih se zvyšovala teplota uvnitř

i vně vlaku. V přečpaných vagónech bylo nesmírné horko a vlhko, větší než ve vypařující se přírodě. Dusný a vlhký vzduch nepříjemně páchl potem namačkaných těl.

Z lokomotivy se valil neustálý oblak uhelného kouře, takže Samuel si připadal, jako kdyby se lopotil na dole. Vlak uháněl úrodným Ťi-nanem, přešel přes rozvodněnou Ťiang-c-ťiang a pak dolů přes Ťiang-si, až dorazil do Samuelovy provincie Kuang-tung.

17. července vlak dosupěl do stanice v Kuang-čou. Samuel se podíval na hodinky. Bylo právě 7:40.

Suej Ling, matka, sestry, jeho děti... když na ně pomyslel, srdce mu bilo jako zvon. „Cítíl jsem se ve svém prostředí jako cizinec,“ vzpomíná. „Třásl jsem se a byl jsem jako ochromený. Díky stagnaci vyvolané kulturní revolucí nedošlo ve městě za dvacet let k žádným velkým viditelným změnám, ale za dvacet let se pochopitelně hodně věcí z mých vzpomínek vytratilo. Pak se pomalu začal orientovat. Autobus číslo 119. Ano, tak to bylo. Vynořilo se to někde z hloubi paměti. A jeden s číslem 119 právě odjíždí ze zastávky. Počká na další, ten ho odveze až k bráně do ulice Ta-ma-čan.

Zašeptal modlitbu chvály ze žalmu: „Jsi mocný, ó, Bože, v kruhu svých věrných! Haleluja!“

Když vystoupil z autobusu na Čung-šan a krácel po Ta-ma-čan, nikdo ho nepoznal. Myslel, že si některé tváře pamatuje, ale nebyl si jistý. Také obchody a průčelí domů mu většinou připadaly jen mlhavě známé. Ne však Ta-ma-čan 35! Už zdáli ho uviděl! I když byl notně unavený a vyčerpaný po dlouhé cestě, zrychlil krok.

Pak se zastavil. Co je to? Byl to dům číslo 35, ale vchod byl zamčený. Zámek byl zvenku.

„Suej Ling, moje matka, moje rodina,“ šeptal. „Stalo se jim něco?“

Pak uviděl, že je otevřený vedlejší vchod, kudy byl vstup do druhého poschodí. Pomalu vykročil k otevřeným dveřím a šel po schodech.

„Někdo jde,“ uslyšel něčí hlas. Nad schodištěm v patře se objevila sestra Aj Ling. Chvilí stála nezvykle tiše. Proti ostrému světlu z ulice bratrovu tvář nemohla dobře rozeznat.

„Jsem doma,“ podařilo se Samuelovi vyslovit.

„Ach!“ zajíkla se překvapením. „To je Samuel! Samuel! Samuel!“ Vzala ho podpaží a vedla do bytu, který si rodina zařídila na druhém poschodí domu. Dotyk její ruky mu připadal neobyčejně zvláštní, vždyť za dvacet let nezakusil žádný projev fyzické náklonnosti nebo srdečnosti.

„Bydlíme teď jen nahoře,“ dostala ze sebe Aj Ling. „Rudé gardy nás z přízemí vyhnaly a úřady zabavily náš majetek, Nechali nám jen druhé poschodí.“ Popošla ke vchodu do části domu směřující do ulice. Samuel si pamatoval, že tam bývala matčina ložnice.

„Matka?“ zeptal se opatrně.

„Matka je tady,“ odpověděla Aj Ling. Prošli dveřmi a ocitli se v přítomnosti vyhublé, na lůžko upoutané ženy.

„Matko,“ měl Samuel na rtech, ale stěží to vyslovil.

„Aj Ling, kdo je ten starý pán?“ zeptala se slabým hlasem.

„To je Samuel. Vrátil se dnes z vězení. Tvůj syn, můj bratr,“ odpověděla jí Aj Ling.

Nastal okamžik napjatého ticha. Oknem zvenčí pronikalo volání podomních obchodníků. Nad hlavami hučelo letadlo, letící směrem k rušné přistávací ploše v Kuang-čou.

Ticho prolomil třesoucí se hlas staré ženy. „Samuel?“ Avšak nebyla v něm pochybnost, jen silné citové pohnutí.

„Matko!“ zvolal Samuel.

Stará žena napřáhla ruce. Samuel a Aj Ling jí společně padli do náruče. Všichni tři si jako bez dechu vzájemně říkali slova

lásky a vyjadřovali svou vděčnost Bohu. Když jí začaly ochabovat síly, jemně Samuela odstrčila, aby ho lépe viděla. Aj Ling jí podala brýle.

„Je to on! Jsi to ty, můj synu! Bůh tě přivedl zpátky! Teď už mohu jít k němu! Znovu vidím svého syna!“

V pokoji zazněl kovový zvuk. Samuel se zprvu ani neotočil, jak byl zaujatý matkou. „To je můj dědeček?“ ptal se hlas malého chlapce. Samuel se otočil.

„Od okamžiku, kdy jsme ho poprvé vzali do náruče, mu o tobě vyprávíme. Samuel ve chvíli rozrušení úplně zapomněl na dopisy, z nichž věděl o dceřině svatbě a narození vnuka. Oči se mu rozšířily. Jak tam stál, něčí prst se dotkl jeho rtů.

„Suej Ling je u rodičů ve Fu-šanu?“ zeptal se.

Aj Ling se na bratra dlouho dívala a pokoušela se něco říci. Ale nemohla.

„Zítřka je pátek, že? Přijede na víkend? Můžeme jí dát vědět?“ Aj Ling stále mlčela.

„Suej Ling, Hannah a Enoch?“ naléhal Samuel v obavách.

„Mysleli jsme, že ti napíšeme,“ konečně začala, „ale matka si kladla otázku, proč přidávat další bolest k tvému těžkému utrpení.“ Přestala se ovládat. Začala plakat.

„Řekni mi!“ vykřikl Samuel a uchopil sestru za rameno. Aj Ling se na něho podívala. „Je ...?“ naléhal.

Aj Ling kývla hlavou. „Před rokem,“ bylo vše, co dokázala říci.

„Je u Ježíše,“ pronesla matka slabým hlasem. „Sláva Bohu! I tvoje matka tam brzy bude!“

Samuel se otočil a vyšel ven z místnosti a pokračoval sám na opačný konec domu. Ještě nikdy za celý svůj život neprožíval takový zármutek, jako v těchto chvílích. Dlouhé roky ve vězení nebyly tak kruté a hrůzné, jako ztráta naděje a radosti, jež teď zasáhla jeho mysl mrakem beznaděje. Ale i na pokraji zoufalství

si uvědomil, že dlouhé roky vězení ho připravily na podobné chvíle, jako byla tato, na dnešní zklamání, ale i na úkoly zítřka.

„Hospodin dal, Hospodin vzal, jméno Hospodinovo buď požehnáno,“ šeptal zarmouceně.

V jakési nové a obživující míře, si byl vědom moudrosti a dobroty svého Pána jako dosud nikdy.

Svého Pána...

A Pána Suej Ling!

16

SAMUELOVA matka žila ještě skoro rok. I když ji postupně ničila rakovina plic, jas z její duše nikdy nevymizel. Byla bojovnicí na modlitbách, pevná ve víře a pokorného ducha. Přestože vyžadovala péči, byla svou blažeností z nebeského občanství požehnáním všem, kteří jí pomáhali. Ve své nesobeckosti si přála, aby mohla zastoupit Suej Ling.

Samuel si stále intenzivněji uvědomoval, že těch dvacet let vězení bylo obdobím přípravy. Byla to škola pro budoucnost, jež podle plánu Svrchovaného vylučovala klidný rodinný život.

Přátelé ho varovali před dohledem Vlastenecké církve, který zase znovu začal v okamžiku, když vystoupil z vlaku ve stanici Kuang-čou. Slyšel zvěsti o tom, jak z neznámých důvodů poslali zpět do vězení lidi, kteří ve vězení strádali desítky let.

Proto se v druhé polovině roku 1978 Samuel držel v ústraní. Denně uvažoval o rostoucím sboru, jež se během dvaceti let pomalu rozptyloval. Ale i kdyby to bylo uskutečnitelné, nemohl se přimět k tomu, aby takovou skupinu dal dohromady. Bylo to přechodné období aklimatizace.

Ostatně, co kdyby se musel postavit příští den Páně před posluchače? Nebo při nejbližší biblické hodině? Tak dlouho byl bez Bible a studijního materiálu, že si připadal znovu jako začá-

tečník. Když Rudé gardy drancovaly dům Lambových, sebraly všechny Bible, celou Samuelovu rozsáhlou knihovnu, stejně jako jeho kázání a výkladové poznámky. Spálily také všech sedm brožur z Duchovní sbírky, které našly na policích v knihovně u Lambů, a také v domech těch, kteří je dostali od svého pastora.

Aj Ling se podařilo zachránit z malé knihovny Vlastenecké církve jeden výtisk Bible. Samuel seděl hodiny a četl. Až do hloubi své osobnosti byl uchvácen četbou živého Božího Slova a těšil se z něho tak, jako by ho četl poprvé. Písmo k němu mluvilo jasně a živě, jak ještě nikdy předtím nezažil. „Jakmile se objevila tvá slova, pozřel jsem je. Tvá slova mi byla veselím a radostí srdce!“

Občas měl chuť vzít Bibli a jít na ulici, projít Ta-ma-čan až na rušnou Čung-šan, aby všichni slyšeli, nahlas z ní předčítat. „Hospodine, dej mi poznat, kdy přijde můj konec a kolik dnů je mi vyměřeno, ať vím, kdy ze světa sejdu. Hle, jen na píď odměřils mi dnů a jako nic je před tebou můj věk. Člověk je jen vánek pouhý, i kdyby stál pevně.“

Kladl si otázku, proč většina lidí nezná Boží Slovo. Ptal se, proč i Boží děti jsou někdy vůči nebeskému poselství lhostejné. Uvažoval nad tím, co dělat, aby je probudil, podnítil a vedl. V otevřeném svědectví na veřejnosti mu nebránil pouze strach, ale také skutečnost, že aktivní evangelizace a svědectví jsou stále zakázány. A záznamy v trestním rejstříku ho provázely jako stín, uzavírající mu dveře. Vládnocí moc ho za dvacet let převýchovy nepřesvědčila, aby se vzdal víry. Odvází se lidem veřejně zvěstovat Boží existenci a postavit se tak tváří v tvář zapřísáhlému ateismu?

„Ó, Pane, nedopusť, abych po zbytek života musel mlčet,“ modlil se.

Pak přišel 4. prosinec 1978. Dostal předvolání do kanceláře

občanského výboru. Když si předvolání četl poprvé, pocítil staré obavy. Ale nemusel se bát. Toho dne Samuel Lamb, zločinec zbavený jakýchkoliv práv, dostal znovu občanský průkaz!

Stal se odvážnějším a další měsíc na Ta-ma-čan zahájil lekce angličtiny. Jeho žáci byli většinou křesťané, což znamenalo být zase kousíček dál na cestě za myšlenkou obnoveného a rostoucího sboru. Postupně nalézal cestu zpět do občanského života. Věděl, že ho Bůh vede, ale neměl žádné velkolepé představy kam.

Pak došlo ke třem událostem, signalizujícím obnovení Samuelovy dřívější služby. V týdnu před nedělí 25. března 1979 dostal tajné pozvání, aby vedl bohoslužby v domě v ulici Sing Feng. Skupina tamějších křesťanů si přála založit „ilegální“ domácí církev a stanovit místo, kde se budou konat bohoslužby.

„Samueli, ty si troufáš!“ napomínala ho sestra.

„Však i oni mají odvahu,“ odpověděl Samuel. V těch chvílích zkoumal svoje srdce. Jak často si v hlubinách dolu vzpomínal na dny, kdy stál před skupinou věřících a vykládal Písmo? Jakou měl radost, když se díval do tváře nevěřícího člověka a viděl, jak se na ní objevuje záře věčného života? Když chce zase znovu prožívat tento div, není to jen přepjatost, nebo je to skutečné vedení Duchem Svatým?

Vzpomněl si na slova apoštola Pavla církvi do Korintu: „otevřela se mi zde velká a nadějná příležitost, ale také protivníků je mnoho.“

„Půjdu,“ řekl Samuel sestře. Zaváhal, když viděl její zdrženlivost. „Půjdu, protože musím.“

„Co řeknu matce, až se bude ptát, kde jsi?“

„Řekni jí pravdu.“

Z opatrnosti, ne že by se styděl, nesl Samuel toho nedělního rána Bibli v malé plátěné nákupní tašce. Ve zchátralém bytě nad obchodem se sešlo něco přes deset lidí. Samí prostí lidé. Větši-

nou velice trpěli pod Rudými gardami. Všichni poznali neustálou bolest strádání. Protože byli z dělnické třídy, nikdo z nich se nedostal do vězení, a nebyl ani poslán do venkovských komunit, ale všichni věděli o dvaceti letech, které ve vězení strávil Samuel.

Když Samuel vešel do místnosti, padla na ně němá bázeň. Právě v tomto prvním okamžiku návratu ke službě vzhlíželi k tomuto skromnému muži jako ke spoluúčastníku trpících svatých všech dob.

Samuel zahájil tichým zpěvem. Jak je hezké vést zpěv – vůbec nějaký zpěv!

*Uvrhni své břímě na Pána,
spolehni se jen na jeho slovo,
brzy budeš chválit
jeho nekonečnou věrnost.*

Když této první malé skupince kázal, všichni věděli, že sem může každou chvíli vtrhnout policie. I když jich bylo méně než třicet pět, což byl počet určující ilegalitu shromáždění, věděli, že scházením podstupují velké riziko.

Měl-li Samuel podobné obavy, nedal je najevo. V oněch chvílích se mu vrátil starý zápal a jeho kazatelské schopnosti se po dvacetiletém nepoužívání začaly probouzet.

Výsledkem této nedělní zkušenosti byl vznik sboru. Dvojici, která skupinu sezvala, zaujala Samuelova vize, a od té doby vedla shromáždění sama.

Pro Samuela znamenala tato událost další potvrzení, že ho Dobrý Pastýř neustále vede ke službě. Díky této nedělní zkušenosti začal uvažovat o obnovení bohoslužeb na Ta-ma-čan 35. Potřeboval těch sedm brožur, které kdysi napsal a uspořádal do Duchovní sbírky. Zvláště užitečná pro vedení obnoveného sboru

by byla brožura Křest a Večeře Páně. Bude je muset znovu napsat?

I kdyby o tom uvažoval, nebyl si jist, zda dokáže znovu zachytit podstatu toho, co napsal víc jak před dvaceti lety. Bude schopen vybavit si příslušné pasáže z Písma, které tenkrát použil?

Pak ho jednoho dne přišel navštívit Ču Feng, bývalý člen rozpuštěného sboru na Ta-ma-čan 35. Samuel ho zpočátku nemohl poznat. Návštěvník vyndal malý balíček a podal ho Samuelovi.

Když ho Samuel otevřel, našel v něm výtisky brožurek z Duchovní sbírky! Ču Feng mu vyprávěl, jak užitečné byly tyto brožurky pro jeho duchovní růst. Když Samuela zatkli a uvěznil, a tento prostý muž už nemohl dál sedávat pod kazatelnou a poslouchat jeho kázání a vyučování, studoval tyto brožurky a téměř se je naučil nazpaměť. „A co jsem se naučil, o to jsem se podělil s dalšími,“ dodal.

Ču Feng dál vyprávěl, jak brožurky zachránil před obrazoboreckým šílenstvím Rudých gard v roce 1966. V noci je dal do urny, používané na kosti a popel zemřelých předků a urnu zakopal. Když příslušníci Rudé gardy přepadli jeho dům, zabavili Bibli, zpěvník a hrstku křesťanských traktátů. Pak odtáhli.

Ču Feng vysvětlil, jaký to byl zázrak, že urnu nenašli, vždyť znal jiné křesťany, kterým rozkopali dvory, a věděl dokonce o jedné rodině, kde ve snaze najít ukryvané předměty, vykopali obývací pokoj v přízemí do hloubky téměř jednoho a půl metru.

V Samuelových očích se zračil úžas, když v ruce držel převzácné úvahy. „Je úžasné, jak tě Pán vedl! Možná jsou to jediné výtisky, které existují!“ zvolal Samuel.

„Ale jedna knížečka chybí,“ upozornil ho Ču Feng. Samuel se podíval pozorněji. „Myslím, že je to ta o křtu a Večeři Páně. Moc

mi prospěla. Jen si nemohu vzpomenout, jak se stalo, že tu není," dodal Ču Feng. A právě tu Samuel potřeboval.

„Nevadí. Když ji budu psát znovu, pomůže mi to ještě lépe tématům porozumět,“ řekl Samuel.

V následujících dnech mu však ve studiu a přípravách ke psaní zabránilo náhlé zhoršení matčina zdravotního stavu. Samuel, jeho dvě sestry, děti i vnoučata se shromáždili kolem lůžka umírající. Vyhublá, sužovaná bolestí a s vrásčitým stařecským obličejem připadala svým drahým v posledních hodinách života stále krásná. Její smrt 21. května byla pokojná. Samuel ji v modlitbě odevzdal Bohu a vzdal díky za Boží dobrotu, jež jim takovou ženu dala.

Po několika dnech Samuel začal znovu psát Křest a Večeři Páně. Matčina smrt ho neodradila, naopak spíše povzbudila.

Pak došlo ke třetí události, jež Samuela zcela přiměla ke službě. Když napsal sotva pár stránek chybějící brožury, dostal dopis od jednoho bratra jménem Cia. Psal v něm: „Mám takovou radost, když vím, že jste zase na svobodě a můžete sloužit. Prosím, počítejte se mnou, až budete plánovat příští křestní shromáždění. Prostudoval jsem si vaši knížečku o křtu, ta jediná z křesťanské literatury unikla Rudým gardám, když rabovaly náš dům.“

Byl to jediný výtisk brožurky Křest a Večeře Páně, jenž se zachoval!

17

ZA MĚSÍC po matčině smrti už byl Samuel schopen vytisknout „Křest a Večeři Páně“ společně s šesti dalšími brožurkami z Duchovní sbírky. Za pomoci cyklostylu také vydal svazek více jak stovky písní, z nichž asi třicet bylo jeho vlastních.

Mezitím mu přibýly hodiny angličtiny. Studenti projevovali

zájem o dramatické události nedávné minulosti svého učitele a byli otevření evangeliu. Pro ty, kteří si přáli zůstat, zakončil vyučování biblickým poselstvím.

Jako první uvěřila slečna Liou, jež později na Ta-ma-čan vedla nedělní školu. Přivedla svoji sestřenici, a ta se také obrátila. S těmito dvěma členkami se Samuel začal scházet k bohoslužbám.

Další dva studenti přijali Krista a 6. července 1980 pokřtil Samuel čtyři nové věřící v rameni proslulé Perlové řeky. Vybrali si odlehlé místo mimo město, pokud takové vůbec lze nalézt v zemi s víc jak miliardou lidí, kde se kromě hor nebo pustých pouští vyskytne soukromí venku pod širým nebem jen výjimečně. Zvědaví venkované je pozorovali se zájmem. Skupinka věřících se modlila za to, aby je nikdo z těch, kteří je viděli, neudal na policii, a aby to, co uslyší z evangelia jim otevřelo srdce. Tento křest byl první z mnoha dalších, jež se konaly venku pravidelně, protože obrácených přibývalo.

Od roku 1980 do roku 1982 vzrostl sbor z původních čtyř na víc jak třicet členů. Renovace domu Lambových byla nezbytná. Bylo nutné zbourat stěnu skladiště a přestavit zařízení tak, aby se tam vešlo aspoň padesát lidí. Velmi brzy byla při bohoslužbách všechna místa obsazena.

Jednou v pondělí přišel neznámý návštěvník. Neudal své jméno ani *tan-wej*. „Kolik lidí bylo na včerejších bohoslužbách?“ zeptal se.

„Přes čtyřicet,“ odpověděl Samuel.

„Takže to není domácí církev, ale minicírkev!“

Samuel mlčel.

„Byl jste propuštěn v roce 1978 na pět let podmíněně!“

Samuel stále mlčel.

„I kdybyste měl oficiálně zaregistrovaný sbor, vaše podmíněně propuštění vám nedovoluje být jeho kazatelem.“

„Nejsem duchovní,“ řekl Samuel. „Pouze sdílím se svými bra-

try a sestrami společenství a křesťanské učení. Je to naprosto soukromá záležitost. Nikoho neobtěžujeme.“

„Je to naprosto nelegální!“

„Nevím, kdo vás pověřil, abyste mne vyslychal, ale mohu vám říci, že jsem připraven vrátit se po třetí do vězení. Během svého dlouhého věznění jsem si byl jist, že se už nikdy na svobodu nedostanu, a že ve vězení zemřu. Nezáleží na tom, kde budu, až budu umírat, protože věřím, že přijdu rovnou do nebe.“

Inkvizitor odešel a Samuel odevzdal setkání Pánu.

Několik měsíců trpěl Samuel hroznými bolestmi způsobenými ledvinovými kameny. „Kameny nemohou vyjít. A budou se dál zvětšovat. Operace je nutná, čím dříve tím lépe,“ řekl mu lékař.

Ale Samuel váhal. Užíval léky, které mu lékař předepsal, pokračoval v práci a důvěřoval Velkému Lékaři, že se o jeho zdraví postará. K operaci nikdy nedošlo.

V září 1982 přišel do Kuang-čou Wang Ming-tao. „Potřebuji oční vyšetření, ale ve skutečnosti jsem přišel za tebou, drahý bratře,“ řekl Samuelovi. „Vzpomínám na evangelizační službu tvého otce v Kuang-čou v roce 1940. Jistě se teď raduje ve slávě, když vidí, jak stavíš na jeho základech.“

Během hodiny, kterou oba muži spolu strávili, vyprávěl pastor Wang Samuelovi o svém zatčení v roce 1955, o tom, jak podstoupil brutální vymývání mozku, až se vyčerpaný a zmatený pravděpodobně zřekl víry. Zpráva o tom se bleskurychle roznesla po celé Číně.

Když o chvíli později přišel k vědomí, trpce toho litoval a svým mučitelům řekl, že se jeho víra ve skutečnosti upevnila, a že chce zbytek svých dnů sloužit Pánu. Způsobilo to, že byl poslán do vězení, odkud se vrátil o dva roky později než Samuel.

„Písmo nám říká, že musíme být ,opatrní jako hadi a bezelstní jako holubice‘. Ale také si musíme být vědomi slov, kterými

apoštol Pavel napomíná Tita: „Tak mluv, napomínej a přesvědčuj se vším důrazem.“ A Filipenským píše: „Jenom vedte život hodný Kristova evangelia, v ničem se nestrachujte protivníků.“ Když sloužíme podle Božích podmínek, máme za sebou nebesa!“ připomínal Wang Samuelovi.

Pak ti dva spolu hovořili o nebezpečných útocích satanových proti věřícím v Číně a jejich vůdcům. Někteří z nich odpadli a přidali se ke kulturní revoluci. Byli mezi nimi i význační kazatelé. Ale Samuel a pastor Wang se radovali z mnohých, kteří zůstali pevní a věrní.

„Prožíváme v Číně dobu žně. Kéž se oheň, jež zde vzplanul, rozhoří po celém světě!“ dodal Samuelův host.

Když se spolu loučili, pastor Wang si dobíral Samuela: „O mně říkají, že jsem nepřítel státu číslo jedna. A Samuela Lamba z Kuang-čou považují za nepřítel číslo dvě!“ Srdečně se zasmál. „Víš, už mi bude skoro osmdesát. Brzy budu muset na odpočinek. Je čas, abys mne dohonil a převzal moji hodnost!“

Štěstí těchto společných okamžiků dodalo Samuelovu odhodlání a novou sílu. Samozřejmě tu nebyl ani náznak budoucího růstu nově začínajícího sboru. Nenapadlo ho usilovat o velikost Wang Ming-taa. Neměl ani ponětí o nepřátelství vládnoucí moci, dokonce nevěnoval žádnou pozornost Vlastenecké církvi.

Jednoho rána četl zprávu z 9. kapitoly Skutků o růstu církve a byl hluboce dojat: „A tak církev v celém Judsku, Galileji a Samaří měla klid, vnitřně i navenek rostla, žila v bázni Páně a vzrůstala počtem, protože ji Duch svatý posiloval.“ Kéž je to i moje služba, nebeský Otče,“ modlil se Samuel.

Tři měsíce po Wangově návštěvě doprovodil Samuel deset kandidátů křtu na odlehle místo u řeky, kde se konala křestní bohoslužba. „Byla lezavá zima a mezi těmi deseti byla jedna sedmdesátiletá žena. Ale naše srdce hořela Boží milostí a vzájemnou láskou, že nám to připadalo jako v červenci.“

Za několik dní zavolali Samuela na policii. Službu konající policista mu podal dokument se slovy: „Zde je oficiální uvědomění. Vaši ilegální církev teď navštěvuje víc jak sto lidí. V přímém rozporu se zákonem vydáváte knihy. Nedodržujete nařízení a vyhlášky. Okamžitě se všemi uvedenými aktivitami přestane.“

„Z jakého důvodu?“ zeptal se Samuel.

„Je to ilegální.“

Samuelovo srdce naplnila odvaha shůry a zdvořile protestoval: „Po celé Číně jsou stovky podobných domácích církví a na mnohých místech získaly od úřadů uznání.“

„Vaše církev je zcela zakázána!“

Po dobu šesti měsíců dodržovali nařízení aspoň navenek. Ve skutečnosti byl život sboru daleko rušnější než předtím. Církev byla oficiálně zavřená, ale členové přicházeli pro radu a do společenství. Obvykle přicházeli v malých skupinkách, ale někdy se sešlo i víc jak třicet lidí najednou. Samuel věděl, že jsou sledováni. Ale nezneklidňovalo ho to, spíš povzbuzovalo. Po večerech se brzy začala konat prozatímní neformální setkání a nikdo od policie ani žádný pozorovatel z Vlastenecké církve nepřišel. Uplynulo šest měsíců a členové sboru byli stále odvažnější. Počet lidí ve společenství při biblických hodinách i při bohoslužbách vzrostl.

„Nechtěl jsem být neposlušný, ale jednání a postoje úřadů byly tak nejasné,“ řekl Samuel. V prosinci byl pro jistotu vydán úřady příkaz církev zavřít, ale k jeho provedení nikdy nedošlo. Na Ta-ma-čan se opět opatrně obnovily bohoslužby. Odvážný byl nejen pastor, ale i členové.

Pak přišla sobota 28. května 1983. Samuela opět předvolali na policii. Příštího dne mělo končit jeho pětileté podmíněčné propuštění. Uvažoval nad tou časovou shodou. Byla to náhoda nebo záměr?

Úředník mu oznámil: „Jeden z našich policistů provedl kontrolu ve vašem domě a zjistil, že naše příkazy nedodržíte. Od dnešního dne nebudete mít žádné shromáždění, dokud nedostanete oficiální svolení! Rozumíte, pane Lambe?“ Jako už mnohokrát předtím Samuel podle Ježíšova příkladu mlčel.

Příštího rána byla neděle a konec jeho pětileté podmínky. Na bohoslužby přišlo víc jak padesát lidí. V pondělí Samuel čekal další návštěvu policie. Nepřišel však nikdo. Ani v úterý, ani ve středu, ani další dny. Příští neděli se opět sešlo víc jak padesát lidí.

„Cítil jsem za tyto lidi zodpovědnost. Protože jsem přes zákaz úřadů dál kázal a vyučoval, byl jsem v nebezpečí, ale stejně tak i moji posluchači. Co jsem měl dělat?“ říká Samuel.

Prosil Pána o moudrost. Žádal ho o naprosto jasné, neochvějné a nadpřirozené rozpoznání Božího nesouhlasu, bude-li dělat něco nesprávného. Úřady neměly zřejmě jasno v taktice. Možná se zmítaly mezi povinnostmi vykonavatele zákona a nátlakem Vlastenecké církve.

Bible nepochybně učí poslušnost vládní moci. Ale Písmo také nabádá lidi jako je Samuel Lamb: „Hlásej slovo Boží, ať přijdeš vhod či nevhod, usvědčuj, domlouvej, napomínej v trpělivém vyučování.“ Uvězněný apoštol Pavel také řekl: „Otevřela se mi zde velká a nadějná příležitost, ale také protivníků je mnoho.

„Veď mne, ó, Pane! Musím mít jasné rozpoznání převyšující můj vlastní rozum a úsudek,“ modlil se.

Když příští neděli stál před svým sborem, nebyl si ještě nikdy tolik jistý Božím vedením a souhlasem. Díval se na lidi jemu tak drahé, poslouchal jejich zpěv a s nepochybnou jistotou věděl, že bude dál jejich pastorem. Před lví tlamou musí pokorný beránek Lamb odvážně důvěřovat ve vedení a ochranu dobrého a velkého Pastýře.

Když měli zpívat závěrečnou píseň, řekl shromážděným, aby zpívali nahlas: „Tai sang čung!“

Stejně tak příští neděli. A další.

„Měli bychom trochu rozšířit byt,“ řekl Samuel Aj Ling. Krátce poté obyvatelé domů sousedících s Ta-ma-čan 35 dostali oznámení o demolici jednoho domu, aby se zde mohla postavit nová budova. Vzhledem k možnému ohrožení Samuelova domu, dostal Samuel odškodnění ve výši tří tisíc dolarů.

„Pán se postaral! Použijeme to k přestavbě!“ radoval se. To byl začátek růstu.

Ale také zpětných reakcí.

18

BEZEJMENNÁ církev. Takový název se asi nejlépe hodí pro skupinu věřících, jež se stala jednou z neznámějších domácích církví v Číně.

Sbor na Ta-ma-čan 35 fungoval bez oficiální registrace a bez oficiálního seznamu členů. Neměl žádnou správní radu, žádné kluby manželských dvojic, ani pánská sdružení nebo kroužky šití, žádné nábory členů nebo vybírání peněz. Ani výroční shromáždění se nekonala.

Jeho jediným cílem bylo společně se modlit, zpívat a třikrát do týdne si poslechnout devadesát i více minut tradičního evangelikálního kázání a vyučování. Návštěvnost stále stoupala a církev brzy vyplnila všechny další prostory, vzniklé přestavbou.

„Kéž by jen byly Rudé gardy minuly náš dům, mohli jsme mít přízemí i poschodí,“ posteskl si Samuel sestře.

„A ještě strýcův dům, který také zkonfiskovali,“ dodala Aj Ling.

Jednoho dne přehlížel, jak postoupila přestavba jejich domu a vystoupil až do podkroví. Když se díval na konstrukci půdního

prostoru, uvědomil si, že je úplně volný, bez zdí a podpěr. Co kdyby...

Přednesl svoji myšlenku sestře a starším sboru. Když zvednou střechu a vybudují třetí poschodí, získají modlitebnu téměř jednou tak velkou, jako jsou přestavěné prostory v druhém poschodí.

„Ale dostaneme povolení městského úřadu?“ zeptal se jeden starší.

„Požádáme o stavební povolení. Uvedu, že sestra a já chceme rozšířit byt. Budou-li se ptát proč, řeknu jim pravdu a následky vložím do Božích rukou.“

Samuel svolal celý sbor, aby záležitost podpořili na modlitbách, a vydal se na okresní stavební úřad v Kuang-čou, kde snadno získal úřední povolení. Sbor byl jako zelektrizován. Se zápallem charakteristickým pro všechny stavební programy, ať jsou kdekoliv, věnovali členové sboru svůj čas i peníze a zároveň začali držet modlitební stráž.

„Věděli jsme, že pro bezpečné umístění tří set lidí musíme postavit poschodí s dostatečnými zátěžovými parametry. Stavitel potřeboval proto ve zkonfiskovaném přízemním podlaží zapustit do země ocelové nosníky.“

„Protože jsme už neměli právo užívat toto podlaží, znovu jsme se modlili,“ vzpomíná Samuel. „Pak jsem šel podruhé na městský úřad.“

Povolení získali za tisíc dolarů. Pastor Lamb vypráví návštěvníkům: „Právo vstupu a užívání našeho vlastního majetku nás stálo tisíc dolarů!“

Na sklonku roku 1983 byla pracovní skupina připravena dělat betonové podlahy. Ale ve středu 10. října časně ráno probudilo Samuela řinčení kovové bezpečnostní mříže na venkovním schodišti. Tápavě došel ke dveřím, rozsvítil a díval se dolů. Za mříží ve tmě stálo asi deset mužů. „Otevřete!“ dožadovali se.

„Kdo jste?“ chtěl vědět Samuel.

„Věrní občané Číny, sloužící vlasti při odstraňování nelajálních občanů.

Samuel s váháním odemкнуl mříž. Nebyl si jist, zda to není banda lupičů. Ale ani na venkovských cestách se zloději nepotulují v tak velkém počtu.

Když se pozorně zadíval na noční návštěvníky, viděl, že jsou všichni v uniformách, že to jsou policisté. Vešli do domu, jako by měli akci už předem nacvičenou. Jako vojáci na manévrech převraceli nábytek, otevírali zásuvky a skříně, sebrali Bible, zpěvníky a křesťanskou literaturu.

Zase jako za Rudých gard.

„Máte povolení k prohlídce?“ protestoval Samuel. Od uvěznění neblaze proslulé skupiny čtyř, vedené Ťiang Čching, vdovou po Mao Ce-tungovi, k domovním razím nedocházelo, a když, tak jen velmi zřídka. „Mohu vidět povolení k prohlídce?“ připomněl Samuel mírně.

Odpovědí na jeho otázku bylo ticho, přerušované šustotem vetřelců, prohledávajících dům centimetr za centimetrem. Zabavili všechny Bible a zpěvníky, přes osm tisíc cyklostylovaných křesťanských traktátů, zesilovač, magnetofon a asi dvě stě čtyřicet magnetofonových pásků. Odnesli také krabici tužek.

Velitel skupiny načmáral potvrzení a podal ho Samuelovi. Za deset dní Samuela předvolali k výslechu. „Musíte donést potvrzení o svém majetku,“ stálo v obsílce.

Výslech byl víc než stejný. Potvrzení mu zabavili a ukradené věci už nikdy neviděl. Ale dovolili mu vrátit se domů ke službě. Avšak to, co právě prožil, ho mátló a vyvolávalo v něm pocity marnosti. Je to předzvěst budoucnosti?

Opatrně sezval sborovníky. Přišli s radostí a rozhodností. Díky jejich neúnavnosti pokračovala práce na rekonstrukci a stavbě

dál. V úterý 29. dubna 1983 byla ukončena se slzami radosti a korunována chvalami.

Brzy bylo našlapáno – tři sta, čtyři sta a více návštěvníků naplnilo modlitebnu a rozšířené místnosti v druhém poschodí. Ať bylo počasí bouřlivé nebo krásné, návštěvnost se neměnila. Instalovali také místní rozhlas, aby mohli přenášet kázání z modlitebny v horním poschodí dolů do přízemí. Vyrobili lavice, sedadla na chodby a sklápěcí sedátka pro ty, kteří seděli na schodech.

Žádná americká záchranná misie by nenabídla svým posluchačům z ulice tak ubohé prostředí. A přece žádný sbor kdekoliv na světě, byť s komfortem sebeluxusnějším, se nemůže pyšnit vědomím, že studenti, lékaři, právníci, učitelé i dělníci přicházejí do shromáždění o hodinu dřív, jen aby dostali dobré místo. Protože se všichni na bohoslužby do domu nevejdou, opakuje se nedělní kázání ve středu a v sobotu večer znovu.

Za letních měsíců bývá nesnesitelné horko, proto cirkulaci vzduchu zajišťuje řada ventilátorů. O klimatizaci nikdy neuvažovali.

Při bohoslužbách nebo osobních setkáních neustále přibývají nově obrácení. Církev má stálý příliv žádostí o křest. Jedna věc je pokřtít pár nových křesťanů kdesi u řeky, ale něco jiného je pravidelně křtít desítky lidí.

Jednou odpoledne přišel za Samuelem jeden muž ze sboru a zeptal se: „Kolik kandidátů čeká na křest?“

„Přes třicet,“ odpověděl mu Samuel.

„Není to příliš velké riziko křtít tak velké skupiny na veřejnosti?“

„Někteří kandidáti jsou občas nervózní, ale většinou jsou plní odvahy a chtějí být pokřtěni na svědectví před neznámými lidmi,“ odpověděl mu Samuel.

„Ale křty venku jsou asi zakázané.“

„Musíme to poručit do Božích rukou. Křest je přímý Boží pokyn. Na prvním místě musíme poslouchat Boha. O následky se nestarejte.“

Muž pokračoval: „S některými jsme o tom hovořili. Myslíme si, že bychom mohli udělat skládací gumový bazén a mít křty v naší nové modlitebně.“

Tato nová možnost Samuela naprosto zaskočila, ale ihned získala jeho souhlas. Při slavnostním otevření baptisteria bylo pokřtěno třicet osm lidí.

Církev na Ta-ma-čan 35 rostla a její členové předávali poselství evangelia dalším. Brzy byl ustanoven druhý sbor domácí církve ve čtvrti na periferii města. Jak se postupně služba rozšiřovala, vznikaly další domácí církve.

„Čínská církev je v mnohém jako tělo Kristovo Nového Zákona,“ vysvětluje Samuel. „Duše hledající záchranu nepřicházejí z křesťanského prostředí. Jsou to lidé s pohanskými a často s ateistickým kořeny. Nemají základní křesťanskou výchovu a ani nebyli pod křesťanským vlivem. Je velice nepravděpodobné, že by někdy slyšeli nějaký verš nebo příběh z Bible. Když se znovuzrodí, většina z nich se musí učit těm nejprostším základům biblické víry.“

K takovým přichází svrchovaný Bůh a na potvrzení biblických pravd činí zázraky. To je případ čínských domácích církví. Členové církve zakoušejí zvláštní projevy nadpřirozené Boží moci. Například sbor na Ta-ma-čan byl několikrát svědkem vymítání démonů. Pastor a starší jsou voláni k nemocným domů, a tak většinou dochází k uzdravení doma v soukromí. Mnohá uzdravení a obnovení přijali lidé sami bez prostřednictví pastora, starších nebo jiných věřících. Je důležité, že tyto zázraky působí na lidi zatvrzele vzdorující a odmítající věřit, ti pak vydávají své životy Ježíši a přijímají křesťanskou víru.

Jedna žena kolem padesáti let onemocněla. Společně se svým

manželem a členy sboru na předměstí Kuang-čou se léta modlila za své syny a dcery, aby uvěřili a stali se křesťany. Ale děti se vydaly na bezbožnou cestu a jevily pramalý zájem o víru svých rodičů.

„Ať je cena jakákoliv, než zemřu, musím vidět, že jsou moje děti spasené,“ říkala zarmoucená žena manželovi.

Její zdravotní stav se rychle zhoršoval, až úplně ochrnula. Byla tváří v tvář smrti. Rodina se shromáždila kolem jejího lůžka a všechny děti se s ní loučily láskyplnými slovy.

„Chci se s vámi se všemi setkat v Božím království,“ snažila se říci s námahou.

Noc pokročila a žena upadla do komatu. Těsně před rozedněním očividně zemřela. Tělo leželo ztichlé, bez dechu a pulzu a pomalu začínalo chladnout a tuhnout. Truchlící manžel klekl na kolena vedle ženiny postele a volal k Pánu. Vyznával svoji víru a prosil Boha za odpuštění, že nebyl pro své děti příkladem, který by chtěly následovat. Děti byly přemoženy upřímností otceva vyznání a zasáhlo je, že porušil čínské tradice a v jejich přítomnosti padl na kolena, a tak se ponížil, že poklekly vedle něho.

„Ó, Bože,“ odpusť nám hříchy, abychom se mohli s matkou setkat v nebi, modlil se jeden ze synů.

„Kéž by matka ještě mohla žít, aby byla svědkem našeho pokání,“ dodal druhý.

V tom okamžiku se domněle mrtvá matka posadila! „Mám hlad, můžete mi donést trochu rýže?“ řekla tiše.

Jeden pekingský lékař popsal podobnou událost. Sám osobně podepsal úmrtní list muže, který se o několik hodin později posadil, najedl a rozmlouval se svou rodinou.

Když se lidé na tyto zázraky ptali Samuela, odpovídal: „Zázraky se dějí podle Božího úradku, nejsou naší záležitostí. Je to zvláštní fenomén, který si Bůh používá, aby byl mementem ate-

ismu a posilou církvi. Nevedeme polemiky s těmi, kdo mají teologické problémy, týkající se uzdravování. Nepořádáme veřejná uzdravovací shromáždění. Ale když lidé potřebují, přicházíme k Pánu a žádáme ho, aby na nás vylil svou moc. Modlíme se především za jeho vůli. K uzdravení dochází většinou v soukromí, nikdy ne demonstrativně na veřejnosti. V čase nouze volají lidé ve svých domovech společně se svými přáteli k Bohu a on na jejich modlitby odpovídá!“

Milovaný pastor žil sám den ze dne z milosti Velkého Lékaře. Zeptá-li se ho někdo na chronickou slabost, způsobenou lety na dole, okamžitě změní téma hovoru. Navenek překypuje energií, ale je na sebe opatrný. Každé odpoledne si na hodinku zdírmne a ten rituál se jen zřídka mění.

„Bůh mi dává sílu, kterou potřebuji,“ říká. Denní péče Velkého Lékaře je pro Samuela stejně zázračná a významná, jako některá převratná uzdravení.

Téma uzdravování se v Samuelových kázáních objevuje jen vzácně. Jeho teologie i způsob služby je zcela tradičně evangelikální.

„Není třeba se honit za zázraky. Stačí naše víra. Vírou spočíváme na Božích zaslíbeních a necháváme ho rozhodovat, co je pro nás nejlepší,“ říká Samuel. Když byl uvězněný mezi temnými stěnami uhelného dolu, neseslal Bůh zemětřesení, aby se zdi rozestoupily a Samuel mohl vyjít na svobodu, a místo toho mu dal víru přijímat vše, co dopustil, aby se v jeho životě stalo.

Samuel věřil, že někdy je Bůh daleko víc oslaven nemocí a chudobou než zdravím a bohatstvím. Jedna žena byla přes dvacet let upoutána na lůžko, nebyla uzdravena, ale mocně sloužila svými přímluvnými modlitbami. Jen Bůh ví, kolik lidí prostřednictvím jejích modliteb uvěřilo. I Samuel spoléhal na její každodenní přímluvy.

„Uvědomuji si, že mnoho křesťanů na Západě je bohatých.

Ať jim Pán žehná. Nezávidíme jim jejich podmínky, jen se modlíme, aby v centru jejich víry stálo víc duchovní bohatství než pozemské. Náš Pán Ježíš nás napomíná, abychom hledali nejprve království Boží. Je stejně špatné mít málo a naříkat, jako mít hodně a dovolit, aby se bohatství stalo příliš důležitým,“ pokračuje Samuel.

O kontroverzních teologických postojích říká: „Naším úkolem je získávat duše a vést křesťany k učenickému životu. Vyhýbáme se protichůdným naukám. Vždyť je tak snadné dostat se do dogmatických sporů s jinými a ztratit pravý smysl Bible – že veškeré Písmo je vdechnuté od Boha a je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu. Pokud nás naše chápání Bible nevede k větší lásce a toleranci vůči druhým, pak jsme nepochopili podstatu jejího poselství!“

Samuel ve svých kázáních kladl důraz na očistění a naplnění Duchem svatým. Sbor na Ta-ma-čan byl svědkem mnoha naplnění Duchem. Samuel učil, že křesťané přijímají Ducha svatého se spasením. K očistění a naplnění dochází později a záleží na touze věřícího žít co nejlepší křesťanský život.

Dohled Vlastenecké církve v oněch dnech růstu a požehnání byl opět zřetelný. „Často jsme ve shromáždění vídali neznámé lidi, kteří přišli na bohoslužby slídit, a jak bylo nádherné, když k nim promluvil Pán a způsobil, že viděli naše skutečné záměry.

Někteří lidé opustili Vlasteneckou církev a připojili se k domácím církvím na různých místech Číny. Ať byly úmysly vedoucích, jako byl Samuel Lamb, sebelepší, obvinění z přetahování členů prohloubilo rozpory mezi Vlasteneckou církví a domácími skupinkami. I v těch nejtěžších letech rostla společenství domácích církví mnohem rychleji než sbory Vlastenecké církve.

V osmdesátých letech však sbory domácí církve působily

převážně v ovzduší velké nejistoty. Tenká nit tolerance mohla být kdykoliv přetržena pouhým rozmarem a na jejich hlavy by pak dopadl nevybíravý meč represí. Samuel Lamb měl brzy tento meč pocítit.

Jednoho rána stál na schodech na Ta-ma-čan 35 policista a chtěl mluvit s *muk si*.

„To jsem já,“ odpověděl mu Samuel.

Policista letmo přehlédl přestavěné druhé poschodí a stoupal do dalšího patra. Samuel šel za ním. Policista beze slov obhlížel modlitebnu, Samuel stál za ním a modlil se.

„To je ilegální, církev bez registrace. Okamžitě ji musíte zavřít pro veřejnost.“

„To nemohu,“ odpověděl Samuel co nejlaskavěji. „Je to Boží dílo. A Bůh mne povolal, abych se o ně staral.“

„Nemáte na vybranou. Skončete, jinak ponese te následky.“

Na okamžik se dívali jeden na druhého, policista neoblomně, Samuel odhodlaně. Pak Samuel pomalu řekl: „Pane, přeji si být občanem dodržujícím zákon. A vybízím k tomu i své lidi. Ale činnost zastavit nemohu, protože je to Boží dílo.“

„Pak ponese te následky!“

„Pro kázání evangelia Pána Ježíše jsem prožil víc jak dvacet let ve vězení,“ odpověděl Samuel. Odmlčel se, protože si uvědomoval naléhavost, s jakou musí vážit každé slovo. Pak dodal: „Jsem připraven do vězení se zase vrátit.“

Policista byl překvapen pastorovou odvahou, chvíli otálel, pak se otočil a beze slova vyšel z budovy.

Už se nikdy nevrátil.

V RANNÍM vydání Washington Post z 19. listopadu 1988 se objevil třísloupcový článek o práci na Ta-ma-čan s fotografií Lien

Sien-kaa, což je čínské jméno Samuela Lamba. Článek hovořil o nátlaku vládní moci a Vlastenecké církve, o Samuelově vytrvalém odporu a o vlivu prominentních návštěvníků na další existenci sboru. Daniel Southerland v článku píše: „V letech 1983 až 1986 se sbor v Kuang-čou a jeho okolí rozrostl zhruba na tisíc tři sta členů.“ V těchto letech Čína měla za sebou dekádu let přísně střeženého soukromí a pomalu otevírala světu dveře, aby přišel a viděl. Nejprve to byla „ping-pongová“ diplomacie, pak přišly prezidentské návštěvy a za nimi davy turistů.

Mezi návštěvníky byl i vysoce vážený odborník na čínskou otázku David H. Adeney, jehož kniha *The Church's Long March* otevřela oči mnohým, aby viděli „novou“ Čínu. Svým osobitým stylem stručně napsal: „V nejpčetnějším národě světa si Bůh vzbudil pozoruhodného křesťanského svědka.“

Dr. James H. Taylor, který v té době stál v čele Zámořské misijní společnosti (dříve nazývané Vnitročínská misie, založené jeho pradědečkem J. Hudsonem Taylorem), také velmi intenzivně cestoval po Číně. Návštěvy dr. Taylora byly velice přísně sledovány. Při jedné příležitosti byl dokonce zatčen a týden vyslýchán. Vládní úředníci věděli, že Taylorovo jméno je mezi křesťany v celé Číně chováno ve velké úctě. Je zajímavé, že se jeho výslech stal příležitostí ke svědectví. Návštěvy dr. Taylora zřetelně dokazovaly jeho zjevný zájem o navázání vztahů s čínskými křesťany na základě přátelství, a ne autority. Ačkoliv pravidelně navštěvoval shromáždění Vlastenecké církve a zachovával si neutrální postoj, zajímal se o domácí církve víc než pouhý pozorovatel. A posluchačům na různých místech světa říkal: „Hudson Taylor by byl šťastný, kdyby viděl, že je v čínském vnitrozemí takové množství nádherných společenství. To byla jeho vize – zasáhnout nedotčené vnitrozemí!“

2. ledna 1986 pastora Lamba navštívila zaměstnankyně Bílého domu paní Sundsethová a oficiálně mu předala pero od

Ronalda Reagana se slovy: „Mám vám vyřídit od prezidenta Reagana, abyste se za něho pomodlil, kdykoliv budete toto pero používat.“

O rok později se na Ta-ma-čan zastavili další členové týmu Bílého domu a přinesli pozdravy a upomínky od prezidenta Reagana a viceprezidenta George Bushe. Od té doby mezi Samuelovy nejmilejší poklady patří Bible podepsaná Ronaldem Reaganem. Nevyslovený, ale zřetelný vliv na postoje čínské vládní moci vůči Samuelu Lambovi měl stálý zájem Georga Bushe, zvláště když se stal prezidentem.

Den po návštěvě z Bílého domu přišel na bohoslužby na Ta-ma-čan 35 Billy Graham s manželkou. Protože v Číně mohou cizinci kázat zřídka, vyřídil pouze ve shromáždění pozdravy. To, co zde zažil, na něj zapůsobilo tak, že později použil Samuela Lamba a jeho sbor pro vysílání Čínské evangelizační společnosti Billy Grahama, vysíláném v Severní Americe.

5. června 1988 proběhla návštěva astronauta Jamese Irwina. K poslechu kázání pastora Lamba na téma „Uvažuj o nebi“ a astronautova svědectví o bohoslužbě na Měsíci se sešel ohromný dav lidí. Jim si chvíli důkladně prohlížel drobného Samuela a pak vtipně poznamenal: „Mohl byste se připojit k vesmírnému programu, pastore Lambe, máte právě tu správnou velikost.“

K seznamu významných osobností, které navštívily Ta-ma-čan, lze připojit stálý proud křesťanů z Evropy, Severní Ameriky a z ostatních částí Asie, zvláště z Hongkongu.

Jedna významná vedoucí osobnost z Hongkongu řekla: „Bůh si používá pastora Lamba, aby nám pomohl připravit se na rok 1997, kdy Hongkong bude navrácen pod čínskou vládu. My křesťané v Hongkongu trpíme stejnými materialistickými chorobami jako křesťané v ostatních bohatých zemích. Tak snadno upadáme do reptání a stýskání. Až se Hongkong vrátí pod nadvládu Číňanů, budeme možná zakoušet radost a duchovní

hojnost, jakou jsme ještě nikdy předtím nepoznali – snaží se nás utěšit pastor Lamb.“

Jaké asi byly postoje vládní moci a pozorovatelů z Vlastenecké církve, když viděli příliv návštěvníků, ukázal 5. srpen 1988, první den z mnoha dalších, které Samuel strávil v přítomnosti kuang-čouské policie a představitelů Vlastenecké církve.

Na prvním sezení mu ukázali leták vydaný Okresním výborem v Kuang-čou, na němž byla podrobně vypsána „Třicet tři pravidla a vyhlášky pro náboženské skupiny“. V článku devět stálo: „Shromažďovací místa používaná k náboženským aktivitám musí být na místních úřadech zaregistrována pod Vlasteneckou církví.“

„Je to dost jasné, ano?“ zeptal se policista, který měl službu.

„Pane, ve vši účtě bych si jako čínský občan dovolil připomenout, že podle mého mínění jsou mnohé z těchto bodů v protikladu s duchem náboženské svobody, vyjádřené v čínské ústavě.“ odpověděl Samuel.

„Bible učí, že křesťané mají poslouchat vládu.“

„To se vztahuje na daně a občanské záležitosti, pane. V duchovních záležitostech nemáme jinou možnost než poslouchat Boha.“ Pak Samuel odvážně dodal: „Proto bylo v minulosti mučednictví tak časté. Protože když lidský zákon byl v rozporu s Božím, křesťané poslouchali Boha.“

Policista sebou trhnul, pak zvedl leták s vyhláškou a řekl: „Vyvěsíme ho ve vašem okolí. Jste zodpovědný za to, že dáte pokyny členům své organizace, aby ji dodržovali.“

Sdělovací prostředky v Hongkongu se dozvěděly o tomto setkání a telegraficky a přes satelit o něm rozeslaly do celého světa zkreslenou zprávu. V přehledu zpráv bylo mylně uvedeno, že pastor Lien Sien-kaio byl zatčen a uvězněn, a že tři sta členů jeho sboru, kteří přišli a dožadovali se jeho propuštění, si pak svého milovaného pastora odvedli zpět na Ta-ma-čan.

„Jsme vděční novinám, rozhlasovým a televizním stanicím za publicitu, kterou po celém světě našemu sboru poskytly,“ řekl Samuel příteli ze Západu, který ho krátce po incidentu navštívil. Pak se pousmál a dodal: „Ve skutečnosti mě ten den přišli čtyři moji spolupracovníci pozvat na oběd, nic víc se nestalo.“

1. září 1988 byl Samuel opět předvolán. Setkání bylo krátké a strohé. „Dostal jste příkaz dodržovat vyhlášku nebo ukončit činnost,“ připomenul mu policista. Samuel mlčel. Policista ostře dodal: „Teď nemáte jinou možnost než zavřít sbor.“

„Podle ústavy zákony této země dodržuji.“ Samuel volil slova velice opatrně.

„Vyhláška byla vydána Vlasteneckou církví!“

Samuel si byl vědom Boží blízkosti, jež byla jeho každodenní oporou od doby ještě před uvězněním. Zároveň pocítil prchavý záchvěv znuđenosti, jako kočka, pohrávající si s myší.

„Pane, předpokládám, že Vlastenecká církev je povinna působit v mezích daných ústavou stejně, jak se to očekává ode mne a mého sboru.“

Sezení bylo okamžitě ukončeno.

V pátek 9. září strávil Samuel část dne ve své miniaturní kanceláři nad stránkovými korekturami. Jeden z jeho spolupracovníků mu přišel oznámit: „Jsou tu dvě ženy a chtějí se s vámi setkat. Jsou to úřednice státní správy.“

„Ach, ne! Co je to zas?“ zabručel Samuel.

„Říkal bych pořád totéž.“ „Zdají se být zdvořilé a ujistily mne, že tě příliš dlouho nezdrží.“

Samuel je chtěl odmítnout, ale věděl, že musí jednat moudře. A také nechtěl vypadat nesnášenlivě. Přivítal obě ženy slovy: „Nemáte-li pro mne nic nového, poprosím svoji pomocnici, sestru Wang, aby se vám věnovala.“

Samuel se vrátil ke své práci a jeho spolupracovnice strávila celou hodinu objasňováním práce na Ta-ma-čan, jak zvěstují

evangelium, jak vyučují a povzbužují křesťany, aby žili příkladným životem. Návštěvnice byly stále netrpělivější.

„Přišly jsme sem s pokyny promluvit si s *muk si*. Je to v jeho zájmu a je to pro něj nesmírně důležité.“ Sestra Wang neochotně zavolala Samuela.

„Máme vám vyřídit, že když se zaregistrujete, můžete si vybrat některou z velkých církevních budov.“

„Nechci být nezdvořilý, ale musím vám říci, že jsem poslušný toho, co je podle Bible Boží vůle. Nemám zájem o žádné takové lákadlo, které byste mi chtěly nabídnout.“ Pak návštěvnice opustil a vrátil se ke své práci.

Během následujících týdnů se roznesla zpráva, že se pastor Lamb ztratil. Údajně ani jeho nejbližší spolupracovníci nevěděli, kde je a co se s ním stalo. V Hongkongu se setkal jeden americký pastor s pastorem z Německa a rozhodli se, že zprávy, které slyšeli, prověří.

„Našli mne zdravého, živého a šťastného, že mám tolik práce ve službě Pánu,“ řekl později Samuel. A svým zvláštním způsobem dodal: „Myslím, že bych se měl cítit poctěn, když se zprávy o mém zdraví dostanou tak daleko.“ Pak ale zvažněl: „Opravdu děkuji Bohu za všechny, kdo o naší práci vědí a modlí se za nás.“

Na čtvrtek 7. prosince dostal Samuel opět úřední předvolání. „Předložili mi finanční záležitosti,“ řekl potom svým spolupracovníkům a starším. „Jaký je váš plat? Kolik dáváte lidem v nouzi?“

„Co jsi jim řekl?“ ptali se.

„Obrátil jsem otázku financí proti nim. Pastoři Vlastenecké církve dostávají podporu ze zámoří. Bydlí v domech po misionářích. Kostely stavějí za cizí dolary a posílají děti do zámoří na studia. A já? Svůj vlastní dům jsem upravil na církevní budovu. Moje děti i vnuci zůstali v Číně. Když jsem byl naposledy v roce 1950 v Hongkongu, nabízeli mi výhodné místo v semináři.“

A i když jsem věděl, že budu pravděpodobně zatčen, vrátil jsem se do Kuang-čou. Nikdy jsem proti vládě nemluvil. Vždy jsem působil na své sborovníky, aby byli dobrými občany. Pak jsem se jich zeptal, v jakém smyslu nejsem dost vlastenecký.“

„A co bylo dál?“

„Zase jedno krátké sezení.“

28. prosince byl Samuel předvolán ještě jednou. Řekli mu: „Nesmíte už vydávat cyklostylované publikace. Nemáte povolení zabývat se obchodní činností.“

„Obchodní, pane?“ zeptal se Samuel. „Naše kazety a publikace neprodáváme. Jsou rozšiřovány zdarma.“

„Peníze musí odněkud přicházet,“ trval na svém policista.

„Členové sboru prodávají své vlastní věci.“

„Nebudete nám věčně vzdorovat!“ pohrozil policista. „Zdá se, že jste zapomněl na to, co se stalo v minulosti, když jste se postavil proti vládě!“

„Nic, co by bylo v rozporu s ústavou neděláme, nedělali jsme a dělat nebudeme!“

Když se toho večera Samuel vracel na Ta-ma-čan 35, nemohl se ubránit, aby si potichu nezpíval:

*Jako koroubev je nad námi jeho láska,
jako meč máme Slovo Boží.*

*Jdeme po cestě svatých,
za vítězného křiku.*

*S vírou se nebojíme žádné smrti,
jež se přežene přes bitevní pole.*

*Víra, která porazila smrt,
je stále naším jasným štítem.*

I KDYŽ čínské domácí církve měly omezené možnosti komunikace a vzájemného posilování, byly spojeny neviditelnou sítí do požehnaného společenství. Podobně jako Pavel a Barnabáš putovali čínští evangelisté a učitelé od církve k církvi. Také pošta v Číně dobře funguje, i když korespondence je vedena velmi opatrně.

Ke konci osmdesátých let se Samuel stal jakýmsi „biskupem“ domácích církví, vůdcem stáda, apoštolem a patriarchou. Ve shromážděních domácích církví se zpívaly jeho písně. Mezi věřícími kolovaly tisíce jeho brožurek, poslouchaly se jeho kazety a předávaly se dál – z Kchun-mingu dolů do Chai-nanu, nahoru do Fu-čou, na druhou stranu do Chan-kchou a dál až do Si-anu. Stovky pastorů domácích církví a jejich členů od severu k jihu a od východu až na západ viděly v Samuelu Lambovi svůj vzor.

Také přívrženci Vlastenecké církve k němu vzhlíželi. Mnoho pastorů z víc jak pěti tisíců státních sborů Vlastenecké církve souhlasilo se Samuelovým poselstvím a příkladem. Navzdory těžkostem a utrpení, které Vlastenecká církev působila lidem, jako byl Samuel Lamb, muselo se vedení Vlastenecké církve znovu a znovu zabývat významem domácích církví.

Od mnoha lidí, kteří přijížděli do Kuang-čou pro vedení a vyučení, se Samuel dovídal o domácích církvích na různých místech Číny. Církve na rigidním severu se scházely k bohoslužbám ve velké nejistotě a vždy se strachem z možných represí.

Samuelův příklad přitahoval stálý proud čínských křesťanů, putujících do Kuang-čou a vyhledávajících pokorně dynamické místo na Ta-ma-čan 35. Jednou do modlitebny přišel jeden inženýr z malého města na hranicích s Mongolskem a vypravoval: „Věřící v naší oblasti stále čelí pronásledování. Mnozí se schá-

zejí v jeskyních. Moje žena a já jsme na jedné takové bohoslužbě byli pokřtěni. Bylo tam přes třicet křtěných a téměř dvě stě dalších křesťanů. Víme o další vápencové jeskyni, kde se každou neděli scházejí stovky věřících.“

Podle jiné zprávy křesťané z jednoho společenství vstávají hodiny před rozedněním, potichu pospíchají na odlehlý hřbitov, kde pak mohou mít nerušeně bohoslužby. Jiní věřící putují do hor a tajně se zde scházejí k modlitbám a obecnství.

„Křesťané zákon neporušují, když se scházejí k bohoslužbám. Podle stávajícího zákona se lidé mohou k bohoslužbám scházet svobodně. Zákon říká, že máme právo na víru, takže jsou to úřady v severní Číně, kdo porušuje zákon, ne ti lidé,“ říká Samuel.

Zákon však nepokrytě zakazuje otevřené svědectví. Křesťanům není dovoleno navázat kontakt s jinou osobou (samozřejmě že taktně) a vybídnout ji, aby se stala křesťanem. I když se někteří křesťané za takový čin dostali do vězení, lidé svědčí dál.

Jak už bylo řečeno, Čína je právní stát. V době revoluce – jakékoliv revoluce a na kterémkoli místě – se objevuje bezpráví a nespravedlnost, které někdy převládají. Lidé ze Západu dělají chybu, když poukazují na údajné krutosti příslušníků vládnoucí moci, aniž by přiznali, že byli mezi nimi mnozí, kteří jednali spravedlivě.

V osmdesátých letech jedna uznávaná západní agentura cestovala po Číně ze stanoviště v Hongkongu a prováděla tříletý průzkum. Může se zdát neuvěřitelné, ale průzkum odhaduje, že v průběhu těchto tří let se stalo křesťany víc jak dvacet tisíc lidí denně! Devadesát devět procent těchto obrácených bylo zasaženo životním stylem svědčícího křesťana – laika. Ačkoliv sedm milionů obrácených se zdá být astronomickým číslem, ve srovnání s obyvatelstvem Číny o počtu 1,1 miliardy není nárůst tak velký. Při této rychlosti by trvalo sto padesát let, než bude celá Čína křesťanská.

Ale statistiku nechme stranou. Růst křesťanské komunity v Číně je neobyčejný. Ku příkladu křesťané na severu Číny se nenechali zlomit odporem vládnoucí moci a projevují neuvěřitelnou horlivost v šíření evangelia.

Několik mužů v jednom městě na severu Číny vzalo doslova napomenutí z podobenství „jděte za lidmi mezi cesty a k ohradám a přinuťte je, ať přijdou“ a začali vydávat svědectví. Oslovovali neznámé lidi přímo bez obalu slovy „všichni zajisté zhřešili a jsou daleko od Boží slávy“ a „mzdou hříchu je smrt, ale darem Boží milosti je život věčný v Kristu Ježíši, našem Pánu“. Když je místní policie vyzývala, aby přestali, varování ignorovali. Policie se pak snažila umlčet je bitím dlouhými biči. Muži přestáli bití a začali zpívat. Policie a shromážděný dav na ně užasle hleděli.

*Můj Spasitel umíral na kříži
Syn Boží tam byl ukřižován*

Čchen Čchao, jeden z potrestaných mužů začal zpívat ze všech nejhlasitěji, když došli ke slovům

*Kéž bych mohl spolu nést a pocítit
ty kruté rány, jež probodly jeho ruce!*

Policie poručila mužům, aby vstali a šli domů.

Čchen Čchao později řekl své ženě: „V srdci jsem měl opravdovou radost z Pána! Pomysli, bezvýznamný a neznámý Čchen Čchao trpí ke slávě našeho Spasitele! Musíme tam jít znovu!“ A za týden skutečně šli.

Tentokrát dorazil větší oddíl policistů. Všichni hrozivě třímali biče a ihned rychle obklíčili ilegální svědky. Muži opět stejně radostně začali zpívat o Kristově utrpení, Čchen Čchao nejhlasitěji ze všech. Policejní seržant, který akci řídil, se na

Čchen Čchaa rozzuřil. Srazil zaníceného muže k zemi a začal ho bít holí.

„Bůh vám žehnej! Bůh vám žehnej a zachraň vaši ztracenou duši!“ zvolal Čchen Čchao.

Muži se odvážili vyjít ke svědectví po třetí. Policie dostala hlášení. Když policisté opouštěli policejní stanici s bičí v rukách, seržant si vybral pořádně dlouhý, spíš hůl než bič. Když dorazili na místo, seržant šel hned přímo na Čchen Čchaa. Udeřil ho vši silou zezadu přes šíji. Čchen Čchao téměř ztratil vědomí. Otočil se a stačil se ještě slabě usmát. Seržant mu zasadil další nemilosrdnou ránu do zad a Čchen Čchao se zhroutil na zem.

„Chvála Bohu!“ volal přes hrůzná muka Čchen Čchao.

„Ať nikoho nezabijete,“ napomínal tlumeným hlasem jeden z policistů.

„To je jediná možnost, jak tomuhle zavřít hubu!“ odpověděl seržant.

Když přátelé prohlíželi Čchen Čchaa, jeden z nich vyjel: „Jeho záda! Přerazili mu páteř!“

Poraněný muž byl při vědomí, když ho jeho přátelé nesli domů. Nepřestával chválit Boha a děkovat mu za privilegium tak velkého utrpení.

Jeho žena doma přihlížela, jak ho opatrně pokládají na postel. „Děkuji ti, Pane!“ stále znovu volal. „Děkuji ti! Děkuji ti!“ Najednou všichni uslyšeli zřetelné, hlasité prasknutí, jako by o sebe narazily dva kameny.

Čchen Čchao okamžitě ztichnul. Pak se posadil, oči dokořán, rty hledají slova, rukama si ohmatává záda. Jeho žena se mu v tom snažila zabránit. „Ne, tchaj-tchaj!“ protestuje Čchen Čchao.

Pak se náhle postavil vedle postele a volal: „Ježíš mi to spravil! Moje záda! Ježíš mi dal do pořádku páteř!“

Když si jeho přátelé uvědomili, co se stalo, připojili se k jeho

chvalám. Za okamžik však Čchen Čchao pokynul rukou, aby ztichli a slavnostně pronesl: „Pojďme na policejní stanici. Musím ukázat seržantovi, jak mi Ježíš uzdravil záda!“

Zpráva o zázraku se okamžitě roznesla. A užaslý seržant se stal dalším z komunistických funkcionářů, zasažených zázračnou manifestací Boží moci, projevující se tak nápadně v současné Číně, zvláště na severu.

Na jiném místě vznikly problémy, když žena jednoho dozorce se začala trápit věcmi, o kterých si myslela, že je manžel musí dělat v zaměstnání. „Působíš lidem bolest?“ ptala se.

„Poslouchám pouze rozkazy.“

„Zabil jsi někoho?“ naléhala.

Na mužově tváři se zračila vina. V rozpacích se přiblížil k ženě a chtěl ji vzít do náruče. Žena však vykřikla, odstrčila ho od sebe a se vzlykotem upadla na zem. Její manžel ji nemohl ničím utiшит.

I když značně riskoval postavení a osobní bezpečnost, požádal o přeložení na jiné méně náročné místo, ale už bylo příliš pozdě. Duševní ořes jeho ženy byl tak silný, že u ní vyvolal ztrátu identity, stala se maniodepresivní a měla sebevražedné sklony. Lékař a dlouholetý rodinný přítel manželovi řekl: „Musíte ji dát do ústavu nebo zařídit stálou péči.“

Manžel téměř pološílený prodal rodinné i osobní cennosti a zařídil ji stálou péči na dobu jednoho roku.

Během té doby se stav jeho manželky natolik zhoršil, že pochyboval, zda si ještě pamatuje, že jsou manželé.

Když mu došly peníze, rozhodl se, že ji zamkne samotnou v místnosti, aby byla v bezpečí. Zpočátku odtud chtěla utéci, pak se zhroutila na podlahu a stočila se do klubíčka. Když se její manžel vracel večer ze služby, násilím ji krmil. Její oči byly bez výrazu. Nevydávala žádné zvuky. Její tělo chřadlo.

„Musím něco dělat,“ svěřil se spolupracovníkovi.

„Nepřežil bych, kdybych ji musel dát do blázince, ale hrozně to bolí, když ji musím zavírat jako zvíře.“

Jeho přítel se rozhlédl, zda jsou sami a pak řekl: „Mám návrh, ale mohu ti ho dát jediné naprosto důvěrně. Jestli mě udáš, jsem vyřízený.“

„Věř mi a povídej.“

Spolupracovník váhal.

„Pověz, kamaráde, pověz mi ho!“

Přítel potichu začal: „Moje žena je úplně proměněná. Dřív jsem s ní měl peklo. Dostala nás do dluhů a nestarala se o nic jiného než sama o sebe. Ale teď se změnila. Snažím se, a zatím s úspěchem, aby se to nikdo nedozvěděl.“

„Držíš to v tajnosti? Myslel jsem, že jsi o tom skálopevně přesvědčen!“

„Moje žena se stala křesťankou.“

Ztrápený manžel zpočátku neříkal nic. Pak se zeptal: „Nebylo by lepší nechat tvoji ženu zemřít?“

„Taky jsem si to tenkrát myslel, ale když uvidíš, jak se změnila, budeš uvažovat jinak. Snad ti ta stará paní, která pomohla nám, také pomůže.“

„Je to čarodějnice?“

„Ne, nic takového. Vůbec ne!“

„Dobrá, tak ji pojďme navštívit.“

Stará paní nabídla hostům čaj a vzala do ruky Bibli. „Než jste přišli, četla jsem si z Bible a našla jsem zvláštní verš.“ Nalistovala místo v Bibli a četla: „A tak dokud je čas, čiňme dobře všem.“ „Věděla jsem, že Pán bude pro mne mít dnes zvláštní úkol. Mohu vám nějak pomoci?“

Dozorce a jeho přítel jí vyprávěli o duševně nemocné ženě. Stará paní navrhla, aby manžel nemocnou ženu přivedl k ní a aby u ní zůstala bydlet. „Až pro vás pošlu, budete moci svoji ženu navštívit, dřív ne.“ Když se dozorce začal zdráhat, stará

paní prohlásila přísně: „Budu se o ni starat, jako by to byla moje dcera.“

„Můžeš jí věřit,“ ujistil ho přítel.

Stará křesťanka se ujala zvláštního úkolu. Po několik měsíců dozorcově ženě zpívala, četla z Bible a vyprávěla jí o Boží lásce. Zvláštní důraz kladla na Ježíšovy zázraky. Také jí dělala masáže a dbala na to, aby dostatečně odpočívala.

Po šesti měsících zavolala dozorce. Jeho žena ho přivítala ve dveřích. Jasně oči, obličej jí zářil a byla mnohem krásnější než si pamatoval.

„Můj drahý!“ přivítala ho. „Uvěřila jsem v Pána Ježíše! Musíš taky k němu přijít.“ A skutečně přišel. On i mnoho dalších.

Podobně dostala manželka profesora přírodních věd na jedné univerzitě na severu pozvání na skupinku biblického studia. „Mohu tam chodit?“ ptala se svého manžela.

„Jak chceš,“ odpověděl jí.

„Ale ty se stavíš proti křesťanství.“

„Vím o něm tak málo,“ odpověděl přírodovědec. Byl vycouvan za maoismu a jako jednomu z mála se mu místo vyhnanství do komuny dostalo vzdělání. Od ateistických učitelů měl důkladné základy ateismu. Ale bylo zvláštní, že na něj měl ateismus tak malý vliv. Proto když jeho žena přicházela z biblických hodin domů a sdílela s ním své objevy, zajímalo ho to stejně jako ji. A oba se společně stali křesťany.

Zpočátku studenti a spolupracovníci na fakultě nepozorovali na oblíbeném profesorovi žádnou změnu. Ale jak postupně poznával Bibli a srovnával její učení s vědeckými poznatky, začal o svých objevech hovořit při přednáškách. Studenti se za ním jen hrnuli a přicházeli k němu také do kanceláře nebo domů. On i jeho žena ukázali mnohým z nich na Spasitele.

Když se ve vedení univerzity doslechli o profesorově křes-

ťanské víře, byli znepokojeni. Před deseti lety by mohli profesovi udělit důtku, případně ho uvěznit. Dnes se vzhledem k jeho popularitě mezi studenty raději dívají jinam.

Jsou další a další příběhy. Ty, které vyprávěli návštěvníci ze severu, jsou jen nepatrnou ukázkou. Kdyby byl publikován čínský Gulag, možná by ho mnozí čtenáři odložili jako vyložené přehánění. Ve skutečnosti však dokumenty o Číně přehánění nepotřebují. Od dob prvotních křesťanů se nenašli lidé, kteří by byli tolik požeňnani velkolepou silou prosté víry. Jeden návštěvník ze severu, který přišel na Ta-ma-čan, řekl: „U nás v naší oblasti vidíme hodně západních turistů. Působí radost srdcím obchodníků a prodavačů, protože tak lehce utrácejí peníze. Viděl jsem jednoho muže se ženou kupovat jadeit. Byl to tak ohromný kus, že by se mi nevešel do aktovky. Krásné šaty, drahé fotoaparáty a drahé šperky svědčily o tom, že žijí v hojnosti. Určitě si dovedete představit, jak jim mnozí z nás mohou závidět. Ale já jsem skutečně začal Bohu děkovat za těžké doby, za skromné hmotné statky a za nejistotu, které čelíme.“ Ztišil hlas a uzavřel: „Proto jsme tak blízko Ježíši.“

*V ničem, co si žádaly mé oči,
jsem jim nebránil,
svému srdci jsem neodepřel žádnou radost
a mé srdce se radovalo ze všebo, za čím jsem se pachtil
a to byl můj podíl ze všebo mého pachtění.
I poblédl jsem na všechno, co bylo mýma rukama vykonáno,
na své lopotné pachtění,
a hle, všechno je pomíjivost a honba za větrem
a žádný užitek z tobo pod sluncem není.*

BISKUP TING, jeden ze zakladatelů Vlastenecké církve a její mnohaletý vedoucí, pozměnil svůj názor na činnost domácí církve, proti které byl dříve v opozici. Řekl: „Nemůžeme vykládat ústavu v tom smyslu, že lidé mají právo věřit jen v kostele, a ne doma.“ Kolují zprávy, že měl také říci: „Pokud může Samuel Lamb kázat v Kuang-čou, víme, že křesťané v Číně mají svobodu.“ Ačkoliv Samuel Lamb vnímal a byl potěšen z očividně se uvolňujícího tlaku těch, kteří byli proti němu, dál si udržoval ve své službě nezávislé postavení. Říkal: „Pán nás varoval, abychom se střežili falešných proroků, kteří k nám přicházejí v rouchu ovčím, ale uvnitř jsou draví vlci.“

Když se návštěvníci ze Západu ptali Samuela na Vlasteneckou církev, odpověděl: „Neříkám, že každý z Vlastenecké církve je falešný učitel. Trvám jen na tom, že tak jako za dob Starého i Nového Zákona byli falešní proroci a učitelé, není ani naše generace od falešných proroků uchráněna. Petr napsal: ‚V Božím lidu bývali lživí proroci, tak i mezi vámi budou lživí učitelé, kteří budou záłudně uvádět zhoubné nauky a budou popírat Panovníka, který je vykoupil.‘ Když se snažíme přizpůsobit Písmo moderní vědě a politickému přesvědčení, můžeme velice snadno zabřednout do falešného učení. Mnoho věcí v Bibli je v nápadné shodě s vědou. Na prvním místě však vyhlašuje věčné úradky samotného Boha ztraceným lidem, kteří se vírou v Krista stávají jeho dětmi! Odhalení falešných proroků není zlý a bezcitný skutek. Naopak je zlé a bezcitné vůči stádu, když děláme, že nevidíme jednání a neslyšíme prohlášení, které jsou v rozporu s Písmem! Samuel Lamb zaplatí jakoukoliv cenu za to, aby zůstal věrný pravdě Písma, tak jak jí rozumí.“

Někteří pozorovatelé z evangelikálních kruhů ho kárali: „Neměli bychom odsuzovat a napadat druhé jako falešné učitele,

ale raději usilovat o jednotu a vzájemnou lásku.“ Jeden vedoucí z Hongkongu řekl o Vlastenecké církvi: „Po léta byli ve Vlastenecké církvi dobří pastoři a dobré sbory. Ve skutečnosti můžeme v této oficiálně povolené církvi vidět tři roviny. Do první patří všichni opravdoví věřící, kteří prostě chtěli v neděli přicházet do kostela a řídit se Písmem. Druhou tvoří mnozí pastoři, sdílející stejné cíle se Samuelem Lambem, kteří však kvůli lidem ve sboru zůstali ve Vlastenecké církvi. A třetí je vedení Vlastenecké církve. Po léta tito vůdcové cestovali po světě a vystupovali jako hlas čínských křesťanů. Jsou znovuzrozeni? To posoudí Bůh. Já bych jen řekl, že většina z nich vždy byla spíše politiky než křesťany!“

Byli lidé jako Samuel Lamb posíláni do vězení spíše Vlasteneckou církví nebo státem? Sám biskup Ting připustil mnohé „vážné chyby“, jež se staly zvláště v počátečních dnech existence Vlastenecké církve.

Když se Samuela Lamba ptali, jak vidí budoucnost církve v Číně, odpověděl: „Podle mého mínění budeme mít stále větší svobodu. Stát dnes vidí, že křesťané jsou dobří občané. Sám jsem se nikdy o politiku nezajímal a chci v tom pokračovat. Ale budu působit na své lidi, aby byli dobří ‚Danielové‘, aby se podřizovali státu a byli bezúhonnými a váženými členy společnosti.“

Když se v roce 1989 v městech jako je Kuang-čou šířily studentské nepokoje, žádali studenti o radu Samuela Lamba, jehož sbor byl z šedesáti procent tvořen mladými lidmi. Samuel jim uvedl příklad Daniela: „Křesťané se musí podřizovat vrchnosti. Uvědomte si, že Daniel poslouchal babylonské zákony až do chvíle, kdy mu král zakázal modlit se. Pak byl poslušen vyššího zákona, zákona Božího. Apoštol Pavel píše v epištole Římanům: „Každý ať se podřizuje vládní moci, neboť není moci, leč od Boha.“

Jeden asijský církevní představitel řekl o Samuelu Lambovi: „Samuel každý okamžik svého života myslí na to, jak rozšířit Boží království, jak vychovat mladé vůdčí osobnosti, jak je zakotvit v Písmu a nadchnout pro práci. Není žádný „fundamentalista“, nýbrž vyrovnaný, konzervativní evangelikál, který je nade vše věrný tomu, co říká Bible. Je to vskutku Boží muž současné Číny. A to nejlepší v jeho životě ještě nenastalo!“

V říjnu 1989 Samuel opět pocítil křehkost vlastního těla. Předšlý měsíc trpěl prudkými bolestmi hlavy a musel do nemocnice. Rentgenové snímky nepotvrdily žádné vážné onemocnění, a tak ho pustili domů.

„Pán mi položil na srdce, abych kázal o křtu Duchem svatým. Opět zdůrazňuji, že všichni věřící mají Ducha svatého, ale hřích a vlažnost způsobily, že potřebujeme prožít očištění a nové naplnění.“

V sobotu 9. října kázal tak velikému počtu posluchačů, že lidé museli stát venku na ulici. Tu noc Samuel nemohl spát. Druhý den měl mít hlavní kázání týdne, které pak ještě bude opakovat ve středu a v sobotu. „Pane, jsem tak slabý. Nemohu kázat,“ modlil se.

V neděli ráno v důvěře v Boží sílu se dovlékl do modlitebny. Během zpěvu do jeho těla vstoupila nová síla. Byl schopen kázat tak jako dříve. Samuel si byl vědom svého věku a ubývajících sil, a proto začal dělat důkladné plány pro budoucnost. Připravoval spolupracovníky, kteří budou jeho nástupci, a vedl přípravu jednoho mladého výmluvného muže na budoucí povolání.

Když Samuel dostal oficiální oznámení, že úřady plánují demolici Ta-ma-čan a chtějí nahradit staré budovy novými, řekl: „Nevadí. Ať se děje, co se děje, my budeme dál sloužit Bohu a on nám uprostranní cestu.“ Úřady Samuela ujistily, že se sbor i jeho vedení bude moci na státní útraty přestěhovat do nedale-

kého domu číslo 48 na Čung-šan 6 a během tří až pěti let se zase vrátit na nově postavenou Ta-ma-čan.

Opozice však neustávala. Sbor se připravoval ke křtu více jak sta kandidátů a kolovaly zvěsti, že se opozice chystá křestní bohoslužbu přerušit.

Samuel dal věřícím pokyny k modlitbám za tuto záležitost a Bůh je ochránil.

Samuel se dál pravidelně setkával s policií. Pokud mohl, spolupracoval. S některými policisty jednal téměř na přátelské rovině. Jeho odvaha spojená s vrozeným taktem a zdvořilostí mu vybudovala jedinečné postavení mezi občanskými funkcionáři i církevními představiteli.

Samuel Lamb neměl žádnou velkolepou strategii pro Čínu ani pro „bezejmennou církev“. Neměl pocity velikosti, ani se nepovažoval za druhého Wang Ming-taa. Neměl rozhlasová vysílání, ani televizní diváky. V jiných městech kázal jen velmi vzácně, pokud vůbec. Ale vliv pastora Lamba se z jeho kazatelny na Ta-ma-čan 35 šířil po celé Číně. Žasl nad stovkami žádostí o své spisy a nahrávky kázání, které stále přicházely z různých míst. „Drahý bratře, pošli nám další,“ psal jeden muž ze severní Číny. „Když posloucháme tvoje výklady na kazetách, biblické učení nám připadá tak jasné jako nikdy!“ Samuel vybízel všechny křesťany k tomu, aby své kněžství uskutečňovali v praxi kázáním slova Božího nejenom z kazatelny, ale také v lavicích, v továrnách, na tržištích i na ulicích. „Když víte, že jste spaseni, pak musíte evangelium nést těm, kteří spaseni nejsou!“ Byl to jednoduchý recept. A fungoval.

Jeden mladý bratr ze Samuelova sboru v době svého obrácení pracoval v továrně se stem zaměstnanců. Když se o jeho obrácení dozvěděli ostatní dělníci, dělali si z něho legraci a ztěžovali mu práci. Mladík nic neříkal. Věděl, že jeho protivníci čekají, až začne „kázat“, aby ho mohli udat. Prostě své svědectví jen žil.

Zesměšňování odzbrojoval úsměvem. Pokud nějaký spolupracovník potřeboval pomoc, pomohl. Byl-li někdo v nouzi, nenápadně mu dal najevo svůj soucit.

Krůček za krůčkem jim skutečně ukázal na Pána, který „skrze svůj lid šíří vůni svého poznání.“ Brzy za ním začali přicházet dělníci, když potřebovali pomoc. Opatrně svědčil o své víře a zval spolupracovníky na bohoslužby na Ta-ma-čan. Výsledek byl ten, že víc jak třetina dělníků v továrně se obrátila.

Samuel viděl Boží požehnání nejen ve své službě, ale také v rodině. Obě sestry mu byly stále větší oporou. Dcera Hannah s manželem a jejich syn Enoch s manželkou se upevnili a dál rostli ve víře. Jejich syn Sion a dcera Si Un byli činní mezi křesťanskou mládeží.

S přibývajícímí léty si byl Samuel stále více vědom, že žeň v Číně je teprve začátkem Božích svrchovaných záměrů, ne konec. Po probuzení mezi studenty v letech 1943 až 1948 přišlo hnutí „Zpět do Jeruzaléma“. Myšlenkou tohoto hnutí bylo, že apoštol Pavel nesl evangelium na západ do Evropy, a ne na východ do Orientu. Zvěst tak obletěla celý svět – přes Evropu do Ameriky, přes Pacifik do Orientu. Mnoho křesťanů v Číně je nyní přesvědčeno, že jsou posledním článkem Boží celosvětové strategie. Věří, že čínská církev uzavře kruh evangelia, a že čínští křesťané budou Božím nástrojem evangelizace Izraele!

Samuel říká svým lidem: „Nejen zde v Číně, ale kdekoliv na světě by se Boží děti měly připravovat na Kristův příchod. Honba za penězi a soustředěnost na věci tohoto života je pro nevěřící. 'Buďte tedy trpěliví, bratři až do příchodu Páně: Pohleďte, jak rolník čeká trpělivě na drahocennou úrodu země, dokud se nedočká podzimního i jarního deště. I vy trpělivě čekejte, posilněte svá srdce, vždyť příchod Páně je tak blízko!“

V rozhovorech s křesťany přicházejícími ze Západu Samuel

viděl dusivé sevření sekularismu a materialismu bohaté církve. „S takovou církví nesmíme vítat Pána!“ A pak dodává laskavě: „Křesťané musí činit pokání. Jak strašné je ztratit živý misijní obsah a být jako církev v Laodiceji!“

Když ho mnozí křesťané povzbuzovali, aby se vydal do ciziny a pomohl církvi ve světě v její veliké nouzi, odpověděl: „Jsem jen jeden úd Kristova těla. Chce-li dnešní církev prožívat velké probuzení, musí odložit svět a vydat se cele Pánu, poslouchat ho a sloužit mu!“

Poslouchat a sloužit Pánu!

Snad to samo o sobě dostatečně charakterizuje Samuelovu úlohu při přípravě křesťanů na příchod Pána. Tato malá a křehká bytost je důkazem, že „to, co je slabé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné...“

Je to pokorný člověk.

Ano, pokorný.

Ale smělý jako beránek!

Doslov

Kuang-čou v současnosti

TŘI MĚSÍCE po dokončení předcházejících kapitol se o půlnoci ozvalo zaklepání na dveře Ta-ma-čan 35. Samuel vstal z postele a ještě v polospánku nejistě vyšel na chodbu. Venku stály čtyři ženy. „Dobrý večer, dámy,“ váhavě je pozdravil.

Byly z Veřejné bezpečnosti. „Jak sám víte, provozujete v těchto budovách ilegální činnost,“ řekla jedna z žen. „Vaše církev není řádně zaregistrována na úřadech,“ dodala jiná.

Samuel si povzdechl. I když tyto věty už slyšel tolikrát, v srdci měl pokoj a důvěru.

„Přijít v takovou hodinu! Věděl jsem, že to nebyla jen tak bezvýznamná návštěva. Ale také jsem pochopil, co to znamená, když naše víra má být v půlnočních hodinách v nejlepší formě!“ řekl mi Samuel později.

Ženy v několika minutách prošly druhé poschodí, dívaly se na zpěvníky a Bible na lavicích. Něco si mezi sebou potichu šeptaly. Pak vyšly po schodech do modlitebny v horním patře. Samuel šel s nimi a úslužně rozsvěcel světla. Na nic se neptal, nic nepoznamenal, když vetřelkyně objevily další zpěvníky a Bible. Dobře si všimly videokamery a nahrávacího zařízení, stejně jako pastorovy malé knihovny.

Náhle jedna z žen vyšla na schodiště a zavolala dolů. To, co po jejím zavolání následovalo, bylo jako hromobití, vzdálené hřmění, které se každým okamžikem zesilovalo. Přes padesát agentů státní tajné bezpečnosti, převážně mužů, se přihnalo do budovy a nahoru do modlitebny.

Vetřelci čtyři hodiny rabovali. Stovky audiokazet, připravených k rozeslání na různá místa Číny, byly nacpány do beden. Stejně tak Bible a zpěvníky a tisíce traktátů pečlivě rozmnožených na cyklostylu a připravených k distribuci. Zabavili pastorovu knihovnu s nahrávacím a kopírovacím zařízením pro magnetofonové kazety, průmyslovou televizi, elektrické varhany, generátor a mnoho dalších věcí. Také zabavili Bibli s věnováním, pero a psací potřeby, které Samuelovi přivezla zástupkyně Bílého domu od tehdejšího prezidenta Ronalda Reagana. A spoustu jiných vzácných upomínek, včetně rukopisu této knihy.

Veliký rozruch probudil čtyři členy vedení sboru, kteří bydleli v jiné části domu, a tak přihlíželi. Když agenti vynášeli bedny s knihami a elektronickým zařízením, sousedé v ulici otevírali okna a postávali ve dveřích. Jeden z nich zareptal: „Tohle je svoboda?“

Samuel mlčky přihlížel. Myslí mu probíhal verš: „Pán dal, Pán vzal. Požehnáno hudiž jméno Hospodinovo!“

Konečně agenti skončili a velitel řekl Samuelovi: „Vy půjdete s námi.“ Čtyři Samuelovy pomocníky zavolal také.

Když ranní rozbřesk vystřídal světlo hvězd, rozprostírajících se nad obrysy prastarých domů na Ta-ma-čan, všech pět se vezlo do vězení, v němž už Samuel před mnohými lety byl.“ Tentokrát jsme však byli pouze ve vyšetřovací vazbě, ne v cele vězeňského bloku. Chvála Pánu!“ vyprávěl mi Samuel. Policista je dovedl k okénku, kde jim vzali otisky prstů. „Moje už máte z dřívějška,“ řekl Samuel tiše. Žádná odpověď.

Pak následovalo jednadvacet hodin nepřetržitého výslechu a monotónního opakování předchozích provinění. Ačkoliv Samuelovi byla povolena pouze jedna desetiminutová přestávka, byl pokojný. „Skoro jako kdybych byl ve svém pokoji a četl si z Bible!“ řekl mi.

Těsně po půlnoci dalšího dne byli všichni propuštěni. Když Samuel opustil hlavní třídu a zamířil směrem k úzké Ta-ma-čan, uviděl na ulici stát skupinku členů sboru. Všichni si četli vyhlášku, vyvěšenou na dveřích. Stálo na ní přibližně toto:

Stát se mnohokrát snažil převychovat Samuela Lamba, ale on na to nereagoval. Protože odmítl spolupracovat, všechna setkání v této budově jsou napříště zrušena.

Vstup kohokoliv za tímto účelem je zakázán a je trestný.

„Ach, pastore, co budeme dělat?“ naříkal jeden člen sboru.

„Důvěřovat Pánu. Jsme v Jeho rukách. Vzpomeňte si, co říká Písmo: Na stříbro kelímek, na zlato pec.“

Vstoupil do modlitebny a našel tam asi deset sborovníků na kolenou, jak se polohlasně modlí. Poklekl tiše vedle nich, a když na něho přišla řada, pomodlil se. Když uslyšeli jeho hlas, radost a úžas naplnil jejich srdce. Samuel jim vyprávěl, co se stalo,

a pak rozsvítil světlo, aby jim ukázal hrozné zpusťosení modlitebny. V očích mnohých viděl hněv.

„Pamatujte, co říká Bible: ‚Za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás.‘“

Po celou noc přicházeli členové sboru. Všichni si přečetli vyhlášku. Někteří šli nahoru, aby viděli Samuela. Jiní klečeli na ulici. Bylo slyšet pláč, modlitby a přidušený zpěv. Byly to chvíle, na které se nezapomíná.

Druhý den ráno členové vedení sboru dali lavice na hromadu ke stěně modlitebny, aby mohli posbírat to, co zůstalo, a zamést podlahu. Nemohli se ubránit slzám, i když Samuel na své spolupracovníky naléhal, aby zpívali a chválili Pána. „Jsme naživu! Nejsme ve vězení!“ říkal jim.

„Chceš, abychom si naši práci?“ zeptal se jeden z nich.

„Jako Petr?“ domlouval mu Samuel. „Jít lovit ryby? Ne, ne! Pán má pro nás práci a on se o nás postará!“

Přišli zahraniční reportéři. Novináři z Hongkongu. Z Londýna. Z Washingtonu. Hlas Ameriky vysílal zvláštní zpravodajství. Telegrafní tiskové agentury rozhlásili tuto událost z Číny do celého světa.

Za čtyřiaadvacet hodin po Samuelově propuštění se objevil David Keegan, americký konzul v Kuang-čou. Vypτάval se Samuela na to, co se stalo. Konzul samozřejmě nemohl zasahovat do záležitostí čínského státu, ale ujistil Samuela, že mnozí Američané se zajímají o práci na Ta-ma-čan a pravidelně se za ni modlí. „Hodně lidí v naší zemi o vás ví,“ řekl.

Zakrátko po jeho návštěvě byl Samuel opět předvolán na Veřejnou bezpečnost. „Co vám ti zahraniční hosté říkali? A co jste říkal vy jím?“ ptali se ho.

„Řekl jsem jim pravdu,“ odpověděl Samuel. „V žádném případě neříkám nic protistátního. A nikdy jsem neříkal.“

„Proč přišel americký konzul?“

„Sám se rozhodl. Překvapilo mne to a potěšilo.“

Členové sboru ignorovali zákaz a denně dál veřejně přicházeli na Ta-ma-čan. „Náš pastor neporušil žádný zákon,“ vysvětloval jeden starší. „Potřebuje naši podporu a společenství.“

Při noční razii policisté státní tajné bezpečnosti také zabavili seznam jmen a adres všech členů sboru. Pouliční hlídky navštěvovaly jednotlivé domácnosti, aby je přísně varovaly před dalším chozením do sboru. Ale jejich varování působilo jako přilévání oleje do ohně! Návštěvnost opět vzrůstala. Šedesát. Osmdesát. Sto. Daleko více lidí přicházelo do shromáždění denně! „Řekni nám, jak v těžkých dobách, jako jsou naše, vede Bible Boží lid?“ ptali se.

A tak jim Samuel opatrně vykládal Bibli. Seděl mezi nimi na židli, aby ho agenti tajné bezpečnosti nenašli za kazatelnou.

A přece ho znovu vyslyšali. „Ptali se na hodně věcí, ale nebylo to tak strašné jako předtím,“ řekl mi Samuel později. „Spíš jako obchodní setkání. Agenti se mnou jednali zdvořile. Nevyhrožovali.“

„Lidé stále chodí do vaší církve.“ Samuel to nevyvracel. „Musíte jim říci, aby nechodili. Zákaz platí pro všechny skupiny, velké i malé.“ naléhal opět policista.

„Setkáváme se, abychom měli společenství. Nekáži, jen odpovídám na otázky a dávám rady podle Bible,“ odpověděl jim Samuel.

Policisté se dívali jeden na druhého a potřásali hlavami.

Jednoho dne se objevila mladá dvojice. „Viděli jsme na dveřích viset ten zákaz, ale nemohl byste nás oddat?“ Pastor Lamb šťastně souhlasil.

Lidé nepřestávali denně přicházet. A stejně tak neustávala častá předvolání na Veřejnou bezpečnost. „Musíte říci svým lidem, aby k vám nechodili,“ naléhali opět policisté.

„Vy sami jste to už udělali tou vyhláškou se zákazem, a není to nic platné.“

Americký vicekonzul v Kuang-čou David Hutchens, člen presbyteriánské církve, pětikrát navštívil Samuelův sbor. Jednou sem také přivedl svoje rodiče. Při jiné příležitosti navštívil bohoslužby spolu se svým zástupcem.

„Proč vás stále navštěvují američtí vládní úředníci?“ chtěl vědět vyšetřovatel tajné bezpečnosti.

„To je jejich věc. Jsou vítáni, ale já je nezvu,“ odpověděl Samuel.

„Co vám říkají?“

„Že se mnoho Američanů zajímá o naši práci.“

„Ještě něco jiného?“

„Vědí, že jste mi vzali dárky, které jsem dostal od Ronalda Reagana.“

„Chcete je nazpátek?“ ptali se policisté. Byla to neslýchaná nabídka, ale Samuel na ni nezareagoval, protože byl zaujatý následující otázkou: „Opravdu věří Američané v Boha? Jak může někdo v dnešní racionální době věřit v Boha?“

„Hm, pane, v dnešní době je mnoho důvodů, proč v Boha věřit a je mnoho důvodů, proč v něho nevěřit.“

„Věří Američané, že Ježíš vstal z mrtvých?“

„Mnozí ano. Někteří ne.“

„Vy tomu věříte?“

Veřejná bezpečnost možná dala na dveře Ta-ma-čan 35 vyhlášku se zákazem, ale v tomto okamžiku seděli policisté s tichou zdvořilostí, protože pastor Lamb mluvil o hříšném člověku a Spasiteli Ježíši Kristu. „Všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy... Kristus zemřel za naše hříchy ...každý, kdo vzývá jméno Páně...“

Ještě nikdy, ani z kazatelny, tak jasně pastor Lamb nevyložil evangelium záchrany! Ještě nikdy, ani mezi posluchači svého sboru, neměl tak pozorné posluchače!

Následkem tohoto odvážného svědectví se rychle rozšířila

zpráva, že pastoru Samuelu Lambovi hrozí trest smrti! Říkalo se, že dvě státní instituce žádaly jeho smrt. Až se k nim přidá třetí, odvážný Lamb bude muset jít před popravčí četu.

„Nevím, kde tato fáma vznikla, ale jsem si zcela jist, že to byla jen fáma, nic víc. Ale nevadí. Když zemřu, je jedno jak, vždyť hned půjdu do přítomnosti svého Pána. Co bych si lepšího mohl přát?“ řekl nedávno Samuel.

Návštěvnost přirozeně dál rostla. Členové sboru se scházeli k bohoslužbám pětkrát za týden. Brzy jich bylo dvě stě. Pak tři sta a čtyři sta. Shromáždění v sobotu večer bylo z osmdesáti procent složeno ze studentů. Venkovští lidé tvořili velkou část návštěvníků bohoslužeb v neděli ráno.

Jednou večer kdosi strhnul ze dveří vyhlášku se zákazem!

„Kdo to udělal?“ ptali se z tajné bezpečnosti.

„Opravdu nevím,“ odpověděl Samuel.

Vyhlášku už tam znovu nedali.

Brzy i Samuel Lamb udělal odvážný krok z obvyklé židle za kazatelnu. Lavice byly zcela plné. Stejně tak prostory dole pod modlitebnou. Než uplynul rok, na Ta-ma-čan 35 se týdně scházelo k bohoslužbám téměř tisíc lidí.

„To je Boží dílo! Když si Pán používá mne, jak se mu líbí, může si použít kteréhokoliv jiného křesťana, který ho poslouchá a následuje jeho vedení. Jsem jen slabý člověk. Ale náš Bůh je mocný. On nám dává sílu bořit hradby.“

Je to tak, že Bůh má v Číně svého Mojžíše. A Pavla. Bude-li třeba i Štěpána. A celosvětová církev v něm má svého vůdce, poslušného a neuvěřitelně odvážného korouhevnicka, křehkého člověka se 167 cm a sotva padesáti kilogramy, který se nebojí ani Goliáše ani ďábla, ale vyzývá ostatní křesťany, aby se k němu připojili v hledání slavného a odvážného uřednictví!

Amen!

KEN ANDERSON
SMĚLÝ

JAKO BERÁNEK

Pastor Samuel Lamb
a čínská
podzemní církev

Z anglického originálu
BOLD AS A LAMB
vydaného nakladatelstvím
Zondervan Publishing House
v Grand Rapids, Michigan v roce 1991
přeložila ing. Jana Jašková
Grafická úprava Vladimír Nárožník

Vydalo v roce 1999
nakladatelství STEFANOS
Stanislav Maxa
Klásterská 127/II.
377 01 Jindřichův Hradec
Sazbu zhotovil Petr Kadlec

Vydání první
Náklad 1 500 výtisků
Tisk Akcent, Vimperk
Počet stran 176